

Kronika życia literackiego w PRL 1953

Oprac. Hanna Filipkowska

Digitalizacja przeprowadzona w ramach zadania „Cyfrowe zasoby dokumentacji literatury polskiej w wolnym dostępie” realizowanego przez Fundację Akademia Humanistyczna w partnerstwie z Instytutem Badań Literackich Polskiej Akademii Nauk i Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza. Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

**Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.**

1 9 5 3

opracowała

Hanna Filipkowska

1953

STYCZEŃ

- 1 Teatr Młodego Widza w Łodzi rozpoczął działalność przedstawieniem Zemsty A. Fredry. Teatr powstał przy Młodzieżowym Domu Kultury. Jego kadry aktorskie stanowili uczniowie szkół łódzkich, dziennych i wieczorowych, podzieleni na 5 zespołów liczących łącznie ok. 300 osób. Repertuar teatru, obok współczesnych sztuk o tematyce młodzieżowej, miały stanowić dramaty z zakresu lektury szkolnej.

Jednocześnie z teatrem tzw. "żywego planu" powstał teatr lalek dla dzieci.

1

- 2 Wiec sprawozdawczy z wiedeńskiego Kongresu obrońców Pokoju odbył się w Warszawie. Przemówienia wygłosili członkowie delegacji polskiej: J. Iwaszkiewicz, D. Hor^odyński, E. Osmańczyk, W. Kłossiewicz oraz delegaci Ameryki Południowej. Podobne wiece odbyły się w Krakowie, Lublinie, Wrocławiu i innych miastach wojewódzkich.

15 I na sesji PAN sprawozdanie z Kongresu wiedeńskiego złożył L. Infeld

2

- 4 "Życie Literackie" - tygodnikiem. Zmiana częstotliwości ukazywania się pisma, które dotychczas wychodziło jako dwutygodnik, była zapowiadana w 1952 /nr 26/. W nocie Do czytelników pisano m. in.: "Rozwój i poczytność pism poświęconych kulturze w Polsce, obok masowego czytelnictwa książek, jest dowodem rewolucji kulturalnej jaka jest możliwa tylko na bazie rzeczywistości budownictwa

socjalistycznego. W tej sytuacji zrozumiały jest wzrost czasopiśmiennictwa literackiego i dlatego następny numer "Życia Literackiego" z datą 4 I 1953 ukaże się już jako tygodnik".

3

- 4 P o ł ą c z e n i e t y g o d n i k ó w s a t y r y c z n y c h "S z p i l k i" i "M u c h a". Kolegia redakcyjne obydwu czasopism zaczęły wydawać jeden tygodnik pt. "Szpilki", który ukazał się w nowej szacie graficznej i zwiększonej objętości. Na czele powiększonej redakcji pisma stanął E. Osmańczyk. /Dotychczasowym redaktorem "Szpilek" był E. Lipiński/. Jednocześnie przestał wychodzić, ukazujący się w Warszawie i redagowany przez zespół, tygodnik satyryczno-polityczny "Mucha".

4

- 9 P o s i e d z e n i a W y d z i a ł u N a u k F i l o l o g i c z n y c h W r o c ł a w s k i e g o T o w a r z y s t w a N a u k o w e g o rozpoczęły się zebraniem ogólnym Wydziału, na którym A. Knot przedstawił pracę M. Burbianki: Oprawy dzieł A. Calagiusa na tle zabytkowych opraw wrocławskich i M. Rotterowej: Księgarnia wydawnicza Z. Scheltera we Wrocławiu. Ponadto odbywały się posiedzenia Komisji. Na jednym z zebrań Komisji bibliografii i bibliotekoznawstwa A. Knot przedstawił pracę A. Rombowskiego: Nieznany zabytek literatury ludowej z połowy XVI wieku i J. Woronczaka: Teksty polskie rękopisu nr 43 Biblioteki Kapitulnej we Wrocławiu (27 VI). Komisja ta zorganizowała również, 20 - 21 XI we Wrocławiu, konferencję naukową poświęconą zagadnieniom bibliotekoznawstwa.

5

10 Posiedzenia Wydziału Filologicznego Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. W ciągu roku odbyło się 15 posiedzeń Komisji Filologicznej poświęconych następującym pracom: M. Kofta: Heine a rewolucja mieszczańska (10 I), J. Berger przedstawił pracę J. Chodery: Polska i Polacy w twórczości G. Hauptmanna (28 II), R. Pollak przedstawił pracę H. Pańczykówny: Najnowsze publikacje o Wyspiańskim (23 VI), J. Krzyżanowski: Bilans roku Odrodzenia (19 XI).

Poznańskie Towarzystwo Naukowe zorganizowało również we wrześniu z okazji "Dni Poznania" publiczną sesję odczytową, poświęconą historii, kulturze i rozwojowi miasta. Na sesji wygłoszono 2 odczyty plenarne i 19 odczytów sekcyjnych, których wysłuchało ok. 2 400 osób.

6

10 Powstanie pisma "Głosy znad Odry", dodatku kulturalnego do dziennika "Trybuna Opolska", ukazującego się w Opolu. Twórcą i redaktorem naczelnym dodatku był R. Hajduk. Zapowiadając "Głosy znad Odry" redakcja "Trybuny Opolskiej" w następujący sposób określiła znaczenie i zadania dodatku: "Ambicją zespołu redakcyjnego "Głosów znad Odry" jest przenosić w jak najszersze masy osiągnięcia naszej kultury, zdobywać dla niej nowych odbiorców, mobilizować i kształcić aktyw kulturalny w mieście i na wsi". Do współpracy z pismem zapraszano działaczy kulturalnych Opolszczyzny. Do marca dodatek ukazywał się jako dwutygodnik, a następnie jako tygodnik. Drukowano w nim wiersze i prozę literacką m. in.: Z. Hierowskiego, S. Chmielewskiego, M. Kann, J. Kani, J. Koprowskiego, E. Naganowskiego, M. Warneńskiej, W. Żukrowskiego oraz

artykuły dotyczące przeszłości i współczesności kulturalnej Ziemi Opolskiej m. in.: J. Bałlabana, A. Dygacza, R. Hajduka, J. Ligęzy, B. Lubosza, P. Stachury, S. Ziemby. Ponadto pismo zawierało informacje o najważniejszych wydarzeniach kulturalnych w Polsce oraz krótkie recenzje nowych książek i filmów. Do końca roku ukazało się 30 numerów.

O. TERLECKI: Opole woła o pisarzy. "Życie liter.", nr 5. - (zh): Nad Odra i za Olzą. "Słask liter.", 1955 nr 13 s. 156 - 158. 7

- 11 Konkurs na powieść o tematyce turystycznej zorganizował Komitet dla Spraw Turystyki wspólnie z ZLP. Sąd konkursowy nagrodił następujące prace:

I J. Iwaszkiewicz: Wycieczka do Sandomierza. /Wyd. W-wa 1953/

II J. Żwirska: Jezioro siedmiu wysp. 8

- 12 Z działalności Sekcji Twórczych Związku Literatów Polskich. Istniejące przy wszystkich oddziałach ZLP Sekcje Twórcze odbywały zebrania w 2 do 4 tygodniowych odstępach czasu.

Oddział Warszawski ZLP. Sekcja Prozy odbyła 11 zebrań poświęconych m. in. utworom T. Brezy: Uczta Baltazera (12 I), T. Bocheńskiego: Zgodnie z prawem (8 VI), twórczości W. Żukrowskiego (16 III) oraz zagadnieniom ogólniejszym: o doświadczeniach pisarza w poznawaniu środowiska powieści współczesnej mówili W. Mach, M. Żuławski i A. Ścibor-Rylski (26 I), referat o dyskusjach literackich ubiegłego roku pt. Krok naprzód czy krok wstecz wygłosił A. Braun (23 II), referat pt. Tematyka współczesna w prozie wygłosił L. Flaszen (23 XI), odbyła się dyskusja

o literaturze młodzieżowej (20 IV) i dyskusja o pracy Koła Młodych (17 XII).

S e k c j a P o e z j i odbyła 11 zebrań poświęconych dyskusjom na następujące tematy: twórczość poetów Warmii i Mazur (28 I), twórczość J. Przybosa (11 II), O twórczości i krytyce poetyckiej - referat A. Brauna (18° III), Zagadnienie poezji w czasopiśmie literackich - referat W. Wirp-szy (8 IV), Dyskusja o Majakowskim w Związku Radzieckim - referat A. Mandaliana (29 IV), omówienie ostatnich zbiorów poezji W. Karczewskiej, E. Fiszer i A. Międzyrzeckiego (13 V), przekładu Eugeniusza Oniegina A. Puszkina, pióra A. Ważyka (27 V), dyskusja nad poezją w podręcznikach szkolnych (7 X), twórczość L. Staffa (4 XI), omówienie antologii poezji Polski Ludowej (8 XII) oraz wieczór jednego wiersza (15 VI).

S e k c j a D r a m a t u odbyła 12 zebrań, na których dyskutowano m. in. na następujące tematy: krytyka teatralna w czasopiśmie (13 I), sprawy warsztatowe współczesnej twórczości dramatycznej (24 III), referat S. Treugutta: Nasz stosunek do teatru doby romantyzmu (14 IV), dyskusja nad sztuką E. Żegadłowicza: Dom z kart (26 V) i nowymi scenariuszami filmowymi (28 IV i 26 V). Ponadto odbyły się 2 zeb-rania w s p ó l n i e z S e k c j ą S a t y r y poświęcone zagadnieniu komedii satyrycznej (11 VI) i dyskusji nad sztuką J. Jurandota: Takie czasy (16 XII).

S e k c j a S a t y r y. Odbyło się 8 zebrań poświęconych m. in. omówieniu tygodnika "Szpilki" (19 II) i wyników nara-dy satyryków (7 V).

S e k c j a P r z e k ł a d ó w odbyła 12 zebrań, na któ-rych o doświadczeniach z ostatnich prac przekładowych mówili

m. in.: J. Guze (21 IV), M. Dabrowska (19 IV), J. Rogoziński (5 V), O. Wojtasiewicz (27 X).

Sekcja Literatury Dziecięcej i Młodzieżowej odbyła 10 posiedzeń.

Przedmiotem dyskusji na zebraniach Sekcji Twórczych przy innych Oddziałach ZLP były przeważnie najnowsze prace członków Sekcji. W lutym rozpoczęła działalność nowopowstała Sekcja Dramatu przy Oddziale Łódzkim ZLP.

Sekcje Poezji wprowadziły nową formę zebrań tzw. "wieczór jednego wiersza", na których poeci odczytywali swoje utwory. "Wieczory" takie odbyły się w Warszawie (15 VI) i w Krakowie (18 X).

Członkowie wszystkich Sekcji Twórczych uczestniczyli w spotkaniach z czytelnikami i wygłaszali odczyty w siedzibach Oddziałów ZLP oraz w Domach Kultury, Klubach Międzynarodowej Prasy i Książki, świetlicach, bibliotekach itp. w całej Polsce. Ogółem w ciągu roku staraniem ZLP odbyło się ok. 5 000 wieczorów literackich.

- 13 Posiedzenia Wydziału Historyczno-Filologicznego Towarzystwa Naukowego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. W ciągu roku odbyło się 11 posiedzeń wydziału, na których omawiano m. in. następujące prace: ~~W. S.~~ J. Sławińska: Problematyka badań nad językiem dramatu (13 I), F. Araszkiewicz przedstawił pracę S. Sawickiego: Przemilczenie w utworach dramatycznych Wyspiańskiego (24 I), W. Chwalewik: "Romantyczność" Mickiewicza wobec Strené'a (26 III), Cz. Zgorzelski przedstawił pracę I. Dziokówny: Nowelistyka P. Choynowskiego (16 IV), K. Górski: Rey jako tłumacz Nowego Testamentu (27 IV), W. Archemo-

wicz: Rola obrzędowości w "Kleopatrze" Norwida (16 V),
 W. Nowodworski: Z dziejów Biblioteki Publicznej przy Uniwer-
sytecie Warszawskim (1 VI), Cz. Zgorzelski: Główne kierunki
literatury stanisławowskiej (10 X), Z. Nowak: "Księgi Narodu
i Pielgrzymstwa Polskiego" (7 XI), M. Rzeuska: Semiotyka -
nauka o języku i jej zastosowanie do badań literackich (12
 XII).

Odbyły się również 3 zebrania Komisji Badań nad Litera-
 turą Katolicką, poświęcone następującym pracom: S. Sawicki:
Zagadnienie realizmu w literaturze (21 II), A. Rodziński:
Z problematyki badań literackiego realizmu (2 III), F. Gry-
 glewicz: Piękno literackie w "Piśmie Świętym" (23 XI). 10

15 D y s k u s j a o w s p ó ł c z e s n e j d r a m a -
 t u r g i i toczyła się do końca roku. Zapoczątkował ją
 dwutygodnik "Teatr". Autorzy artykułów drukowanych w piśmie
 wskazywali na schematyzm konfliktów (K. Piotrowski) i posta-
 ci (L. Budrecki) w utworach scenicznych. Analizą obrazu wsi
 w najnowszych sztukach zajął się H. Bieniewski, który postu-
 lował spopularyzowanie problematyki spółdzielczości produk-
 cyjnej.

Sprawy współczesnej dramaturgii były jednym z najsze-
 rzej diskutowanych problemów na Zjeździe Teatralnym. (Zob.
 poz. 35/53). W dyskusji toczącej się w czasopiśmie po Zje-
 ździe w listopadzie i grudniu 1953 większość artykułów doty-
 czyła sytuacji i udziału sztuk współczesnych w repertuarach
 teatralnych. Najszerzej zagadnieniem tym zajęli się R. Bratny
 i S. W. Balicki. Bratny, dostrzegając niechęć dyrekcji teatrów
 do wystawiania sztuk współczesnych, wskazywał na jej przyczy-
 ny. Jedną z nich były błędy I Festiwalu Sztuk Współczesnych
 (zob. poz. /51), który, zdaniem dyskutanta, zniechęcił

autorów do współpracy z teatrem, reżyserów do wystawiania sztuk, a widzów do ich oglądania. Sytuacja ta przedłużała się, wg Bratnego, wskutek dezorientacji politycznej wśród pracowników teatru. Natomiast zainteresowanie widzów wzrastało: "Nowa, widownia jest faktem. Interesuje się ona żywiołowo problemami politycznymi /.../ chce widzieć siebie na scenie. A i stary widz, choć może się "bać" tych nowych ludzi na scenie ma dla nich najżywsze zainteresowanie, bo oni, ich sprawy determinują jego życie", ^(R.) pisał Bratny). Wzrost zainteresowania widowni sztukami współczesnymi w świetle cyfr i tytułów omówił S. W. Balicki. Według przytaczanych przez niego danych w ciągu roku ¹⁹⁵³ odbyło się 13 prapremier nowych dramatów i przygotowywano premierę czternastą - Kret J. Lutowskiego. O zainteresowaniu widowni świadczyła, jego zdaniem, frekwencja na przedstawieniach. Wielokrotnie wznawiany dramat L. Kruczkowskiego Niemcy w 1953 obejrzało 85 tys. widzów, a od ^{pra}premiery 700 tys. widzów, Sprawę rodzinną J. Lutowskiego, od prapremiery 300 tys. widzów, najnowszą komedię L. H. Morstina-w Warszawie 135 tys. widzów. Zagadnieniem polityki teatralnej zajął się E. Csato. Pisał on: "Celem teatru - najwybitniejsi twórcy sceny wielokrotnie powtórzyli to zdanie - jest kształtowanie życia narodu dostępnymi sobie sposobami, to znaczy przez swoją sztukę. Czasem jednak zdarzają się w tym względzie nieporozumienia i proponuje się teatrowi, aby usiłował kształtować życie obcymi sobie sposobami - mentorstwem albo publicystyką". Prowadzi ^{to} to, zdaniem Csato, do ^{tworzenia} i wystawiania sztuk naiwnie moralizatorskich, które niejednokrotnie cieszyły się uznaniem krytyki. Dowodem tego były recenzje, w których "często uderza zbieżność wypowiedzi oparta na straszliwym automatyzmie myślenia" /E. Csato/.

Obok wypowiedzi polskich krytyków ukazały się w pismach relacje z dyskusji o dramaturgii, toczącej się w Związku Radzieckim.

S. W. BALICKI: Kilka cyfr i kilka truizmów. "Nowa Kult.", nr 50. - H. BIENIEWSKI: Więć we współczesnym dramacie. "Teatr", nr 10. - R. BRATNY: Chcecie Gogoli? - Usuniecie Chlestakowów. "Nowa Kult.", nr 46. - L. BUDRECKI: Człowiek rrraz! "Teatr", nr 6/7. - E. CSATO: Polityka teatralna a ideały literackie. "Nowa Kult.", nr 46. - A. DOBOSZ: Teatr, który interweniuje, "Nowa Kult.", nr 50. - J. HERTEL: Pozycja kluczowa. "Nowa Kult.", nr 51/52. - K. PIOTROWSKI: Siła faktów, charakterów i uczuć. "Teatr", nr 2. - A. WYDRZYŃSKI: O następny krok. "Nowa Kult!". 1954 nr 3.

Materiały z dyskusji radzieckiej: W. KIWILSZO: Bierzmy wiatr w żagle. "Nowa Kult.", nr 45. - J. POMIANOWSKI: Czy będziemy mądrzy po szkodzie? Głos Czerkasowa w "Prawdzie" i nasze kłopoty. "Nowa Kult.", nr 43. - Radziecka dyskusja o dramacie. "Życie liter.", nr 44. 11

ok. 15 Powstanie dwutygodnika literacko-artystycznego "Żołnierz Polski". Tygodnik ilustrowany o tym samym tytule wydawany przez Ligę Przyjaciół Żołnierza w Warszawie przekształcił się w pismo literacko-artystyczne, wydawane przez Główny Zarząd Polityczny Wojska Polskiego. Dwutygodnik redagowany przez zespół wychodził w Warszawie. Zadania pisma określała nota "Od Redakcji":

"Żołnierzowi Sił Zbrojnych Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej stało się potrzebne własne, żołnierskie literacko-artystyczne czasopismo. /.../ "Żołnierz Polski" mówić będzie

o sławnych tradycjach naszej armii, o braterstwie armii wolnych narodów, o naszym żołnierskim życiu i pracy, o naszych politycznych, wychowawczych i kulturalnych osiągnięciach".

W ciągu roku ukazały się 24 numery pisma. Zawierały one wiersze i prozę wielu współczesnych pisarzy, artykuły i recenzje literackie oraz filmowe, wspomnienia, reportaże i korespondencje z jednostek wojskowych. 12

- 15 Dyskusja o sztuce estradowej została zainicjowana przez tygodnik "Przegląd Kulturalny". Redakcja motywowała potrzebę dyskusji w następujący sposób: "Sztuka estradowa należy do najpopularniejszych: przekazywane właściwymi jej środkami oddziaływania treści są zwykle najbardziej aktualne i czułe na wszelkie przejawy życia. Toteż w walce o upowszechnienie kultury przypadają sztuce estradowej odpowiedzialne zadania, które rosną z dnia na dzień, wraz z podnoszeniem się poziomu kulturalnego i świadomości naszego społeczeństwa".

Dyskusja dotyczyła głównie działalności (zwłaszcza w środowisku wiejskim) Państwowej Organizacji Imprez Artystycznych "Artos". Pisano o artystycznej formie i organizacji występów estradowych. Problematykę wzbogacenia rodzajów widowisk i podniesienia ich poziomu artystycznego zawierały artykuły Sz. Zakrzewskiego, S. E. Burego, K. Rudzkiego oraz przetłumaczony z rosyjskiego artykuł B. Pietkeraⁱ⁾. Dyskutanci domagali się szerszego wprowadzenia do programów "Artosu" koncertów, recitali, montażów operowych i recytatorskich oraz widowisk, obok tradycyjnych programów opartych na tańcu, skeczu i piosence. Sprawy szkolenia kadr aktorskich omawiali K. Rudzki i A. Ziębiński, który proponował organi-

zowanie kursów, obozów i przedstawień eksperymentalnych w celu włączenia do pracy estradowej zespołów amatorskich. Apelowano również do teatrów satyrycznych i pisarzy o dostarczenie estradzie aktualnych i wartościowych tekstów literackich. Pisano o dużym zainteresowaniu występami "Artosu" we wsiach i miasteczkach oraz o trudnościach transportowych, lokalowych i prymitywnych warunkach, w jakich występowały ekipy.

S. E. BURY: O nowe formy widowisk estradowych. "Prz. kult.", nr 9. - M. CZANERLE: Perspektywy rozwoju "Artosu". "Prz. kult.", nr 47. - Z. FLORCZAK: "Artos" i strażacy. "Prz. kult.", nr 49. - W. LACHNITT: Teatr w terenie. "Prz. kult.", nr 17. - B. PIETKIER: Uwagi o sztuce estradowej. "Prz. kult.", nr 2. - H. REWKIEWICZ: Przedstawienie w miasteczku. "Prz. kult.", nr 5. - K. RUDZKI: O sztuce bardzo popularnej i bardzo prostej. "Prz. kult.", nr 3. - CZ. TRACZYŃSKI: Zanim ruszy teatr na kółkach. "Prz. kult.", nr 9. - SZ. ZAKRZEWSKI: O imprezy artystyczne dla wsi. "Prz. kult.", nr 3. - A. ZIĘBIŃSKI: "Artos" w terenie. "Prz. kult.", nr 4. - /Od Redakcji/. "Prz. kult.", nr 3. 13

16 Zmarł w Warszawie Artur Śliwiński, (ur. 1877), historyk, krytyk i publicysta. (Dane bio-bibliograficzne podaje Słownik współczesnych pisarzy polskich, t. 3, s. 324 - 329). 14

18 Literacki Konkurs Młodych rozpisany przez Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Opolu w celu ujawnienia nowych talentów literackich. Sąd konkursowy nie przyznał I nagrody, zwiększona została natomiast ilość pozostałych nagród. Równorzędne trzy nagrody II i trzy nagrody III otrzymali:

II Cz. Smoliński za zbiór wierszy Z okna, S. Ernst za utwór Nie prośba a musem, K. Bartonik za opowiadanie Kłosa, III E. Mróz za wiersze, G. Bastek za wiersz Z śląskiego rodu, S. Iwaszkiewicz za scenariusz świetlicowy pt. Ernest. 15

18 N o w e w ł a d z e O d d z i a ł ó w Z w i ą z k u L i t e r a t ó w P o l s k i c h. Zebrania wyborcze do zarządów Oddziałów ZLP odbywały się w następujących terminach:

18 I Zarząd Oddziału Katowickiego ZLP ukonstytuował się następująco: przewodniczący: G. Morcinek, wiceprzewodniczący: W. Szewczyk, sekretarz: J. Brzoza, skarbnik: Z. Bronikowska oraz członkowie: M. Klimas-Błachutowa, A. Wydrzyński, W. Żelechowski.

1 III Zarząd Oddziału Szczecińskiego ZLP został wybrany w następującym składzie: przewodniczący: W. Wirpsza, sekretarz: J. Rojewski, skarbnik: W. Lachnitt. /Po ustąpieniu J. Rojewskiego i W. Lachnitta ich funkcje objęli S. Szydłowski i N. Rydzewska/

7 III Zarząd Oddziału Pomorskiego ZLP /Bydgoszcz - Toruń/ ukonstytuował się następująco: przewodniczący: A. Kowalkowski, wiceprzewodniczący: H. Bychowska, sekretarz: W. Dunarowski, skarbnik: M. Turwid oraz członek zarządu T. Petrykowski.

Przed 17 V wybrano Zarząd Oddziału Łódzkiego ZLP w składzie: przewodniczący: S. Szmaglewska, wiceprzewodniczący: E. Szuster i J. Huszcza, sekretarz: J. Sikirycki.

20 X do Zarządu Oddziału Warszawskiego ZLP weszli: A. Słonimski, M. Wisłowska, T. Konwicki, A. Ścibor-Rylski.

Przed 20 XII wybrano Zarząd Oddziału Gdańskiego ZLP w składzie: przewodniczący: F. Fenikowski, sekretarz: L. Bąd-

kowski, skarbnik: L. Herdegen.

16

- 18 D w u d z i e s t o p i ę c i o l e c i e p r a c y p o e t y c k i e j W ł o d z i m i e r z a S ł o b o d n i k a. Uroczystość jubileuszowa odbyła się w Klubie Międzynarodowej Prasy i Książki w Łodzi. Referat o twórczości poety wygłosił M. Piechal, w imieniu ZLP przemawiał S. Piętak. W części artystycznej wieczoru były recytowane wiersze W. Słobodnika. Z okazji jubileuszu poeta został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

17

- 18 J o r g e A m a d o w P o l s c e. 26 I w Domu Literatów w Warszawie odbyło się spotkanie pisarza brazylijskiego z literatami polskimi.

Do 1953 na język polski przetłumaczono 9 książek J. Amado, które ukazały się w łącznym nakładzie 400 tys. egzemplarzy.

Wywiady: (BZ): Po raz czwarty w Polsce. "Życie Warsz.", nr 24. - Z. ZAPERT: J. Amado w Warszawie. "Głos Pracy", nr ~~22~~ 23.

18

- 20 W i e c z ó r a r t y s t y c z n y Lenin w pieśni, poezji i prozie odbył się w Centralnym Klubie TPPR w Warszawie z okazji trwających od 20 do 30 I "Dni Leninowskich". Liczne odczyty, wieczory literackie i artystyczne odbyły się w całym kraju. 30 I w sali teatralnej Ministerstwa Kultury i Sztuki został wygłoszony odczyt pt. Lenin o sztuce i literaturze.

19

- 26 P o d p i s a n i e p l a n u w s p ó ł p r a c y k u l t u r a l n e j z N R D na rok 1953. Od 19 I w Berlinie przebywała delegacja Rządu polskiego, której przewodniczył minister Kultury i Sztuki W. Sokorski. W wyniku

obrad polsko-niemieckiej komisji mieszanej został podpisany plan dalszej wymiany kulturalnej. 20

- 26 P l a n w s p ó ł p r a c y k u l t u r a l n e j z C h i n a m i na rok 1953 został podpisany w Warszawie. W celu omówienia planu do Polski przybyła chińska delegacja rządowa, której przewodniczył pisarz i minister kultury Szen Jen-ping.

24 I w Domu Literatów w Warszawie odbyło się spotkanie delegacji chińskiej, do której obok Szen Jen-pinga należał pisarz Mao Dun, z literatami polskimi. Goście przekazali w darze dla biblioteki ZLP chińskie przekłady Quo Vadis H. Sienkiewicza i Chłopów W. Reymonta. 25 I z okazji pobytu ~~delegacji~~ delegacji odbył się wieczór poświęcony Chińskiej Republice ^{Ludowej} ~~Chińskiej~~, w czasie którego A. Ważyk mówił o wrażeniach z pobytu w ChRL. 21

- 26 T e a t r "S t u d i o" P a ń s t w o w e j W y ż s z e j S z k o ł y T e a t r a l n e j w Warszawie rozpoczął działalność przedstawieniem sztuki W. Szekspira Sen nocy letniej w reżyserii Jana Kreczmara. Kadry aktorskie teatru stanowili studenci PWST. Następnymi premierami teatru były sztuki: G. Zapolskiej: Panna Maliczewska i M. Gorkiego: Ostatni.

J. BRATKOWSKI: Nasz teatr. "Teatr", nr 6/7. - J. KELLER: Wizyta w teatrze "Studio". "Teatr", nr 6/7. 22

- 28 L o u i s A r a g o n i E l s a T r i o l e t w P o l s c e. Pisarz francuski wraz z żoną, pisarką Elsa Triolet odwiedził Polskę w drodze powrotnej z Moskwy. 29 I w Warszawie odbyło się spotkanie gości z literatami polskimi, na którym pisarze francuscy mówili o wrażeniach z pobytu na

na Kongresie Pokoju w Wiedniu, z pobytu w Moskwie i w Warszawie.

Wywiady: O Erenburgu, Moskwie i Warszawie. "Życie Warsz.", nr 30. - Spotkanie z L. Aragonem. "Tryb. Ludu", nr 30.

23

- 29 Dyskusja o artystycznym ruchu amatorskim została zapoczątkowana artykułem W. Karczewskiego w "Przeglądzie Kulturalnym" i toczyła się na łamach tego pisma. Wzięli w niej udział nie tylko publicyści, ale również liczni korespondenci z terenu - aktywiści pracy świetlicowej. Oceniając wyniki pracy artystycznej amatorów w ciągu ostatniego roku J. Karczewski pisał: "Nie będzie przesadą twierdzić, że dopiero w roku ubiegłym artystyczny ruch amatorski zaczął się naprawdę liczyć w bilansie naszych osiągnięć kulturalnych, nie jako ubogi krewny, z którego istnieniem trzeba się było w zawodowych kołach artystycznych z konieczności pogodzić, lecz jako jeden z istotnych czynników kształtującej się w nowych warunkach społeczno-politycznych nowej rzeczywistości". W wielu artykułach podkreślano zasługi amatorów w popularyzacji sztuk polskich współczesnych i klasycznych, sztuk radzieckich, współczesnej satyry oraz pieśni ludowej. Wskazywano również na błędy w ^{działalności} zespołów: niesystematyczność w pracy i niski poziom artystyczny wielu występów. Przypominano ~~o~~ o trudnościach, które ^{mię} ~~były~~ ^{by} brak dobrych tekstów, wykwalifikowanych instruktorów, brak zainteresowania i pomocy ze strony Rad Narodowych i organizacji społecznych.

B. ALEKSANDROWICZ: Wzmocnić opiekę artystyczną ruchu zawodowego nad ruchem amatorskim. "Prz. kult.", nr 5. -

B. BUTRYŃCZUK: Trudny początek. "Prz. kult.", nr 17. -

S. CIEŚLIKOWSKA: Kształtowanie świadomości mas. "Prz. kult.", nr 23. - L. KAŁUSKA: O pewnej trawie porastającej ścieżce awansu. "Życie liter.", nr 14/15. - J. KARCZEWSKI: Noworoczne obrachunki i kilka propozycji. "Prz. kult.", nr 3. - M. KURECKA: Świadectwo dojrzałości. "Prz. kult.", nr 15. - H. KWIATKOWSKA: Wśród zespołów amatorskich. "Życie liter.", nr 31. - J. LAU: Od karczmy do świetlicy wiejskiej. "Prz. kult.", nr 12. - S. ŁASTIK: O pewnej rozmowie, utrudnieniach, braku koordynacji i jeszcze o czymś... "Prz. kult.", nr 2. - S. ŁASTIK: Z terenu warszawskiego. "Prz. kult.", nr 9. - J. ROBLICZEK: Śląska scena robotnicza. "Życie liter.", nr 13. - CZ. WOJĘŃSKA: Repertuar teatrów świetlicowych. "Prz. kult.", nr 9.

24

29 Zmarł w Łodzi Jan Muszkowski (ur. 1882), bibliolog i bibliotekarz. (Dane biograficzne podaje: Cz. Kozioł: Prof. dr J. Muszkowski. "Bibliotekarz" 1953, nr 1, s. 8 - 10).

25

30 Adaptacja sceniczna powieści Bieg do Fragała Juliana Strykowskiego. Prapremiera adaptacji odbyła się w Teatrze Polskim we Wrocławiu. Reż.: J. Rotbaum, scenogr.: A. Jędrzejewski i J. Przeradzka, adaptacja: J. Rotbaum i S. Swen. Recenzenci wskazywali na staranie zespołu aktorskiego i adaptatorów o to, aby przenieść na scenę nie tylko problematykę powieści Strykowskiego, ale również jej atmosferę i wartości artystyczne. "Nadali swojej inscenizacji formę - nie kameralnego dramatu - lecz monumentalnego widowiska scenicznego, w którym sceny kameralne - tak samo jak w książce - przeplatają się ze wspaniałymi, barwnymi scenami

zbiorowymi" /M. Brandys/. Wadą przedstawienia było, zdaniem krytyków, zagubienie postaci ~~głównego bohatera~~ powieści - Salvatore, co zaciążyło na zwartości dramatycznej adaptacji. M. in. J. Kott pisał: "Było to jedenaście pięknych ilustracji do książki Strykowskiego, w każdej z nich ukazane były ostre konflikty, ale konflikty te nie urosły w wielką akcję dramatyczną".

M. BRANDYS: Powieść w teatrze. "Nowa Kult.", nr 24. -
 J. KOTT. "Życie liter.", nr 21. - T. LUTOGNIIEWSKI. "Prz.
 kult.", nr 20. - S. MARCZAK-OBORSKI: Wielkie widowisko poli-
 tyczne. "Teatr", nr 12.

26

30 - 31 V I p o s i e d z e n i e R a d y K u l t u r y
 i S z t u k i poświęcone planom i wytycznym pracy kultu-
 ralnej na rok 1953 odbyło się w Warszawie. Sprawozdanie z
 działalności Ministerstwa Kultury i Sztuki za rok 1952 oraz
 plan pracy przedstawił minister W. Sokorski. Referaty, zawie-
 rające analizę aktualnej sytuacji w poszczególnych dziedzi-
 nach sztuki, wygłosili: S. W. Balicki /teatr/, Z. Mycielski
 /muzyka/, W. Wnuk /plastyka/, A. Ważyk /literatura/. Jak pi-
 sał sprawozdawca "Przeglądu kulturalnego" A. Pawlikowski
 do wielokrotnie poruszanych w dyskusji problemów należała
 "sprawa zacieśnienia współpracy między poszczególnymi dyscy-
 plinami artystycznymi" oraz "sprawy wiążące się z upowszech-
 nieniem sztuki". Wiele uwagi poświęcono również repertuariom
 i krytyce teatralnej. ~~Wniosek~~ ^{elektoralno} Rezolucję Rady
 zawierającą podsumowanie pracy resortu kultury w roku ubie-
 głym i wytyczne do działalności w roku 1953. Rezolucja gło-
 siła m. in.:

"Resort Kultury i Sztuki oraz związki artystyczne w
 trzecim roku planu 6-letniego znacznie rozszerzyły zakres

i pogłębiły formę oddziaływania na poszczególne środowiska twórcze i artystyczne w kierunku dalszego rozwoju realizmu socjalistycznego. /.../ Zasadniczym w roku minionym błędem w pracy zarówno "esortu jak i związków artystycznych było pewne osłabienie ofensywności ideologicznej w zakresie oceny zjawisk zachodzących w środowiskach twórczych, co w poszczególnych wypadkach spowodowało niebezpieczeństwo nawrotu antyrealistycznych teorii estetycznych, ucieczki od tematyki współczesnej i niewłaściwego interpretowania tradycji narodowej, a tym samym nawrót burżuazyjnego estetyzmu w krytyce artystycznej i w różnych dziedzinach twórczości. /.../ Rada Kultury i Sztuki ze specjalnym naciskiem zwraca uwagę na konieczność wzmocnienia ofensywy kulturalnej na wieś i aktywizowania życia kulturalnego i artystycznego w Domach Kultury, świetlicach, bibliotekach, podnosząc jakość pracy Zarządu Świetlic, Domów Kultury i Centralnego Zarządu Bibliotek".

Wśród pozostałych postulatów Rady znajdowały się m. in. wezwanie aby ukończyć odbudowę Filharmonii przy ul. Jasnej w Warszawie do 22 VII 1954 i przeprowadzić lokalizację w planie odbudowy Warszawy gmachu Biblioteki Narodowej, ustabilizowanie kadr pracowników kulturalno-oświatowych i bibliotekarskich poprzez poprawę ich pozycji społecznej oraz zorganizowanie konkursu dramaturgicznego.

Referaty: S. W. BALICKI: Jak pracują nasze teatry. "Prz. kult.", nr 5. - Z. MYCIELSKI: Aktualne zagadnienia życia muzycznego. "Prz. kult.", nr 5. - W. SOKORSKI: O dalszy rozwój sztuki polskiej. "Prz. kult.", nr 5. - A. WAŻYK: O właściwe poimowanie tradycji. "Prz. kult.", nr 5. - M. WNUK: Aktualne problemy plastyki. "Prz. kult.", nr 5. - Rezolucja Rady Kultury i Sztuki /.../. "Prz. kult.", nr 5. - /Sprawozdanie/: A. PAWLIKOWSKI. "Prz. kult.", nr 5.

LUTY

1 "Wydawnictwo Literackie". W Krakowie rozpoczęła działalność nowa placówka wydawnicza. Było to pierwsze /obok Wydawnictwa Zakładu Narodowego im. Ossolińskich/ przedsiębiorstwo wydawnicze, poza Warszawą, zajmujące się produkcją literacką. Dyrektorem przedsiębiorstwa został A. Słapa. Głównym zadaniem wydawnictwa była produkcja książek związanych z Polską Południową, Górnym Śląskiem i Opolszczyzną, posiadało ono jednak uprawnienia wydawnictw ogólnopolskich w dziedzinie literatury. Pierwsze książki "Wydawnictwa Literackiego" ukazały się w czerwcu. Były to następujące pozycje: A. Asnyk: Wybór wierszy, W. Orkan: W Roztokach, W. Łoziński: Dwie noce, widowisko A. Polewki: Igrce w Barbakanie i poemat T. Śliwiaka: Astrolabium z jodłowego drzewa. W pierwszym roku działalności wydawnictwa ukazało się 30 tytułów w łącznym nakładzie 280 tys. egzemplarzy. W tym 12 pozycji stanowiły wiersze i proza pisarzy współczesnych, m. in. najmłodszych: S. Mrożka, L. J. Kerna, R. Kłysia, J. Śliwiaka; 8 pozycji twórczość klasyków, m. in. Asnyk, W. Orkan, A. Fredro, G. Zapolska. Ponadto wydano 7 tomów reportaży i szkiców historycznych dotyczących ziemi krakowskiej i śląskiej, antologię Hejnał poetycki. Wybór wierszy o Krakowie oraz pracę historycznoliteracką H. Markiewicza: "Przedwiośnie" S. Żeromskiego.

Zb. W. /Z. WASILEWSKI/. "Prz. kult.", nr 40. - Bibliografia publikacji Wydawnictwa Literackiego 1953 - 1963. Kraków 1963.

2 P o s i e d z e n i a W y d z i a ł u I P o l-
 s k i e j A k a d e m i i N a u k. W c i ą g u r o k u o d b y ł o
 s i ę 7 p o s i e d z e ń p l e n a r n y c h W y d z i a ł u p o ś w i ę c o n y c h n a s t ę p u j ą-
 c y m z a g a d n i e n i o m :

2 II S. Żółkiewski - sekretarz Wydziału I przedstawił spra-
 wozdanie z działalności Wydziału w 1952 r. i plan pracy na
 rok 1953.

31 III odbyła się dyskusja nad działalnością Instytutu
 Badań Literackich. Sprawozdanie z prac Instytutu w 1952
 i plan badań na 1953 przedstawił dyrektor IBL K. Wyka. /Zob.
 poz. 58/53/

5 V Sesja naukowa poświęcona S. K. Potockiemu w 150 rocznicę
 wygłoszenia dysertacji O sztuce u dawnych czyli Winckelmann
Polski. Referaty wygłosili: J. Starzyński: Potocki jako his-
toryk sztuki, K. Michałowski: Potocki jako archeolog, E. Ki-
 pa: Potocki jako minister, M. Bernard: "O sztuce u dawnych
czyli Winckelmann Polski", Z. Libera: Potocki jako pisarz
i krytyk.

29 V Dyskusja nad projektem dekretu o ulepszeniu systemu
 kształcenia nauczycieli szkół średnich i pedagogicznych,
 który przygotowało Biuro Wydziału Kultury i Oświaty Rady Mi-
 nistrów.

15 - 17 XII Sesja naukowa poświęcona analizie nowych koncep-
 cji wykształcenia ogólnego.

Odbywały się także zebrania podległych Wydziałowi komi-
 tetów naukowych.

6 P o s i e d z e n i a W y d z i a ł u I Ł ó d z k i e-
 g o T o w a r z y s t w a N a u k o w e g o. P o c z ą w s z y o d
 6 II o d b y ł o s i ę 14 p o s i e d z e ń, n a k t ó r y c h p r e d s t a w i o n o m. i n.

następujące prace: W. Ostrowski: Linia rozwoju Dickensa jako człowieka i pisarza (12 VI), S. Ciesielska-Borkowska: P. Mèrimeé "Théâtre de Clara Gazul" (9 X), R. Gerlecka: Spuścizna rękopiśmienna wczesnej twórczości Wł. Orkana (1893 - 1897) (29 XII).

Oprócz posiedzeń poszczególnych Wydziałów członkowie Towarzystwa zorganizowali w ciągu roku na terenie Łodzi 36 odczytów, których wysłuchało 4 154 osoby.

30

- 10 Z m a r ł w Krakowie K a r o l B a d e c k i (ur. 1886), historyk literatury, bibliograf i edytor. (Dane bio- bibliograficzne podaje Słownik współczesnych pisarzy polskich, t. 1 s. 143 - 148).

A. KNOT: K. Badecki - archiwista i bibliotekarz. "Pam. liter.", z 3/4 s. 392 - 402. - J. PRZYBÓŚ. "Życie Szk. wyższej", nr 3 s. 142 - 144. - T. ULEWICZ. "Pam. liter.", z 3/4 s. 382 - 391. - I. BOBBÉ. "Tyg. powsz." 1954 nr 2.

31

- 10 P o w o ł a n i e K o l e g i ó w N a u k o w y c h przy Sekretariatach Wydziałów Polskiej Akademii Nauk. Kolegia złożone z członków Wydziałów zostały powołane przez Sekretariat Naukowy PAN. Do ich zadań należało: opracowanie i przygotowanie programów naukowych i komunikatów organizacyjnych na posiedzenia plenarne Wydziału, opiniowanie i opracowywanie wniosków w sprawie pracy naukowej członków PAN oraz dodatkowego wynagrodzenia w formie zasiłku naukowego za wykonane prace naukowe, jak również podejmowanie prac i decydowanie w sprawach prac zleconych przez Frezydium PAN, plenum Wydziału lub sekretarza naukowego.

Działająca od 20 XII 1952 Komisja Naukowa przy Sekretariacie Wydziału pierwszego została w związku z rozporządzeniem przemianowana na Kolegium, którego skład pozostał niezmienny. Do 17 III przewodniczącym Kolegium był S. Żółkiewski, a po jego przejściu do Sekretariatu Naukowego Prezidium Akademii - K. Wyka.

- 11 Dyskusja o poezji Juliana Przybosia odbyła się na zebraniu Sekcji Poezji ZLP, z okazji wydania nowego zbioru wierszy poety Rzut pionowy. Referat o poezji Przybosia wygłosił H. Michalski, który wskazał na brak opracowań i recenzji dotyczących jego utworów. Omawiając twórczość poety w porządku chronologicznym, podkreślił przełomowe znaczenie lat 1932 - 1939. Kiedy to "znalezione uczucie praw rządzących rzeczywistością i wycucie tętna historii rozszerza perspektywę spojrzenia poety także w wierszach poświęconych sprawom osobistym". ("Nowa Kultura", nr 9). Od tego okresu, zdaniem referenta, datują się próby przełamania antyrealistycznej poetyki w wierszach Przybosia. Przeciw stosowaniu kryterium realizmu w ocenie twórczości Przybosia wystąpili J. Pregerówna i A. Sandauer domagając się oceny jego dorobku w ramach przyjętych przez poetę konwencji artystycznych. J. Zagórski i J. Ficowski podkreślali znaczenie oryginalności i nowatorstwa artystycznego twórczości poety. Tez zawartych w referacie bronili: A. Braun, W. Gaworski i R. Matuszewski, wskazując na antyrealistyczną formę wierszy Przybosia, która osłabiała ich wymowę społeczną i czyniła niezrozumiałymi dla czytelnika.

Niezależnie od dyskusji ukazała się recenzja tomu Rzut pionowy, pióra L. Herdegrena.

Dyskusja o poezji Przybosia. "Nowa Kult.", nr 9.-
L. HERDEGREN: Rzut pionowy czy poziomy. "Życie liter.", nr 4.-

- 15 Narada w sprawie łódzkiego dwutygodnika społeczno-kulturalnego

g o odbyła się w Łodzi z inicjatywy Oddziału ZLP. W nara-
 dzie wzięli udział przedstawiciele Komitetu Łódzkiego PZPR,
 Miejskiej i Wojewódzkiej Rady Narodowej, Uniwersytetu i
 Łódzkiego Towarzystwa Naukowego, Związków Twórczych i
 SPATIF-u. Zebrani poparli inicjatywę literatów, którzy pro-
 ponowali założenie pisma związanego z łódzkim środowiskiem
 twórczym i zajmującego się sprawami rozwoju kulturalnego wo-
 jewództwa. Uchwalono rezolucję przesłaną do KC PZPR i ZG ZLP,
 w której pisano m. in.: "Uczestnicy zebrania dyskusyjnego
 stwierdzili, że wielkość rewolucji kulturalnej jaką w warun-
 kach Polski Ludowej przeżywa Łódź i jej okolice, wymaga oś-
 rodka skupiającego i upowszechniającego wszelkie wysiłki kul-
 turalne, zmierzające do przyspieszenia przemian w środowisku
 klasy robotniczej, chłopstwa i inteligencji pracującej. Takim
 ośrodkiem może i powinna być redakcja dwutygodnika społeczno-
 -kulturalnego i literackiego, obejmującego zakresem swej
 problematyki potrzeby terenu" ("Nowa Kultura", nr 10). W wy-
 niku narady powstało w 1954 pismo "Łódź Literacka". (Zob.
 poz. /54).

34

15 K o n k u r s n a u t w ó r s a t y r y c z n y ogłoszono
 sił wydział kultury przy Prezydium Rady Narodowej m. Łodzi.
 Uczestnikami konkursu mogli być członkowie ZLP i Stowarzysze-
 nia Dziennikarzy Polskich. Przewidywano nagrody w wysokości
 2000, 1500 i 1000 zł. Wyników konkursu nie ogłoszono.

35

16 - 18 O g ó l n o p o l s k i Z j a z d T e a t r a l n y
 zorganizowany przez Centralny Zarząd Teatrów, przy współpracy
 ZLP, odbył się w Warszawie. Na Zjazd przybyli pracownicy te-
 atrów, pisarze i krytycy teatralni. Referaty wygłosili: dyre-
 ktor CZT - J. Pański: Zadania pracy artystycznej teatrów na

rok 1953 i wiceprzewodniczący Rady Kultury i Sztuki S. W. Balicki: Praca teatru nad polskim repertuarem. Zarówno w dyskusji jak i w obu referatach na pierwszy plan wysuwano zagadnienia udziału polskich sztuk współczesnych w repertuarach lat 1951 i 1952, sztuk radzieckich i postępowych dramatów z innych literatur, sprawy współpracy literatów z teatrami i realizmu inscenizacji. S. W. Balicki zilustrował wzrost zainteresowania współczesną polską i obcą dramaturgią przy pomocy bogatych danych cyfrowych, dotyczących wystawień poszczególnych sztuk i całości repertuaru. Wg podanych w referacie informacji ilość przedstawień utworów współczesnych wzrosła z 5 619 w 1951 do 7 300 w 1952, a liczba widzów z 2 182 880 do 2 894 265. Niepokojącym, zdaniem Balickiego, zjawiskiem była przewaga sztuk historycznych w polskiej produkcji dramatycznej ostatnich lat: "Nikt nie podejmuje wojny z tematyką historyczną /.../. Ale proporcje zainteresowań są bardzo niebezpieczne. Trzeba stwierdzić, że ze wszystkich dyscyplin sztuki, ze wszystkich gatunków literackich dramaturgia najbardziej pozostała w tyle za frontem walki dnia dzisiejszego". Odpowiedzialnością za ten stan rzeczy Balicki obciążał nie tylko literatów. Winę jego zdaniem ponosiły dyrekcje teatrów (zupełny brak współczesnych sztuk w repertuarach teatrów Narodowego i Polskiego w Warszawie) oraz niedojrzałość krytyki. J. Pański wskazał w swym referacie na przejawy zbyt pobłażliwego lub zbyt surowego stosunku dyrekcji teatrów do sztuk współczesnych i przesadnej ostrożności w wprowadzaniu ich na sceny. Wynikało to jego zdaniem z braku współpracy z autorami i zaufania do widzów. "Na tym gruncie" mówił "poczynają się rodzić tendencje bądź do budowania repertuaru na pozycjach wypróbowanych, bądź też do wyszukiwania za wszelką

cenę czegoś takiego, czego nikt jeszcze nie wystawił".

W tendencjach tych znalazły odbicie błędy Festiwalu Sztuk Współczesnych w 1951 "na skutek załamania się schematycznego wzoru sztuki produkcyjnej, odwrót przybrał tę właśnie ostatnią formę - formę zaprzestania obstrzału głównych okopów wroga". W celu ściślejszego związania pisarzy z teatrami i wzbogacenia repertuaru postanowiono ogłosić konkurs dramatyczny. Referat J. Pańskiego, dyskusja i jej podsumowanie przez W. Sokorskiego poruszały również problemy warsztatowe teatru - zwłaszcza zagadnienie realizmu sztuki scenicznej.

Jako przejawy nieporozumień panujących wokół tych problemów, zarówno wśród pracowników teatru, jak i krytyków, wskazywano dyskusję wokół teatru Brechta (zob. poz. 152) oraz praktykę Teatru Rapsodycznego w Krakowie, który "nawiązuje w swej pretensjonalnej formie do najgorszych tradycji rapsodyków" (J. Pański). Wiele zastrzeżeń dyskutantów wywoływał wybór i interpretacja sceniczna dzieł klasycznych. W. Sokorski zwrócił szczególnie uwagę na brak polskiego repertuaru romantycznego: "Należy przypomnieć, że teatr Słowackiego był zawsze teatrem politycznym. Tak samo wszystkie wypowiedzi Mickiewicza z Dziadami włącznie były poezją polityczną, walczącą". Na zakończenie obrad uczestnicy Zjazdu podjęli rezolucję, która zawierała ocenę sytuacji w teatrze i wytyczne jego rozwoju: "Zjazd stwierdził istotne osiągnięcia w pracy teatrów w 1952. Podniosła się ideowo-artystyczna praca teatru, wprowadzono na stałe do teatru rewolucyjny dramat radziecki, pogłębił się warsztat realistyczny teatru. /.../ Zjazd stwierdza zarazem, iż teatr nasz nie stał się jeszcze w pełni teatrem walczącym /.../. Podstawową drogą do osiągnięcia tego celu musi być praca teatru nad współczesnym dramatem polskim

i szersze niż dotychczas korzystanie z doświadczeń i dyskusji o teatrze w Związku Radzieckim" /"Życie Warszawy", nr 43/.

Referaty i głosy w dyskusji: S. W. BALICKI: Praca nad repertuarem. /Fragm. referatu/. "Teatr", nr 5. - S. W. BALICKI: To, co najważniejsze: sztuki współczesne. /Fragm. referatu/. "Nowa Kult.", nr 9. - E. CSATO: O podstawę realizacyjną. "Teatr", nr 5. - B. KORZENIEWSKI: Traktat o współpracy i przyjaźni autora, teatru i krytyka. "Teatr", nr 5. - L. KRUCZKOWSKI: Przedsiębiorstwo czy placówka kulturalna. "Teatr", nr 5. - J. PAŃSKI: Zagadnienia pracy artystycznej teatrów na rok 1953. /Fragm. referatu/. "Prz. kult.", nr 7. - W. SOKORSKI: Zadania teatru walczącego. "Teatr", nr 5. - R. SZYDŁOWSKI: Prapremiery, odkrycia i nowinki. "Prz. kult.", nr 7. - /Fragm. Uchwały Zjazdu/. "Życie Warsz.", nr 43.

Sprawozdania: K. BARNAŚ: O teatr godny naszych dni. "Życie liter.", nr 9. - H. SZLETYŃSKI: Po zjeździe teatralnym i przed nowym konkursem. "Życie liter.", nr 10. - R. SZYDŁOWSKI: O nowe oblicze teatru polskiego. "Życie liter.", nr 17.

36

21 - 22 K r a j o w y Z j a z d S p ó ł d z i e l c z o ś c i P r o d u k c y j n e j odbył się w Warszawie. W obradach uczestniczyło ok. 4 tys. delegatów. Celem zjazdu było podsumowanie doświadczeń i opracowanie wytycznych rozwoju spółdzielczości produkcyjnej na wsi. Referat wygłosił prezes Rady Ministrów - B. Bierut.

S p r a w y k u l t u r y n a Z j e ź d z i e. Uczestnicy obrad oprócz uchwał dotyczących rozwoju ekonomicznego spółdzielczości podjęli Uchwałę Krajowego Zjazdu w sprawach pracy kulturalno-oświatowej w spółdzielniach produkcyjnych. ("Trybuna Ludu", nr 61). Zawierała ona podsumowanie

dotychczasowego dorobku spółdzielczości w dziedzinie kultury oraz postulaty dotyczące dalszego rozwoju kulturalnego, m. in.: "Zjazd zwraca się z wezwaniem do zarządów spółdzielni, aby otoczyły większą niż dotychczas opieką i uwagą rozwój życia kulturalno-oświatowego świetlic, szkolenie rolnicze, rozwój czytelnictwa książek i prasy, twórczości amatorskiej i pracy LZS /.../. Zjazd zwraca się do Ministerstwa Kultury i Sztuki, do rad narodowych i POM-ów, aby wzmocniły organizacyjne i fachowe kierownictwo nad świetlicami i zespołami świetlicowymi, oraz do nauczycielstwa wiejskiego - o zwiększenie pomocy w walce o krzewienie kultury i oświaty na wsi".

37

22 K o n k u r s n a s z t u k ę d l a ś w i e t l i c
w i e j s k i c h o tematyce werbunkowej do szkół górniczych. Został rozstrzygnięty konkurs ogłoszony przez Departament Szkolenia Zawodowego Ministerstwa Górnictwa. Jury nie przyznało I nagrody. Pozostałe nagrody otrzymali: II J. Ponitycki (Sosnowiec), III (dwie równorzędne) K. Barnaś (Kraków), J. Mucha (Lublin).

38

22 D y s k u s j a o p o e z j i w s p ó ł c z e s n e j rozpoczęła się na łamach "Nowej Kultury" polemiką w sprawie oceny twórczości poetyckiej roku 1952 między A. Braunem a G. Lasotą. Lasota krytycznie ocenił zbiory wierszy wydanych w 1952 pisząc: "Przeglądając 30 tomów poezji wydanych w minionym roku można wyraźnie wskazać, jak na miejsce ludowości jawi się stylizacja, na miejsce kultury poetyckiej - poetyzowanie, na miejsce deklaratywności - hipertrofia metafory!" ("Nowa Kultura", nr 6). Ponadto, stwierdził krytyk, większość utworów cechowała bezkonfliktowość, brak problematyki życia w Polsce Ludowej, błędna ocena wydarzeń politycznych, pacyfizm zastę-

pujący walkę o pokój, ucieczka od problematyki współczesnej w historię oraz „sielankowa” stylizacja obrazu świata. „Jednym z podstawowych objawów chorobowych - pisał m.in. - naszej poezji jest pasywność, obawa przed agitacyjną siłą strofy. Cwierkając liryczne przeboje nasi milusińscy usytuowali się w pozycji wróbelków siedzących na drzewie i obserwujących plac budowy. Tu my, tam oni. Ukażmy ich pracę skąpaną w poetyckich ozdobach. W ten sposób poezja przestaje być walką, a staje się opisywaniem.” („Nowa Kultura”, nr 8). Zdaniem Lasoty odpowiedzialność za pasywny charakter poezji ponosili również krytycy. Omawiając artykuły H. Voglera, J. Błońskiego, L. Herdegena, L. Flaszena, W. Maciąga i A. Sandauera, krytyk wskazywał na formalistyczną jego zdaniem analizę utworów poetyckich w ich recenzjach i pomijanie zawartości ideowej wierszy. „Gdyby ci krytycy i poeci - pisał - nie rozpatrywali walki o jakość współczesnej poezji w oderwaniu od całokształtu sytuacji społeczno-politycznej naszego kraju, pamiętaliby, że po zdobyciu władzy przez proletariat, w warunkach dyktatury proletariatu jakiej swoistą formą jest demokracja ludowa walka klasowa nie osłabia się, lecz wręcz przeciwnie wzmagą.” („Nowa Kultura”, nr 8). Polemikę z Lasotą podjął A. Braun zarzucając mu powierzchowność sądów brak precyzji w terminologii, tendencyjną egzemplifikację tez i bezcelowość klasyfikującej oceny opartej na wyliczaniu tematów wierszy.

Poezji drukowanej w czasopismach poświęcone było zebranie Sekcji Poezji Oddziału Warszawskiego ZLP, na którym referat wygłosił W. Wirpsza. Najostrzej krytykowano estetyzującą (zdaniem referenta i dyskutantów) i epigońską w formie i treści poezję zamieszczoną w miesięczniku „Twórczość”.

- A. BRAUN: Dyskusja o poezji. "Nowa Kult.", nr 15. -
- G. LASOTA: Filon i Laura - czy walka klas. "Nowa Kult.", nr 6, 9. - G. LASOTA: Trzeba poetów dobrych i różnych. "Nowa Kult.", nr 13. - A. KAMIENSKA: O poetach w Łodzi. "Nowa Kult.", nr 33. - W. MACIĄG: Wykorzystanie artystycznych walorów krajo- obrazu. "Życie liter.", nr 5. - rdc.: Dyskusja o poezji w czasopiśmie. "Nowa Kult.", nr 16. (całość), krytyki (T. Dąb- nowski). Jak podawała w sprawozdaniu z dyskusji redakcja
- 25 Z e b r a n i e p o ś w i ę c o n e p a m i ę c i P a ł a Eluarda odbyło się w Związku Literatów w Warszawie staraniem Sekcji Poezji. Referat o życiu i twórczości poety wygłosił Z. Bieńkowski, wiersze w oryginale i przekładach polskich poetów odczytał aktor Z. Maciejewski. 40
- 25 P l a n w y m i a n y k u l t u r a l n e j z B u ł g a r i ą został podpisany w Sofii. W celu opracowania i podpisania planu na rok 1953 do Bułgarii wyjechała 14 II delegacja polska, której przewodniczył sekretarz generalny Komisji Współpracy Kulturalnej z Zagranicą J. K. Wende. 41
- 28 W i e c z ó r p o ś w i ę c o n y I w a n o w i u Olbrachta odbył się w Klubie Międzynarodowej Książki i Prasy w Warszawie. Imprezę zorganizował Czechosłowacki Ośrodek Informacyjny. Prelekcję o twórczości czeskiego pisarza wygłosił S. Dębski, następnie aktorzy Teatru Narodowego odczytali fragmenty utworów I. Olbrachta. 42
- Wieczór poprzedziły artykuły dotyczące twórczości pisarza zamieszczone w prasie literackiej m. in.: S. Dębski. "Nowa Kultura", nr 3; J. Śliziński. "Przegląd kulturalny", nr 2.
- 28 D y s k u s j a o t y g o d n i k u " Ż y c i e l i t e r a c k i e " odbyła się w Warszawie staraniem Komisji Łączności ZG ZLP. Udział w niej wzięli pisarze warszawscy i przedstawiciele innych środowisk literackich. Referat pt. "Życie Literackie" jako obraz twórczości pisarzy krakowskich i śląskich, wygłoszony przez S. Otwinowskiego, przygotował

zespół redakcyjny pisma wspólnie z prezydium zarządu Oddziału Krakowskiego ZLP. Ponadto wygłoszono referaty poświęcone podstawowym działom pisma: prozy i reportażu (Szczepańska), publicystyki (Toporowski), teatru (E. Csató), krytyki (T. Drewnowski). Jak podawała w sprawozdaniu z dyskusji redakcja "Nowej Kultury", zdaniem dyskutantów "niedostatki ideowe" w pracy pisma stanowiło "słabe odbijanie problematyki pracy i życia kulturalnego Śląska. Błędy ideowe - to osłabienie czujności wobec odradzania się burżuazyjnego estetyzmu tak w prozie jak i w poezji (nastroje arkadyjskiej sielankowości), jak i krytyce literackiej i teatralnej". Spory wywołała sprawa oceny pracy krytyków literackich i teatralnych pracujących w piśmie. Wiele uwagi działowi krytyki „Życia Literackiego” poświęcił J. Putrament w artykule Przemysłnictwo ideologiczne w krytyce. Po przeprowadzeniu analizy recenzji H. Voglera, L. Herdegen i A. Kijowskiego, autor artykułu stwierdzał: „Trzeba jednak przyznać, że ilość fałszywych artykułów krytycznych w «Życiu Literackim» jest stosunkowo duża. Pismo to, redagowane żywo i ciekawie zdobyło sobie wzięcie wśród czytelników. Tym bardziej pilne jest przyjęcie się przez redakcję «Życia» pracy swego własnego działu krytycznego. Nie wolno wprowadzać swoich czytelników w błąd, podając im pod etykietą realizmu socjalistycznego coś, co często jest po prostu zjełczałym i odgrzewanym formalizmem.” Jak pisano w sprawozdaniu z dyskusji, która odbyła się w ZLP

~~W piśmie~~ "Zdaniem T. Drewnowskiego i A. Brauna, krytycy ci uchylają się jednak w swych pracach od podejmowania węzłowych problemów realizmu socjalistycznego, wolą peryferyjne impresje kierując się <http://rcin.org.pl> zle pojętą oryginalnością, miernik ambitności i odwagi widza raczej w pisaniu o autorach z różnymi obciążen-

niami estetyki burżuazyjnej niż w podejmowaniu spraw czołowych, rewolucyjnych pisarzy". W dziale krytyki teatralnej wskazano na brak artykułów o pracy teatrów Polski Południowej i prac przynoszących zagadnienia dramaturgii i sceny radzieckiej. W obronie krytyki w "Życiu literackim" wystąpili M. Jastrun i J. Karst, zdaniem których, atrakcyjność formy i ambicje przeprowadzenia analizy artystycznej utworów były cennym osiągnięciem krakowskich recenzentów. Do pozytywnych stron pracy pisma zaliczono szybkość w informowaniu o ukazujących się książkach, ciekawe artykuły historyczno-literackie oraz ułatwianie debiutów i nawiązywanie kontaktów z młodymi pisarzami.

- W. MACHEJEK: Bliżej życia. "Życie liter.", nr 16. -
 H. MARKIEWICZ: O krytyce w "Życiu literackim". "Życie liter.",
 nr 8. - /Dyskusja o "Życiu literackim". "Nowa Kult.", nr 13.
 G. PUTRAMENT: Grzeszmytnictwo ideologiczne w krytyce. "Nowa Kult.", nr 7. - 43

MARZEC

- ok. 1 Nagrodę za najlepszy przekład z literatury bułgarskiej w latach 1951 - 1952, ustanowioną w ramach umowy polsko-bułgarskiej otrzymała H. Bychowska. Przełożyła ona na język polski następujące książki: K. Belewa: Złamana igła i Nowi ludzie, G. Karasławowa: Historie wiejskie i Wieś w słońcu, I. Wazowa: Niemili i niekochani. 44
- 2 - 3 I Ogólnopolska Konferencja Twórców Ludowych odbyła się w Warszawie. Obrady otworzył Minister Kultury i Sztuki W. Sokorski. Referaty wygłosili m. in. S. Piotrowski: Znaczenie twórczości ludowej dla rozwoju kultury narodowej i K. Pietkiewicz: Ocena dotychczasowych prac w zakresie popierania i upowszechniania twórczości ludowej.
- W przerwie obrad uczestnicy zwiedzili wystawę twórczości ludowej w gmachu Ministerstwa Kultury i Sztuki.
- S. PIOTROWSKI: O twórczości ludowej. /Fragm. referatu/. "Wieś", nr 13, 14. - J. ZAGORSKI, J. A. ZAREMBA: Po Konferencji Twórców Ludowych. "Przeł. kult.", nr 11. 45
- 4 Imprezy "Klubu Literackiego" w Radomiu. Klub organizował cotygodniowe wieczory literackie, na których program składały się prelekcje członków klubu, spotkania z zaproszonymi pisarzami oraz wieczory artystyczne i dyskusje. Członkowie klubu współpracowali ponadto ze świetlicami radomskich zakładów pracy wygłaszając odczyty i orga-

nizując dyskusje literackie. Zorganizowali również konkurs recytatorski dla młodzieży szkolnej. W klubie odbyły się m. in. następujące imprezy: dyskusja nad przedstawieniem sztuki J. Blizińskiego: Pan Damazy (4 III), wieczór artystyczny Imię Stalina w prozie, poezji i pieśni (1 III). 46

- 5 "Czwartki Literackie" w Pałacu Młodzieży w Katowicach. Do programu cotygodniowych imprez wchodziły wieczory autorskie, dyskusje nad współczesnymi utworami literackimi, odczyty pisarzy miejscowych i zapraszanych z innych ośrodków literackich. M. in. odbyły się następujące "Czwartki": dyskusja nad książką B. Czeszki: Pokolenie oraz wieczór literacki Młodzi pisarze o Śląsku z udziałem członków Koła Młodych w Katowicach. 47

- 5 Uroczystości żałobne ku czci Józefa Stalina. W dniu 5 III zmarł w Moskwie J. Stalin - przewodniczący Rady Ministrów ZSRR i sekretarz KC KPZR. Wszystkie polskie dzienniki zamieściły komunikaty o zgonie, a na uroczystości pogrzebowe udała się do Moskwy polska Delegacja Rządowa z prezesem Rady Ministrów B. Bierutem na czele.

28 III odbyło się VIII Plenum KC PZPR poświęcone działalności J. Stalina, na którym B. Bierut wygłosił referat pt. Nieśmiertelne nauki Towarzysza Stalina - orężem walki o dalsze wzmocnienie partii i Frontu Narodowego. ("Nowe Drogi", z. 3 s. 55 - 110).

Uchwałą Rady Państwa i Rady Ministrów miasto Katowice zmieniło nazwę na Stalinogród, a Pałac Kultury i Nauki w Warszawie został nazwany Pałacem imienia Józefa Stalina.

22 III odbyła się uroczysta akademii żałobna w Teatrze Narodowym w Warszawie, na której pamięć zmarłego uczcili przedstawiciele świata kulturalnego. Przemówienia wygło-

sili: J. Iwaszkiewicz, W. Brydziński, Z. Mycielski, S. Tworowski, W. Wnuk i L. Rudnicki.

W tym samym dniu odbyła się akademie zorganizowana przez Oddział Krakowski ZLP. Specjalne zebrania lub akademie odbyły się w innych ośrodkach literackich.

Biblioteki naukowe i publiczne zorganizowały w y s t a w y dzieł J. Stalina. Do największych należały: otwarta 15 III wystawa dzieł ^{Stalina} w języku polskim i rosyjskim w Bibliotece Jagiellońskiej w Krakowie oraz otwarta 5 V wystawa Marks - Engels - Lenin - Stalin w Muzeum Narodowym w Warszawie.

Staraniem TPPR i ZLP odbyły się liczne odczyty i wieczory artystyczne w całym kraju.

Ukazały się numery specjalne czasopism literackich: "Nowej Kultury" (nr 11), "Pamiętnika Teatralnego" (nr 1), "Przeglądu Kulturalnego" (nr 10), "Teatru" (nr 5), "Twórczości" (z. 3), "Wsi" (nr 11), "Życia Literackiego" (nr 11) oraz wydawnictwa: Dotrzymana przysięga. Montaż sceniczny ku czci J. Stalina opracowany przez T. Drewnowskiego i J. Wittlina oraz poemat W. Broniewskiego: Słowo o Stalinie.

48

- 5 Konkurs na nowelę lotniczą ogłoszony przez Polskie Radio i Państwowe Wydawnictwo "Iskry". Sąd konkursowy nie przyznał I nagrody, pozostałe nagrody otrzymali:
- II Kamiński: LAGG-3 nie wrócił.
 - III Jurkiewicz: Niespodzianka.

49

- 7 Rozporządzenie Ministra Kultury i Sztuki w sprawie zwinięcia Studium Dramatycznego w Wyższej Szkole Teatralnej w Warszawie głosiło m. in.:

"par. 1. Zwiija się Studium Dramaturgiczne istniejące w ra-

mach Wydziału Reżyserskiego w Wyższej Szkole Teatralnej w Warszawie.

par. 2. Słuchacze Studium Dramaturgicznego będą w roku szkolnym 1952/1953 odbywali obowiązujące konsultacje i ćwiczenia pod kierunkiem profesora wyznaczonego przez radę pedagogiczną Wyższej Szkoły Teatralnej w Warszawie i w końcu roku zostaną poddani egzaminowi według zasad obowiązujących na Wydziale Reżyserskim".

Pełny tekst rozporządzenia: "Dz. Ustaw", nr 21 poz. 81.

50

- 14 S i e d e m d z i e s i ą t a r o c z n i c a ś m i e r c i
K a r o l a M a r k s a. Dla uczczenia rocznicy zorganizowane
zostały wystawy, m. in.: 15 III otwarto wystawę poświęconą życiu
i działalności K. Marksa w Muzeum Etnograficznym w Łodzi, a 5 V
wystawę: Marks - Engels - Lenin - Stalin w Muzeum Narodowym w
Warszawie. W prasie literackiej ukazały się liczne artykuły oma-
wiająca prace Marksa o literaturze i sztuce. M. in.: E. Groten-
-Sonecka: Przyjaźń Marksa z Heinem w świetle nowych badań. "Nowa
Kultura", nr 15; R. Karst: Marks wśród twórców. "Nowa Kultura",
nr 20; G. Lukacs: Marks i Engels a problemy realizmu. "Życie Li-
terackie", nr 18; J. Siekierska: Marks o sztuce. "Przegląd Kul-
turalny", nr 12; J. Siekierska: Marks i Engels o realizmie i ty-
powości. "Nowa Kultura", nr 31; J. Siekierska: Marks o nierówno-
mierności rozwoju sztuki. "Życie Literackie", nr 32; W. Szew-
czyk: Marks i Engels o dramacie. "Teatr" nr 9.

Ukazała się również bibliografia przekładów na język pol-
ski pt. Marks i Engels w Polsce. Materiały do bibliografii 1842 -
- 1952.

51

- 21 - 27 P i e r w s z y f e s t i w a l F i l m ó w R u m u Ń -
s k i c h. W festiwalu wzięło udział 35 kin w miastach woje-

wódzkich i 7 w większych ośrodkach przemysłowych. Na ekrany weszły dwa nowe filmy rumuńskie Mitria Kokor i Noc niespodzianek, ponadto wyświetlane były znane już w Polsce filmy: Rozśpiewana dolina, Życie zwycięża i W naszej wsi.

52

- 22 P r a p r e m i e r a s z t u k i "P o l a c y n i e g ę s i"
L u d w i k a H. M o r s t i n a odbyła się w Teatrze Polskim w Warszawie. Reż.: J. Warmiński, scenogr.: O. Axer. Komedia historyczna o M. Reju była drukowana w "Twórczości" i ukazała się w wydaniu książkowym w 1952. W dniu 30 V odbyła się premiera sztuki również w Teatrze Krakowskim (reż.: R. Niewiarowicz, scenogr.: B. Kamykowski). Recenzenci obu wystawień chwalili walory widowiskowe sztuki; wiele zastrzeżeń natomiast budziła koncepcja postaci głównego bohatera i obraz społeczeństwa okresu renesansu. Osamotnienie ideowe Reja, przeciwstawienie jego postępowości - ciemnocie i konserwatyzmowi otoczenia niepotrzebnie, zdaniem krytyków, kreowało go "na kogoś w rodzaju Szeli" i zacierało najistotniejszą problematykę społeczną i kulturalną Odrodzenia. Koncepcję Morstina bronił W. Maciąg stwierdzając, iż "tylko tą drogą widz może przeżyć i zrozumieć wielkość Reja, wielkość twórcy literackiego języka, twórcy dzieła, które obiektywnie było dziełem walczącym". W obu teatrach sztukę tę obejrzało 224 690 widzów.

L. H. MORSTIN: Jak pisałem sztukę o Reju. "Teatr" 1952 nr 6.
- K. BERWIŃSKA. "Teatr", nr 9. - K. BRŃCZYK. "Tyg. powsz.", nr 20. - A. LAM: Kochanowski Maliszewskiego i Rej Morstina. "Życie liter.", nr 42. - J. MIKKE: Pochwała czy oskarżenie polskiego Odrodzenia. "Teatr", nr 18. - Jaszcz /J. A. SZCZEPAŃSKI/: Sztuka o M. Reju. "Tryb. Ludu", nr 104. - H. VOGLER: Morstin o Reju. "Życie liter.", nr 24.

53

23 - 24 Krajowa Narada pracowników terenowych kultury i sztuki, poświęcona omówieniu zadań kulturalno-oświatowych po I Zjeździe Spółdzielczości Produkcyjnej (zob. poz. 36/53) odbyła się w Warszawie. Referat pt. Zadania świetlic, domów kultury i bibliotek w świetle uchwał I Zjazdu Spółdzielczości Produkcyjnej wygłosił wiceminister Kultury i Sztuki S. Piotrowski. W referacie i dyskusji wskazywano na dysproporcję między rozbudową urządzeń kulturalnych a ich wykorzystaniem. Według danych przytoczonych przez S. Piotrowskiego w 1953 istniało 11 500 świetlic gromadzkich, ponad 1000 gminnych, 3 900 świetlic w PGR-ach, 3 000 bibliotek gminnych i 22 tys. punktów bibliotecznych w gromadach. Cyfry te, zdaniem referenta, nie dawały prawdziwego obrazu rozwoju kultury na wsi, ponieważ większość z istniejących placówek nie przejawiała żadnej działalności. Spośród 1000, zorganizowanych przez Ministerstwo Kultury i Sztuki, wzorcowych świetlic gminnych, obowiązki swe spełniało ok. 100 placówek, podobnie przedstawiała się praca powiatowych Domów Kultury i świetlic gromadzkich. W wyniku dyskusji postanowiono rozpocząć naprawę zaniedbań poprzez: "doprowadzenie do stanu wzorowego przeciętnie 3 świetlic, tyluż bibliotek i jednego domu kultury w każdym województwie, co stworzyłoby w nich bazę instrukcyjno-metodyczną dla pozostałych placówek". ("Przegląd Kulturalny", nr 4). Wysunięto również propozycje zorganizowania patronatów indywidualnych i społecznych opiekujących się pracą poszczególnych świetlic. Uczestnicy narady domagali się ponadto utworzenia przy Radzie Kultury i Sztuki specjalnej komisji repertuarowej, której zadaniem byłoby dostarczanie tekstów scenicznych dla zespołów świetlicowych.

B.: O wyższy poziom pracy kulturalno-oświatowej na wsi.
"Prz. kult.", nr 15.

25 Konkurs na sztukę dla teatrów lalkowych ogłosiło Ministerstwo Kultury i Sztuki i ZLP. Sąd konkursowy nie przyznał I i II nagrody.

III nagrodę (4 000 zł) otrzymała N. Doenig (Kraków) za sztukę Bajka chińska. Druk "Teatr Lalek", nr 10 s. 50 - 58. Ponadto wielu uczestnikom konkursu przyznano wyróżnienia, najwyższe z nich (po 2 500 zł) otrzymali: H. Januszewska (W-wa) i J. Kott (Wrocław).

55

27 Wizyta teatru dramatycznego Białoruskiej SRR. Teatr białoruski pod kierownictwem artystycznym G. Immonena do końca kwietnia dał szereg przedstawień w teatrach województwa poznańskiego i Śląska. W skład repertuaru radzieckiego zespołu wchodziły sztuki: Na gwarnym miejscu N. Ostrowskiego, Ożenek z posagiem N. Drakonowa i Jegor Bułyczow M. Gorkiego.

56

28 Osiemdziesiąta piąta rocznica urodzin Maksyma Gorkiego. Obchody zorganizowały przede wszystkim teatry. Odbyły się dwie polskie prapremiery sztuk rosyjskiego pisarza:

18 V Ostatni w przekładzie A. Truchanowskiego w Teatrze Ate-neum w Warszawie, reż.: J. Warmiński, scenogr.: R. Nowicki. Sztukę wystawił również teatr "Studio" w Warszawie.

13 XII Barbarzyńcy w przekładzie A. Kamińskiej i J. Śpiwaka. Teatr Wybrzeża w Gdyni, reż.: L. Zamkow, scenogr.: F. Kra-ssowski, współpraca lit.: L. Herdegen.

Ponadto odbyły się następujące premiery:

28 III Mieszczanie. Teatr Żydowski we Wrocławiu, reż.: M. Melman, N. Majster, J. Grundberg-Turkow, scenogr.: E. Gajewski. Występy odbywały się również w Teatrze Żydowskim w Łodzi.

31 X Jegor Bułyczow. Teatr im. Słowackiego w Krakowie, reż.

H. Szletyński, scenogr.: B. Kamykowski; 7 X. Teatr w Czstochowie, reż. H. Lotar, scenogr. A. Mieszkuć.

26 III w Klubie Międzynarodowej Książki i Prasy w Warszawie odbył się wieczór literacki poświęcony twórczości Gorkiego. 57

III - 1 IV Zjazd Rektorów, Prorektorów i Dziekanów Szkół Wyższych odbył się w Warszawie. Celem zjazdu było podsumowanie dotychczasowych doświadczeń i wytyczenie nowych zadań w pracy szkolnictwa wyższego. Referaty wygłosili H. Golański: O dalszy wzrost sprawności szkolenia w wyższych uczelniach i E. Krassowska: O planowy rozwój młodych kadr naukowych.

Uczestnicy zjazdu uchwalili teksty listów: Do Rektora, Senatu, Pracowników Nauki i Młodzieży Sorbony oraz Uniwersytetu w Halle. Listy zawierały protest naukowców polskich przeciw ratyfikacji umowy w Bonn i wyrazy solidarności z bojownikami o pokój we Francji i Niemczech.

Teksty referatów, głosy w dyskusji i listy: "Życie Szkół Wyższej", nr 4. 58

31 Dyskusja o działalności Instytutu Badań Literackich odbyła się na posiedzeniu Sekretariatu Naukowego Prezydium PAN. Podstawę dyskusji stanowiło przygotowane przez dyrektora Instytutu K. Wykę sprawozdanie z działalności Instytutu za rok 1952, plan pracy naukowo-badawczej na 1953 i wytyczne do badań w dziedzinie historii i teorii literatury na lata 1953 - 1956. W dyskusji wzięli udział profesorowie J. Chałasiński, J. Krzyżanowski, W. Kula, K. Michałowski, P. Szulkin, H. Wolpe. Do osiągnięć IBL zaliczono wykonanie podręczników szkolnych, które stanowiły pierwszą próbę marksistowskiej syntezy dziejów literatury polskiej i mimo wielu niedociągnięć dydaktycznych stanowiły pomoc dla

nauczycieli. Cenny wkład, zdaniem dyskutantów stanowiły również prace interpretacyjne z zakresu historii literatury, wydawane w serii Studia Historycznoliterackie. Przy analizie braków w pracy naukowej Instytutu wskazywano na niedostateczne wykorzystywanie też Stalina w sprawie językoznawstwa w pracach naukowych i na niedojrzałość ideologiczną niektórych pracowników. Postulowano zorganizowanie dwustopniowego szkolenia metodologicznego dla pracowników naukowych. Dyskutanci domagali się również wzmożenia prac badawczych nad literaturą współczesną i połączenia pracy naukowej pracowników z działalnością krytyczno-literacką oraz szerszego uwzględnienia badań nad związkiem literatury polskiej z literaturą radziecką i innymi literaturami słowiańskimi.

W wyniku dyskusji zostały sformułowane zalecenia Sekretariatu Naukowego PAN dla IBL. Obejmowały one większość poruszanych w dyskusji problemów.

I. KUCHARSKA: Dyskusja w Polskiej Akademii Nauk nad pracą IBL. "Pam. liter.", z. 1/2 s. 713 - 722 - "Sprawozdania z czynności i prac PAN", nr 3/4 s. 143 - 148. 59

- Powstanie kwartalnika "Nauka Polska" - czasopisma poświęconego zagadnieniom nauki w Polsce. Pismo zaczęło wychodzić w Warszawie jako organ Polskiej Akademii Nauk wydawany przez PWN. Do Komitetu Redakcyjnego "Nauki Polskiej" należeli: J. Chałasiński, J. Dembowski, S. Mazur, Z. Modzelewski; w skład Rady Redakcyjnej wchodził: J. Groszkowski, L. Hirszfild, L. Infeld, O. Lange, S. Leszczycki, K. Nitsch, W. Sierpiński, W. Świętosławski, W. Szafer, W. Wierzbicki. Pierwszy numer pisma był poświęcony problematyce zadań PAN i planowania w nauce. Zagadnień tych dotyczyły artykuły: J. Dembowski:

Zadania Polskiej Akademii Nauk, Z. Modzelewski: O roli i znaczeniu nauki w Polsce Ludowej, S. Mazur: Wytyczne do projektu planu badań naukowych szczególnie ważnych dla rozwoju gospodarki i kultury narodowej, S. Żółkiewski: Z doświadczeń planowania Instytutu Badań Literackich. Do końca roku ukazały się cztery numery kwartalnika zawierając prace uczonych dotyczące problemów różnych dziedzin nauki. Uzupełnienie treści numerów stanowiły przeglądy książek i czasopism naukowych ^{oraz} wspomnienia o zmarłych członkach PAN.

(a.d.). "Nauka Polska". "Tryb. Ludu", nr 106.

60

KWIECIEŃ

- 5 Dyskusja o reportażu toczyła się przede wszystkim w "Nowej Kulturze". Zapoczątkował ją M. Brandys, który w oparciu o wypowiedzi B. Polewoja sformułował następującą definicję reportażu: „W dobrym reportażu powinny występować jedynie istniejące osoby i to pod własnym nazwiskiem. Treścią dobrego reportażu powinny być jedynie rzeczywiste fakty rozgrywające się w konkretnie określonym czasie i konkretnie określonym miejscu. Jednym słowem dobry reportaż nie powinien dopuszczać najmniejszej nawet domieszki fikcji literackiej.” Trudności w zbieraniu materiałów oraz lęk przed poruszaniem spraw "drażliwych" były, zdaniem Brandysa, przyczyną braku takich reportaży w bieżącej prasie. O brak wrażliwości i zainteresowania współczesnym życiem oskarżał dziennikarzy T. Kurek: "Olbrzymie bogactwo materiału faktycznego, żywe reakcje psychiczne ludzi wyrastających w ogniu budownictwa, żywy nurt akcji - wszystko to zdaje się nie docierać do świadomości autorów reportaży, wyruszających w teren po to aby "zobaczyć i napisać". Sztampowość języka reporterskiego krytykował S. Kozicki, a T. Konwicki domagał się wzbogacenia i

zróźnicowania twórczości reportażowej przez wprowadzenie reportaży "esseistycznego, perspektywicznego i psychologicznego".
 Krtykowano redakcje pism ~~XXXX~~ za wyznaczanie reporterom zbyt krótkich terminów na zbieranie materiałów (M. Brandys) lekceważenie zawodu reporterskiego i powierzanie tej pracy najmniej doświadczonym dziennikarzom (T. Konwicki), lęk przed drukowaniem prac poruszających w sposób odważny nowe, nieopracowane jeszcze problemy (S. Kozicki).

M. BRANDYS: Ucieczka od prawdy. "Nowa Kult.", nr 14. -
 I. KARPINSKI: "O trudzie roznoszenia amunicji". "Przegl. kult.", nr 33. - T. KONWICKI: "Recepty". "Nowa Kult.", nr 24. - T. KUREK: Jeszcze o reportażu. "Nowa Kult.", nr 20. - W. MACHEJEK: Piszącym o rolnictwie - przed wyjazdem w teren. "Życie liter.", nr 39. -
 REPORTER: Nienapisany reportaż czyli kilka uwag o współczesności. "Życie liter.", nr 16. - I. SKÓRNICKI: Reportaż literacki 1952. "Życie liter.", nr 8. 61

8 Plan wymiany kulturalnej między Polską a Albanią na rok 1953 został podpisany w wyniku obrad polsko-albańskiej komisji mieszanej w Warszawie. 62

3 Zarządzenie Ministra Oświaty i Ministra Kultury i Sztuki w sprawie organizacji zespołów czytelniczych wśród absolwentów nauczania początkowego głosiło m. in.:

par. 1 "W celu umożliwienia dalszej nauki absolwentom nauczania początkowego powołuje się zespoły czytelnicze jako jedną z podstawowych form kształcenia dorosłych.

par. 2 Zadaniem zespołów czytelniczych jest:

a) obudzenie wśród absolwentów nauczania początkowego zainteresowań i potrzeb czytelniczych jako zasadniczych elementów w walce

z powrotnym ^{nal}alfabetyzmem /.../

par. 3. Organizację zespołów czytelniczych powierza się Zarządom świetlic, domów kultury oraz gminnym (dzielnicowym) instruktorom oświatowym przy współudziale związków zawodowych i masowych organizacji społecznych".

"Dz. urz. Min. Ośw.", nr 5 poz. 36.

W wyniku zarządzeń w październiku rozpoczęło pracę 7 500 zespołów czytelniczych.

63

10 - 11 S e s j a R a d y K u l t u r y i S z t u k i p o -
ś w i ę c o n a k r y t y c e. Tematem obrad sesji, która odbyła się w Warszawie, była analiza stanu krytyki wszystkich dziedzin sztuki. Obradom przewodniczył minister Kultury i Sztuki W. Sokorski. Referat ogólny O sytuacji w krytyce wygłosił J. Wilczek. Referaty dotyczące krytyki w poszczególnych dziedzinach sztuki wygłosili: K. Brandys (literatura), T. Drewnowski (literatura), B. Pniowski (architektura), J. Starzyński (plastyka), H. Szletyński (teatr), J. Toeplitz (film), W. Żuławski (muzyka).

J. Wilczek analizując sytuację w krytyce stwierdził, iż zwiększyła się ilość prac, ale równocześnie obniżył się poziom ideologiczny. "Nieświadomość tego, że walka klasowa, u nas nie zamiera, lecz jedynie zmienia swą formę, że przechodzi z formy walki jawnej i otwartej w formy bardziej przemyślane, bardziej perfidne i bardziej zaciekle - spowodza zaburzenia w świadomości wielu twórców i krytyków, osłabia zdolność poznawania stosunku między konfliktami antagonistycznymi i nieantagonistycznymi". Dyskusja toczyła się wokół zagadnień podniesienia poziomu ideologicznego i fachowego krytyki we wszystkich dziedzinach kultury. ~~Postulaty i wnioski z obrad zawierała uchwalona na ich zakończenie Rezolucja Rady Kultury i Sztuki. Rada postanowiła:~~

M. Brandys w wypowiedzi poświęconej krytyce literackiej mówił m. in.: „/.../ dzisiejsza krytyka nie wypełnia swych dwóch najważniejszych zadań: kształtowania sądów i gustów odbiorcy oraz wskazywania drogi twórcy. Że krytyka nasza nie jest jeszcze w pełni krytyką socjalistyczną ponieważ nie wychowuje, nie oddziaływa dostatecznie w duchu ideologii socjalistycznej.” Zdaniem Brandysa krytycy starali się uniknąć odpowiedzialności za swe sądy ograniczając się do pisania wyłącznie o ukazujących się książkach, a nie o całym dorobku pisarza i unikając podejmowania rewizji ustalonych już poglądów dotyczących wydanych dawniej pozycji literackich. Wypowiedź T. Drewnowskiego dotyczyła przede wszystkim odradzającego się w literaturze i krytyce estetyzmu i konieczności przeciwdziałania temu zjawisku poprzez ponowne przedyskutowanie pojęć z dziedziny teorii realizmu socjalistycznego, a zwłaszcza pojęcia typowości. „W zagadnieniu typowości charakterów i typowości sytuacji skupia się podstawowa problematyka wszystkich gałęzi literatury. /.../ Rozpatrywanie problemu typowości jest w gruncie rzeczy rozpatrywaniem charakteru i istoty zjawisk społeczno-historycznych, wymaga przeto od krytyki trafnej oceny sytuacji politycznej; procesów społecznych, wiedzy o świecie i ludziach, i na ich tle - funkcji politycznej przedstawionych w literaturze zjawisk.” Podobnym zagadnieniom poświęcona była wypowiedź A. Ważyka. Stwierdzając iż słuszną estetyka musi brać za punkt wyjścia klasyków realizmu, Ważyk wyśmiewał twórczość Gógola, Balzaka, Czechowa jako wzór, do którego winna sięgnąć współczesna krytyka i literatura. Jego zdaniem interpretacja definicji realizmu podanej przez Engelsa (bez uwzględnienia całokształtu poglądów teoretyka marksizmu na literaturę) jako postulatu opisywania życia ujemnie zaciążyła na

najnowszej twórczości literackiej. „W ten sposób - mówił Wa-
żyk - można było to zdanie wyrwane z Engelsa interpretować w s
sensie statystyczno-fotograficznym: w tym sensie typowa postać
stawała się średnią statystyczną, postacią szarą, prawdopodo-
bną według naturalistycznego prawdopodobieństwa, a typowa sy-
tuacja stawała się sytuacją najczęstszą /.../ w takiej inter-
pretacji. Rewizor Gogola napewno nie jest utworem realisty-
cznym. Ba, sam Balzak tak ceniony przez Engelsa nie mieścił-
by się w realizmie.

Postulaty i wnioski z obrad zawierała uchwalona na
Sesji Rezolucja Rady Kultury i Sztuki, *Postanowiono:*

"Zwrócić się do wszystkich instytucji naukowych, kulturalnych i
artystycznych, do prasy, związków i stowarzyszeń twórczych z ape-
lem o pogłębienie walki o marksistowską, ugruntowaną na metodzie
realizmu socjalistycznego, na doświadczeniach i osiągnięciach na-
uki i sztuki radzieckiej - krytykę literacką i artystyczną, która
powinna kształtować twórczość współczesną i podnosić poziom kul-
turalny szerokiej mas odbiorców, wzbogacając naszą wiedzę o
współczesnej narodowej sztuce i kulturze, o wzmożenie walki o wy-
soki poziom ideologiczny i artystyczny polskiej sztuki na drodze
pogłębionej ideologicznie bieżącej twórczości i działalności kry-
tycznej oraz zaostrzenia czujności wobec niebezpieczeństwa odcho-
dzenia od realizmu socjalistycznego". W dalszym ciągu Rezo-
lucji postulowano: utworzenie komisji i sekcji krytyków w
związkach i stowarzyszeniach twórczych w celu przeprowadzenia we-
ryfikacji krytyków literackich i artystycznych; stałe konsultowa-
nie się redakcji czasopism, wydawnictw itp. z zarządami związków
twórczych w sprawie obsady działów krytyki; ustalenie ogólnego
planu szkolenia kadr krytyków oraz "zorganizowanie odpowiednich
form ujawnienia bezpośredniej opinii świata pracy w stosunku do
książek, wystaw, przedstawień teatralnych i filmowych oraz twór-
czości muzycznej".

Obrady sesji poprzedziły artykuły G. Lasoty i J. Putramen-
ta dotyczące krytyki literackiej oraz poświęcone temu zagadnieniu
zebranie Komisji Krytyki ZLP w dniu 9 II. Dyskutanci domagali się
zaostrzenia kryteriów ideologicznych w ocenie utworów literackich
i usprawnienia pracy działów krytyki w czasopismach.

W wyniku obrad sesji w czasopismach literackich ukazały się
artykuły teoretyczne dotyczące zagadnień schematyzmu w literatu-
rze, realizmu i typowości, kryteriów estetycznych i analizy arty-
stycznej utworów, wyboru tradycji i wzorów literackich.

K. BRANDYS, T. DREWNOWSKI, B. PNIEWSKI, J. STARZYŃSKI,
 H. SZLETYŃSKI, J. TOEPLITZ, W. ŻULAWSKI: Głosy z narady w sprawie
krytyki literackiej i artystycznej. "Mat. Studiów Szt.", z. 2
 s. 277 - 360. - M. CZANERLE: Krytyka teatralna i teatr. "Teatr",
 nr 10. - W. SOKORSKI: O bojową i odpowiedzialną krytykę artystyczną.
 "Mat. Studiów Szt.", z. 2 s. 34 - 39. - H. SZLETYŃSKI: O kry-
tyce teatralnej. "Teatr", nr 10. - A. WAŻYK: Klasyczna miara este-
tyki. "Prz. kult.", nr 16 oraz "Twórcz.", z. 6 s. 182 - 185. -
 J. WILCZEK: O sytuacji w krytyce. "Mat. Studiów Szt.", z. 2 s.
 13 - 33; fragm.: "Prz. kult.", nr 15, "Twórcz.", z. 2 s. 174 - 181.
 - Rezolucja Rady Kultury i Sztuki. "Nowa Kult.", nr 16 oraz "Prz.
 kult." nr 15.

Sprawozdania: M. CZERWIŃSKI. "Prz. kult.", nr 16. - (fl.)
 /W. FLASZEN/: O wyższy poziom krytyki. "Życie liter.", nr 17.

A. BRAUN: Uwagi o tematyce współczesnej. "Prz. kult.", nr 17.
 - G. LASOTA: Z notatek krytyka. "Prz. kult.", nr 1. - M. KIERCZYŃ-
 SKA: Trzy początki opowieści. 5 zagadnień współczesnej prozy.
 "Nowa Kult.", nr 25. - M. KIERCZYŃSKA: Dialektyka prozy fabularnej.
 "Nowa Kult.", nr 26. - M. KIERCZYŃSKA: Sprawdzamy zdolność budulca.
 "Nowa Kult.", nr 29. -
 J. PUTRAMENT: Przemysłownictwo ideologiczne w krytyce. "Nowa Kult.",
 nr 7. - J. PUTRAMENT: Tworzyć - to znaczy wybierać. "Nowa Kult.",
 nr 23. - A. WASILEWSKI: O konfliktach pozornych i prawdziwych.
 "Nowa Kult.", nr 16. - A. WASILEWSKI: O kilku problemach typowości.
 "Nowa Kult.", nr 34. - K. WYKA: Tradycje postępowe literatury.
 "Życie liter.", nr 1 - 2.

64

11 Sekcja popierania twórczości ar-
 tystycznej została powołana przez Radę Kultury i Sztuki.
 Do zadań sekcji należało opiniowanie i kwalifikowanie podań w
 sprawie przyznawania stypendiów twórczych: wybitnie uzdolnionym

absolwentom szkół artystycznych, artystom zrzeszonym w związkach twórczych oraz wybitnie uzdolnionym twórcom amatorom. W skład sekcji wchodził: Sekretarz Rady Kultury i Sztuki ^{przedstawiciele Ministerstwa Kultury i Sztuki} Biura Działu Kultury i Oświaty Prezydium Rządu oraz związków twórczych.

65

11 C z t e r d z i e s t o l e c i e p r a c y l i t e r a c -
k i e j L u d w i k a H i e r o n i m a M o r s t i n a .
Uroczystość jubileuszowa, zorganizowana pod protektoratem ministra Kultury i Sztuki W. Sokorskiego, odbyła się w Teatrze Polskim w Warszawie. Po przedstawieniu najnowszej sztuki Morstina Polacy nie gęsi (zob. poz. 52/53) wiceminister Kultury i Sztuki S. Piotrowski udekorował pisarza Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski. J. Andrzejewski złożył jubilatowi życzenia i gratulacje w imieniu literatów.

66

11 - 18 W i e c z o r y a u t o r s k i e n a O p o l s z c z y ż -
n i e . Zarząd Główny ZLP podejmuje działalność rozpoczętą w 1952 (zob. poz. 134/52) zorganizował ekipę pisarzy, która uczestniczyła w spotkaniach z czytelnikami w miastach i wsiach województwa Opolskiego. W skład ekipy wchodził: L. Bartelski, M. Kann, J. Koprowski, W. Szewczyk, M. Warneńska.

17 V w Opolu odbyło się spotkanie z czytelnikami zorganizowane przez zespół redakcyjny "Głosów znad Odry". Udział w spotkaniu wzięli: J. Koprowski, G. Morcinek, E. Osmańczyk, W. Szewczyk, W. Żukrowski.

67

~~11 - 24 F e s t i w a l f i l m ó w c z e c h o s ł o w a c k i e h .
W czasie festiwalu w 45 kinach polskich wyświetlano 5 najnowszych filmów, a ponadto w 40 kinach wznowiono projekcję filmów z lat ubiegłych. Wśród nowych filmów cieszyły się powodzeniem: komedia kostiumowa Cesarski piekarz i film o współczesnej wsi Uśmiechnięty kraj.~~

przed 17

Dom odzyskanego dzieciństwa Mariana Brandysa. Książka składała się z powiązanych wspólnym tematem opowiadań o koreańskich sierotach wojennych, które znalazły schronienie w Polskim Domu Dziecka w Gołotczyźnie. Zdaniem recenzentów utwór mógł stanowić ciekawą lekturę zarówno dla dzieci jak i dorosłych. Chwalono prawdę psychologiczną z jaką przedstawieni byli dziecięcy bohaterowie oraz wskazywano na humanistyczną wymowę i bogate, aktualne tło historyczne książki. "W tej książce Brandysa dzieje się wielka i straszna historia naszych czasów, dzieje się tragiczny ^{historii} akt w Korei - i dzieje się jednocząca ludzi ucząca braterstwa i przyjaźni walka o pokój." (A. Kamińska). "Z Domu odzyskanego dzieciństwa" pisał H. Bereza "wyłania się obraz najbardziej niesamowitego okrucieństwa ludzkiego, zbrodni najbardziej hańbiącej, krzywdy najbardziej niezasłużonej, a jednocześnie książka tchnie atmosferą zupełnej równowagi w sferze wartości moralnych." [Książka była nagrodzona Nagrodą Państwową III stopnia.

H. BEREZA. "Twórcz.", z. 8 s. 178 - 181. - A. KAMIŃSKA: Dwie piękne książki. "Nowa Kult.", nr 24. - K. KULICZKOWSKA: Opowieść o małych dzieciach i wielkich sprawach. "Życie liter.", nr 29. - R. MATUSZEWSKI: Książki pisane sercem. "Głos Tyg.", nr 27. - A. PIORUNOWA: Piękna i dobra książka. "Polonist.", nr 6 s. 37 - 40. 68

przed 17

Wojna skuteczna czyli opis bitew i potyczek ↑ z Zadufkami Jerzego Andrzejewskiego. Książka została wydana jako tom 1 zamierzonej większej całości, której dalszy ciąg nie ukazał się. Satyra Andrzejewskiego wywołała zainteresowanie krytyki zarówno

formą jak i aktualną treścią. "Ta książka jest wydarzeniem. /.../ Tak bardzo jest prowokująca w swym gatunku i nowa w pomyśle, tak ostro odcina się od wszystkiego co u nas od wielu lat napisano". (L. Flaszen). Wskazywano na znakomite wzory twórczości Rabelais, Woltera, Szymonowicza, Ossolińskiego i in. do których nawiązał Andrzejewski w swej książce. Wielu spośród krytyków dostrzegало załamane artystyczne w niektórych partiach utworu. M. in. A. Sandauer pisał: "Wojna skuteczna ma być dowodem naocznym, że można nie popadając w schematyzm - świadomie posługiwać się schematami". Metoda ta zawiodła jednak "w partiach ściśle realistycznych, a więc w opowiadaniu o Tomaszu Dudzie, która wymaga oddania rzeczywistości w całej jej złożoności".

L. FLASZEN: O skuteczności "Wojny skutecznej". "Życie liter.", nr 24. - T. MIKULSKI: O literackich tradycjach "Wojny skutecznej". "Prz. kult.", nr 27. - L. KRZYSZKOWSKI: Mądry schematyzm. "Dziś i Jutro", nr 37. - A. SANDAUER: Groteska w służbie socjalizmu. "Nowa Kult.", nr. 28.

69

19 - 19 II O g ó l n o p o l s k a N a r a d a S a t y r y k ó w zorganizowana przez ZLP i Związek Polskich Artystów Plastyków z inicjatywy tygodnika satyrycznego "Szpilki" odbyła się w Warszawie. Referaty wygłosili: J. Andrzejewski: Kilka uwag o charakterze i zadaniach satyry, Z. Mitzner: Tradycje satyry polskiej i zadania satyry w Polsce Ludowej. A. Marianowicz: O współczesnej literaturze satyrycznej, W. Forster: Współczesna karykatura polska. J. Andrzejewski analizując przyczyny, niskiego jego zdaniem, poziomu ideowego i artystycznego satyry, wskazał, iż jest on wynikiem ogólnej sytuacji w literaturze. "Zarówno liczebność tych potknięć, jak ich charakter oraz powiązania z różnymi dziedzinami sztuk:

literaturą, teatrem, plastyką, przemawiałyby za stwierdzeniem, że nie mamy do czynienia z pomyłkowymi, przypadkowymi lub odosobnionymi, lecz z ujawnieniem się w dziedzinie literatury szczególnie natarczywym i jaskrawym tych rozlicznych skaz, wynaturzeń i schorzeń, które /.../ czerpią dla siebie pożywkę z obcej nam ideologicznie i artystycznie schyłkowej sztuki burżuazyjnej". Wycho-
dząc z założenia, iż obowiązkiem satyry winno być piętnowanie wszystkich sprzeczności życia oprócz tragicznych, podkreślał Andrzejewski, iż współczesna satyra, powinna mieć charakter walczą-
cy, społeczny i polityczny. Aktualne zadania satyry sformułował w referacie Z. Mitzner. Pierwszym z nich była: "Walka z imperia-
lizmem, walka z jego dążeniami do rozpętania nowej wojny". Następ-
ne zadanie to "walka z wrogiem wewnętrznym: kułakiem, szpiegiem, sabotażystą, dywersantem, spekulantem". Zadaniem trzecim satyry było wypracowanie form krytyki i samokrytyki. Zdaniem Mitznera realizacja ostatniego zadania napotykała najwięcej przeszkód. Rozwój krytyki "szkodnictwa pojawiającego się już w powstających i rozwijających się formach życia socjalistycznego" (Z. Mitzner) był hamowany w imię "teorii bezkonfliktowości" i w imię skoncen-
trowania sił na walce z wrogiem klasowym i traktowany jako przejaw malkontenctwa. Tezy referatów stanowiły podstawę dyskusji.

J. ANDRZEJEWSKI: Kilka uwag o charakterze i zadaniach satyry. "Prz. kult.", nr 18. - Z. MITZNER: Trzy zadania satyry. /Fragm. referatu/. "Nowa Kult.", nr 17 oraz "Twórcz.", z. 6 s. 186 - 203. - Uchwała II Ogólnopolskiej Narady satyryków. "Szpilki", nr 16.

Sprawozdania; S. DYGAT: Bliżej życia. "Prz. kult.", nr 16. - K. ŻYWULSKA: Na marginesie stenogramu Narady Satyryków. "Nowa Kult.", nr 18.

Getcie Warszawskim. W przeddzień rocznicy 18 IV w siedzibie Żydowskiego Instytutu Historycznego w Warszawie otwarto wystawę, na której zgromadzono dokumenty, fotokopie, zdjęcia i rysunki dotyczące powstania.

17 VIII Teatr Żydowski we Wrocławiu wystawił sztukę B. Hellera Dom w Getcie w opracowaniu scenicznym I. Kamińskiej.

71

19 Szesćdziesiąta rocznica urodzin Włodzimierza Majakowskiego. W centralnym Klubie TPPR w Warszawie odbył się 19 IV uroczysty poranek literacki poświęcony twórczości radzieckiego poety. Referat o twórczości W. Majakowskiego wygłosił A. Sandauer. Recytowane były wiersze poety oraz wyświetlono film pt. Włodzimierz Majakowski. Podobne wieczory literackie odbyły się w innych miastach m. in.: w Gdańsku (14 IV), Poznaniu (14 IV), Krakowie (20 IV), Kielcach (13 V), Majakowskiemu poświęcone było również zebranie Sekcji Poezji Oddziału Warszawskiego ZLP, na którym A. Mandalian referował dyskusję o twórczości poety, toczącą się w ZSRR.

24 IV w Bydgoszczy została otwarta wystawa dzieł Majakowskiego.

71

ok. 19 Nagrodę miasta Gdańska w dziedzinie literatury otrzymał F. Fenikowski za całokształt twórczości związanej z morzem i Gdańskiem.

73

ok. 25 Zmarł w Katowicach Emanuel Imiela (ur. 1888), działacz społeczny i kulturalny Śląska, pedagog, poeta i dramaturg. (Dane dotyczące twórczości podaje Z. Hierowski: 25 lat literatury na Śląsku 1920 - 1945. Katowice 1947 s. 51 - 58.)

74

26 II Festiwal Studenckich Zespołów Świetlicowych. We Wrocławiu odbyła się impreza finałowa z udziałem wyróżnionych zespołów.

Po raz pierwszy w Festiwalu wzięły udział 32 nowopowstałe zespoły dramatyczne. Pierwsze miejsce wśród nich przyznano zespołowi Politechniki Wrocławskiej za wystawienie sztuki H. Januszewskiej: Nawojka.

I. BARANOWSKI: O studenckich zespołach dramatycznych.
"Teatr" , nr 12. 75

29 Wystawa pt. "Z dziejów Leszna - A. K o m e ń s k i
i S. Ż e r o m s k i" została otwarta w Lesznie (woj. poznańskie). 76

30 Prapremiera dramatu Domek z kart Emila Zegadłowicza w Teatrze Współczesnym w Warszawie. Reż.: E. Axer, scenogr.: M. Portus. Sztuka spotkała się z dużym zainteresowaniem krytyki i widzów. Recenzenci chwaliли trafną charakterystykę kół rządzących Polski u schyłku dwudziestolecia międzywojennego oraz umiejętność ukazania najistotniejszych przyczyn klęski we wrześniu 1939. "Jest wielką zasługą Zegadłowicza, że w utworze swoim zdobył się na tak sugestywny i wyrazisty skrót satyryczny będący równocześnie prawdziwym realistycznym obrazem ówczesnej polskiej rzeczywistości". (E. Csato "Przegląd kulturalny", nr 21). Wskazywano również na aktualność zawartą w sztuce problematyki: "tej sztuki brak nam było przez całe osiem lat. Że Domek z kart nie stał się jedną z pierwszych sztuk granych przez polskie teatry od chwili wyzwolenia było - jest błędem" (J. Pomianowski).

Sztuka powstała w 1940 r. w Sosnowcu, jej pierwsze wydanie książkowe ukazało się w 1954 w serii Biblioteka Świetlicowa

„Czytelnik²⁴”. W 1953 była wystawiona łącznie w 4 teatrach, gdzie obejrzało ją 115 540 widzów. Oprócz teatru warszawskiego, wystawiły ją teatry: w Rzeszowie (10 IX), Teatr Stary w Krakowie (31 X) i w Białymstoku (25 XII). Spektakl Teatru Współczesnego w W-wie został sfilmowany w roku 1954.

E. CSATO: „Domek z kart” czyli o rozwoju teatru. „Prz. kult.”, nr 21. - E. CSATO: Dwa obozy. „Prz. kult.”, nr 22. - E. CSATO: Na scenach warszawskich. „Twórcz.” z. 8 s. 185 - 189. - J. FRÜ-
CHLING: Sztuka o wrześniu. „Od A do Z”, nr 23. - E. GONCZARSKI: Sztuka o wrześniu. „Po prostu”, nr 36. - Z. GREŃ. „Życie liter.” nr 46. - E. KOZIKOWSKI: Kto jest autorem „Domku z kart”. „Śląsk liter.”, nr 6/7 s. 134 - 139. - A. ODNOWA: Zegadłowicz o Polsce sprzed września. „Dziś i Jutro”, nr 27. - J. POMIANOWSKI: Tak było, tak nigdy nie będzie. „Nowa Kult.”, nr 21. - J. A. SZCZEPAŃSKI: Pośmiertny triumf pisarza. „Świat”, nr 21. - R. SZYDŁOWSKI: Zwycięstwo z za grobu. „Teatr”, nr 13. - J. ZAGÓRSKI: Krytyka z bliskiego dystansu. „Teatr”, nr 13.

77

- S t u d i u m p r z e k ł a d o w e P e n - C l u b u.
- Zarząd PenClubu w celu podniesienia poziomu przekładów i pogłębienia zainteresowania najwybitniejszymi literaturami świata, zorganizował studium przekładowe, które trwało od kwietnia do czerwca. Pracami studium kierował Sekretarz Generalny PenClubu M. Rusinek. Część wygłoszonych odczytów była drukowana w książce zbiorowej O sztuce tłumaczenia. W-wa 1955. (Zob. poz. 50).

78

MAJ

- 2 P i e r w s z y z a w o d o w y t e a t r w i e j s k i
rozpoczął działalność przedstawieniem sztuki A. Fredry Damy i

huzary. Teatr powstał w Łodzi, otrzymał nazwę Teatru Ziemi Łódzkiej. Jego zadaniem było dawanie przedstawień w miastach i wsiach województwa łódzkiego. Dyrektorem teatru został K. Czyński, na stałą siedzibę teatru przeznaczono Dom Kultury w Pabianicach. Pierwsze przedstawienie odbyło się we wsi spółdzielczej Bogumilowice w powiecie Radomsko.

Działalność nowej placówki wywołała zainteresowanie krytyki, dyskutowano na temat dalszego repertuaru, słuszności wyboru pierwszej sztuki, nad sprawami organizacji widowni, częstotliwości wizyt teatru w tych samych miejscowościach, sposobami rozszerzenia zespołu aktorskiego. Podsumowania pierwszego okresu pracy teatru (do 31 VIII) dokonał J. Koprowski. Teatr dał w tym okresie w 67 miejscowościach 80 przedstawień, które obejrzało ok. 18 000 widzów. Zdobył sobie, zdaniem Koprowskiego, uznanie i zainteresowanie widowni.

K. CZYŃSKI: Czy słuszna krytyka? "Prz. kult.", nr 31. -
 S. W. DOBROWOLSKI: Jak zdobyć wiejskiego widza. "Teatr", nr 19. -
 K. KORCELLI: Czy słuszny punkt wyjścia? "Prz. kult.", nr 31. -
 J. KOPROWSKI: Teatr w terenie. "Przegl. kult.", nr 37. - B. LES-
 MAN: Siew kultury. "Wieś", nr 22. - Z. SKOWROŃSKI: Witamy pierwszy objazdowy teatr wiejski. "Teatr", nr 11. - F. SMAŻIK: O teatrze wiejskim. "Prz. kult.", nr 39.

79

- 8 P r e m i e r a f i l m u "Żołnierz zwycięstwa" odbyła się w kinie "Moskwa" w Warszawie. Autorką scenariusza i reż. filmu była W. Jakubowska. Zdjęcia wykonał S. Wohl. Film biograficzny o Karolu Świerczewskim składał się z dwu części. Cz. I: Lata walki, Cz. II: Zwycięstwo. Film wywołał w pismach literackich dyskusję, w której część wypowiedzi dotyczyła zagadnień teorii filmu biograficznego i historycznego. Z uzna-

niem krytyki spotkał się wybór tematu i podjęta przez Jakubowską próba ukazania historii ruchu robotniczego w filmie. Zastrzeżenia budziła natomiast realizacja artystyczna. Do najczęściej powtarzanych zarzutów należały: przeładowanie filmu zbyt luźno powiązanych, a niekiedy nawet nieusprawiedliwionymi akcją scenami historycznymi; brak dramatycznego konfliktu, monumentalizm postaci głównego bohatera, pozbawienie go ludzkich słabości, wewnętrznych konfliktów i przeżyć.

Za realizację filmu W. Jakubowska i S. Wohl otrzymali Państwową nagrodę artystyczną (zespołową) I stopnia. Nagrodę zespołową II stopnia otrzymali J. Wyszomirski i B. Drapińska za kreacje aktorskie.

Scenariusz filmu ukazał się w wydaniu książkowym, które zawierało również szkic o K. Świerczewskim i wypowiedź W. Jakubowskiej: Jak powstał film "Żołnierz zwycięstwa".

P. BOROWY: Trudne zwycięstwo. "Prz. kult.", nr 21. -
 A. DASZEWSKA: W sprawie koncepcji. "Nowa Kult.", nr 23. -
 S. DZIECHCIAK: Film o bohaterze narodowym. "Wieś", nr 21. - S.
 GRZELECKI: Światła i cienie. "Prz. kult." nr 22. - Z. KAŁUŻYŃSKI,
 K. TOEPLITZ: Czy skrót historii? "Nowa Kult.", nr 27. - J. PŁA-
 ŻEWSKI: Zadanie wielkie i trudne. "Życie liter.", nr 20. - J. PŁA-
 ŻEWSKI: Niebezpieczeństwo pogranicza. "Nowa Kult.", nr 31. - J.
 PŁAŻEWSKI: "Prz. kult.", nr 28. - K. T. TOEPLITZ: Symbol i skrót
 historyczny w filmie. "Prz. kult.", nr 30. - W. ZALEWSKI: Sprawa
 bohatera. "Prz. kult.", nr 26.

80

12 Sesja poświęcona rozwojowi kulturalnemu Nowej Huty została zorganizowana przez Ministerstwo Kultury i Sztuki w Nowej Hucie. Obrady sesji poprzedziła dyskusja tocząca się od stycznia na łamach "Życia Literac-

rackiego i dzienników krakowskich. Dyskutanci wskazywali na nowość i specyfikę zjawiska, jakim była budowa kombinatu i formowanie się społeczności jego mieszkańców oraz znaczenie kultury w kształtowaniu tego nowo powstającego środowiska. "Nowa Huta w skali masowej stwarza i kształtuje od nowa człowieka. Idzie o to, aby proces ten był równomierny i wszechstronny, aby nie rodziły się postacie skrzywione i zdeformowane brakiem istotnych cech ludzkich. A takie "brakoróbstwo" jak najrealniej grozi Nowej Hucie, ponieważ zaniedbano tu jeden z najbardziej ważnych odcinków walki o człowieka: sprawy kultury i oświaty".^(J. Lovell) Autorzy artykułów zgodnie stwierdzali, iż instytucje zajmujące się kulturą w Nowej Hucie nie wywiązywały się ze swych obowiązków. Przyczyny tego dostrzegali w chaosie administracyjnym, braku podziału kompetencji, wykwalifikowanych kadry instruktorów, braku urzędzeń i pomieszczeń centralizujących życie kulturalne mieszkańców.

W celu poprawy istniejącego stanu rzeczy wiceminister Kultury i Sztuki S. Piotrowski został mianowany Pełnomocnikiem Rządu dla koordynowania pracy kulturalno-oświatowej w Nowej Hucie, a Ministerstwo Kultury i Sztuki zwołało 12 V sesję poświęconą zagadnieniom kultury. W sesji udział wzięli przedstawiciele Ministerstwa Oświaty, CRZZ, KC PZPR, krakowskich władz wojewódzkich, organizacji społecznych, instytucji kulturalnych i związków twórczych. Referat pt. Ocena i projekt planu pracy kulturalno-oświatowej w Nowej Hucie wygłosił S. Piotrowski. W wyniku dyskusji podjęto uchwałę, w której zwracano się do Ministerstwa Budownictwa Miast i Osiedli, aby przyspieszyło budowę teatru, kina i Centralnego Domu Kultury oraz zainstalowało tymczasowe pomieszczenia zastępcze; do instytucji kulturalnych Nowej Huty i Krakowa o pomoc dla aktywu kulturalno-oświatowego kombinatu i zorga-

nizowanie sieci placówek kulturalnych.

13 V odbyło się zebranie Oddziału Krakowskiego ZLP. Dyskutowano na nim o zamierzonych i znajdujących się już w druku książkach pisarzy krakowskich, których tematykę stanowiła budowa Nowej Huty. J. Żukowski i B. Miecugoń zostali oddelegowani do pracy w redakcji nowohutnickiego pisma "Budujemy Socjalizm". Ponadto zaplanowano wieczory autorskie pisarzy i poetów na terenie budowy.

Na wrześniu ochotniczy teatr "Murt" w Nowej Hucie otrzymał uprawnienia teatru zaw. dawnego.

Do końca roku ukazywały się w prasie artykuły informujące o nowych formach i trudnościach pracy kulturalnej w kombinacie.

W lutym 1954 "Przegląd Kulturalny" zamieścił artykuły dotyczące realizacji uchwał narady majowej. Autorzy artykułów stwierdzali, iż postulaty uchwały aktywu kulturalnego nie zostały zrealizowane. ~~Nie zostały~~ wybudowane pomieszczenia dla kin i teatrów, nie została również usprawniona administracyjnie i skoordynowana praca instytucji odpowiedzialnych za pracę kulturalno-oświatową. Wśród aktywu kulturalnego Nowej Huty, w wyniku niespełnionych obietnic zapanowała atmosfera zniechęcenia i rozgoryczenia.

J. KORPAŁA: Książka w Krakowie i w Nowej Hucie. "Życie liter.", nr 19. - J. KURCZAB: Dług Krakowa. "Nowa Kult.", nr 6. - J. LOVELL: O pełny rozmach pracy kulturalnej w Nowej Hucie. "Życie liter.", nr 3. - H. MORTKOWICZ-OLCZAKOWA: Sprawa kultury w Nowej Hucie. "Życie liter.", nr 8. -

REDAKCJA: Przed decydującym etapem ofensywy kulturalnej w Nowej Hucie /tekst uchwały Prez. Rządu/. "Życie liter." nr 19. - L. KAŁUSKA: Nowohutnicka narada. "Życie liter." nr 21. - J. KURCZAB: Na dobre naszym miastu. "Prz. kult.", nr 20. - S. ŁASTIK: W połowie drogi... "Prz. kult.", nr 20. -

L. KAŁUSKA: W Nowej Hucie - w miesiąc po wielkiej naradzie.

"Życie liter.", nr 26. - J. KURCZAB: Miesiąc później. "Prz. kult.", nr 25. - J. KURCZAB: Za wcześnie na podsumowanie. "Prz. kult.", nr 39. - W. ZALEWSKI: Osiem kilometrów od Krakowa. "Prz. kult.", nr 20. - Dla Nowej Huty. "Teatr", nr 11. - B. BARTOSZEWICZ: "O "Nurcie", w którym zamarł nurt. "Prz. kult." 1954 nr 5. - G. GOTTESMAN: Z ołówkiem w ręku. "Prz. kult." 1954 nr 5. - W. ZALEWSKI: Portrecik dla Nowej Huty. "Prz. kult." 1954 nr 5.

81

przed 17

Czerwony maj Tadeusza Borowskiego. Tom opowiadań zawierał niepublikowane jeszcze w wydaniu utwory, powstałe w ostatnim okresie życia pisarza. Wiele spośród nich ukazało się drukiem w czasopiśmie, niektóre stanowiły nieukończone już przez autora szkice. Recenzenci podkreślali aktualność problematyki utworów zawartych w zbiorze. Chwalono również inicjatywę PIW-u za to, iż wydając książkę złożył hołd pamięci niezującego twórcy oraz umożliwił czytelnikom poznanie jego ostatnich utworów.

H. BEREZA: Książka ważna w naszej walce. "Nowa Kult.", nr 27. - J. CZULIŃSKI. "Świat i Ludzie", nr 32. - H. KIRCHNER: Źródło mobilizacji ideowej. "Wieś", nr 30.

81

17 - 31 Dni Oświaty, Książki i Prasy. Akcją corocznej imprezy kierowały po raz pierwszy Rady Czytelnictwa i Książki. Obchody otworzył minister W. Jarosiński przemówieniem radiowym skierowanym do wszystkich instytucji zajmujących się upowszechnieniem książki wzywając je do aktywnej działalności: "Niech biblioteki i punkty biblioteczne podnoszą swą pracę na wyższy poziom i staną się prawdziwymi placówkami kultury, propagandy książek, poradniami czytelnictwa. Dom Książki winien sięgnąć do nowych form sprzedaży pozaksięgarskiej, rozwijając różne metody docierania do nabywców, poszerzając sieć społecznych kolporterów w zakładach pracy, uczelniach i szkołach. Trzeba rozwijać szerszy ruch

korespondentów robotniczych i chłopskich, dyskusje nad książką, spotkania z pisarzami i redaktorami gazet".

Na dzień 17 V zostały zwołane liczne narady aktywu kulturalno-oświatowego poświęcone sprawom upowszechniania książki.

W czasie trwania Dni zorganizowano liczne kiermasze książek, wystawy, stoiska kolporterskie, wieczory autorskie, dyskusje i imprezy artystyczne. "Dom Książki" przygotował specjalne bibliobusy docierające do najbardziej oddalonych wsi. W Warszawie w czasie Dni sprzedano 150 tys. książek.

W Warszawie odbyło się 110 spotkań pisarzy z czytelnikami. Z inicjatywy Komitetu Warszawskiego Partii w teren województwa warszawskiego, na spotkania z załogami zakładów pracy i mieszkańcami wsi, wyjeżdżały specjalne "trójki", w skład których wchodził: pisarz, aktor i architekt. Pisarze Oddziału Krakowskiego ZLP zorganizowali 50 spotkań z czytelnikami. Podobne imprezy organizowały również pozostałe Oddziały ZLP, którym dopomagali pisarze warszawscy (np. W. Broniewski uczestniczył w 11 wieczorach autorskich na Dolnym Śląsku).

Biblioteki publiczne i naukowe zorganizowały wystawy książek. M. in. Piękna książka w służbie nauki, literatury i sztuki w Bibliotece Jagiellońskiej w Krakowie, Książka i druk od Gutenberga do XVIII wieku w Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie, Książka narzędziem walki o postęp, pokój i socjalizm w Bydgoszczy, Polskie wydawnictwa naukowe idą w świat w Poznaniu, Przejawy postępu w książkach polskich do 1800 roku w Płocku, oraz wystawa w Muzeum Śląskim w Katowicach, posiadająca cztery działy: 1. Śląsk kolebką pisanego i drukowanego słowa polskiego, 2. Nazwy rzek, gór i wsi mówią..., 3. Słowo polskie w życiu ludu śląskiego, 4. Czasopisma i gazety śląskie w latach 1789 - 1919.

W kinach miejskich oraz stałych i objazdowych kinach większych odbywał się przegląd filmów kulturalno oświatowych.

30 - 31 V odbył się na zakończenie Dni Oświaty Zlot Przewodników czytelnictwa, w którym udział wzięli najlepsi spośród 173 tys. czytelników wiejskich, uczestników II etapu konkursu czytelniczego ZSCh.

Podsumowania wyników Dni Oświaty Książki i Prasy dokonano 15 VI na plenarnym posiedzeniu Rady Czytelnictwa i Książki w Warszawie. 83

18 - 28 K u r s s z k o l e n i o w y d l a p r a c o w n i k ó w t e a t r u. Organizatorem kursu, który odbył się w Warszawie, był SPATIF. Uczestniczyli w nim reżyserzy, scenografowie i kierownicy literaccy wszystkich teatrów terenowych. Program kursu zawierał wykłady na następujące tematy: Naczelne zadania teatru w chwili obecnej, klasycy marksizmu o sztuce, z zagadnień dramaturgii współczesnej, klasyka polska w repertuarze współczesnym, o systemie Stanisławskiego i jego recepcji w Polsce i ZSRR, zagadnienie realizmu w grze aktorskiej, zagadnienia współpracy reżysera z aktorem, o dramacie radzieckim, teatr postępowy w krajach kapitalistycznych, krytyka teatralna w Polsce i jej trudności, realistyczne tradycje w polskiej plastyce, o współpracy z teatrem ochotniczym, zagadnienie błędów w dykcji i ich zwalczania. 84

23 R o k O d r o d z e n i a. Obchody roku rozpoczęły się uroczystym posiedzeniem powołanych w maju Komitetów Honorowych Roku Odrodzenia i Roku Kopernika. Przewodniczącym Komitetu Roku Odrodzenia został wiceprezes Rady Ministrów J. Cyrankiewicz, a protektorat nad obchodami objął przewodniczący Rady Państwa A. Zawadzki. Na posiedzeniu podjęto Uchwałę Komitetu Honorowego Roku Odrodzenia, która głosiła m. in. "Rok 1953 - Rok Odrodzenia Polskiego - pogłębi naukowo znajomość epoki, ukaże nasz wkład do kultury ogólnoludzkiej i udział w walce o postęp,

zaznajomi najszerszy ogół społeczeństwa ze zdobyczami kulturalnymi tej epoki i umocni więź narodu budującego socjalizm - z wiekowymi tradycjami postępu, jak również z przodującymi obecnie w świecie siłami postępu i socjalistycznego budownictwa". W dalszym ciągu uchwała zawierała postulaty zorganizowania obchodów ku czci wybitniejszych postaci Odrodzenia oraz sesji naukowej PAN poświęconej całości problematyki okresu.

S e s j e n a u k o w e: Podsumowaniem i generalnym przeglądem pracy naukowców wszystkich dziedzin była sesja Naukowa Polskiej Akademii Nauk poświęcona Odrodzeniu Polskiemu, która odbyła się 25 - 30 X w Warszawie. Pracami przygotowawczymi do sesji kierowała specjalna podkomisja, której przewodniczącym był K. Wyka. W ramach przygotowań do Sesji odbyło się 17 zebrań w poszczególnych sekcjach: w Warszawie, Krakowie, Wrocławiu i Katowicach oraz 5 zebrań międzysekcyjnych w Toruniu, Nieborowie, Warszawie i Krakowie, w których uczestniczyło od 50 - 120 osób. Prace przygotowawcze, a następnie obrady sesji toczyły się w pięciu podstawowych sekcjach: 1. sekcja historii \dagger pod kierunkiem S. Arnolda, 2. historii nauki - pod kierunkiem B. Suchodolskiego, 3. historii języka pod kierunkiem Z. Klemensiewicza i M. R. Mayenowej, 4. historii sztuki pod kierunkiem J. Starzyńskiego, 5. historii literatury, którą kierował J. Ziomek. Jak pisano w "Sprawozdaniach z czynności i prac PAN" do głównych zadań sesji należało: "1. Wytknięcie kierunku prac badawczych nad pełną syntezą okresu Odrodzenia, opartych na metodologicznych założeniach materializmu historycznego i dialektycznego jako podstawę do dalszych badań nad epoką, które się powinny znaleźć w skorygowanych planach placówek PANⁱ MSW /Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego/. 2. Wydobyć i ukazać trwałe wartości Odrodzenia polskiego w celu włączenia ich w świadomość kulturalną naszego narodu budującego socjalizm. 3. Za-

ktywizowanie pracowników naukowych wszystkich dyscyplin historycznych (w szkołach, wyższych uczelniach, bibliotekach, archiwach itp.) do prac badawczych nad okresem Odrodzenia w Polsce.

4. Przygotowanie podstaw do akcji oświatowych, wydawniczych itp.

5. Przeciwwstawienie się likwidatorskim tendencjom nauki krajów kapitalistycznych, negujących nowe jakości epoki Odrodzenia w stosunku do kultury średniowiecznej".

Obrały sesji otworzył prezes PAN - J. Dembowski, następnie wygłosił przemówienie przewodniczący Komitetu Obchodu Roku Odrodzenia - wicepremier J. Cyrankiewicz.

Na plenarnych obradach referaty wygłosili: Z. Modzelewski Tło społeczne rozwoju nauki w Polsce Okresu Odrodzenia, R. S. Ingarden: Mikołaj Kopernik - zagadnienie obiektywności praw naukowych, K. Lepszy: A. Frycz Modrzewski, J. Krzyżanowski: J. Kochanowski, S. Arnold: Podstawy gospodarczo-społeczne polskiego Odrodzenia, Z. Kępiński i G. Chmarzyński: Sztuka polskiego Odrodzenia jako wyraz ideologii społecznej, Z. Lissa i J. Chomiński: Muzyka polskiego Odrodzenia, K. Budzyk: Ideowo-artystyczne wartości literatury polskiego Odrodzenia, Z. Klemensiewicz: Czynniki sprawcze w rozwoju polszczyzny doby Odrodzenia.

Ponadto wygłoszono 39 referatów sekcyjnych. Na posiedzeniach Sekcji historii literatury przedstawiono następujące prace: J. Ziomek (przy współpracy J. Pietrusiewiczowej i A. Sajkowskiego): Poezja polska w okresie Renesansu, B. Nadolski: Poezja polsko-łacińska w okresie Renesansu oraz na wspólnych posiedzeniach z sekcją historii języka: S. Rospond: Język J. Kochanowskiego, M.R. Mayenowa: Problematyka stylistyczna staropolszczyzny, na posiedzeniu wspólnym z sekcją historii sztuki: J. Lewański: Popularny dramat i teatr polskiego Odrodzenia, A. Gryczowa: Drukarstwo polskie w dobie Odrodzenia, W. Tomkiewicz: Organizacja twórczości i odbiorczości w kulturze artystycznej Odrodzenia.

Obrały sekcyjne podsumowali przewodniczący poszczególnych sekcji, wyniki obrad całej Sesji podsumował K. Wyka. Do pozytywnych wyników Sesji zaliczano doprowadzenie do współpracy specjalistów różnych dziedzin nauki oraz wytyczenie kierunku badań nad epoką Odrodzenia. Wśród jej braków wymieniono: "nie zostały zbadane problemy rozwoju filozofii w okresie Odrodzenia /.../; za słabo ukazano uniwersalny charakter Odrodzenia rozpatrując proces Odrodzenia w Polsce w nadmiernej izolacji od przejawów Renesansu w Europie; za mało opracowano zagadnienie nadbudowy w zakresie stosunków polityczno-prawno-ustrojowych; błędnie metodologicznie wyodrębniono problematykę Śląska i Pomorza; nie uwzględniono we właściwej proporcji problematyki reformacji /.../; niedostatecznie opracowano kryteria artystyczne i społeczne dla określenia istoty realizmu w sztuce renesansowej; nie włączono historyków kultury materialnej i etnografów ~~na~~ do badań nad ludowością procesów Odrodzenia; nie włączono do prac sesji Instytutu Historii, mimo uczestniczenia w nich poszczególnych pracowników." ("Sprawozdania z czynności i prac PAN" 1954 m 1).

Dział Popularyzacji Wiedzy PAN w porozumieniu z TWP zorganizował cykl odczytów naukowych, w których przekazano wyniki badań Sesji. Została również zorganizowana akcja popularyzacji obrad wśród nauczycieli, do końca roku odbyło się 13 odczytów w miastach wojewódzkich.

22 XI w Lublinie odbyło się posiedzenie naukowe Tow. im. Mickiewicza poświęcone arianom. Odczyty wygłosili H. Zins: Rys historyczny arian na tle stosunków polskich i S. Wojciechowski: Poglądy społeczno-polityczne arian polskich.

O b c h o d y k u c z c i w y b i t n y c h p o -
s t a c i O d r o d z e n i a .

20 IX odsłonięto w Wałbrzychu obelisk ku czci A. Frycza

Modrzewskiego w 450 rocznicę jego urodzin. Odczyt o życiu i twórczości Modrzewskiego wygłosił E. Kurdybacha.

20 IX w Lublinie odbyła się uroczystość odsłonięcia tablicy pamiątkowej ku czci Orkana i Biernata z Lublina. Tablicę wmurowano w gmachu dawnego Trybunału Lubelskiego. W tym samym dniu odbyła się uroczysta akademicka, na której odczyt wygłosił J. Ziomek.

26 IX w Gnieźnie odbyła się uroczysta akademicka poświęcona pamięci kanclerza, arcybiskupa i prymasa Polski - Jana Łaskiego. Decyzją Miejskiej Rady Narodowej jedną z głównych ulic Gniezna przemianowano na ulicę Kanclerza J. Łaskiego.

27 IX w Nagłowicach (woj. Kieleckie) odsłonięto obelisk ku czci Mikołaja Reja. Na uroczystość przybyła delegacja ZLP w składzie: W. Broniewski, S. R. Dobrowolski, J. Przyboś, L. Pasternak, H. Gaworski. Referat wygłosiła J. Pietrusiewiczowa.

4 X w Ostrołęce (woj. Poznańskie) został odsłonięty obelisk ku czci Jana Ostroroga. Przemówienie o życiu i dziełach wybitnego polityka wygłosił W. Barcikowski.

Ok. 14 XII w Żninie odsłonięto obelisk ku czci Klemensa Janickiego. Przemówienie na uroczystości wygłosił B. Nadolski.

Ok. 21 XII w Inowrocławiu odbyła się uroczystość poświęcona pamięci Jana z Ludziska. Odczyt o jego działalności na tle epoki wygłosił B. Nadolski.

W y s t a w y: Centralna wystawa Roku Odrodzenia p**t.** Odrodzenie w Polsce została zorganizowana w Muzeum Narodowym w Warszawie. Ponadto zorganizowano m. in. następujące wystawy.

1 VI otwarto wystawę Odrodzenia w Bibliotece Uniwersyteckiej w Toruniu.

20 IX w Wałbrzychu została otwarta ~~W~~ystawa druków związanych z postacią A. Frycza Modrzewskiego, zorganizowana przez Bibliotekę Publiczną w Łodzi. Wystawę poświęconą A. F. Modrzewskiemu otwar-

to również w Płocku staraniem tamtejszego Towarzystwa Naukowego.

27 IX w Nagłowicach otwarto wystawę dzieł M. Reja.

Ok. 15 XI staraniem Państwowego Archiwum w Krakowie została otwarta wystawa pt. Kultura Krakowa i Ziemi Krakowskiej w dobie Odrodzenia.

W grudniu na Uniwersytecie Wrocławskim otwarto wystawę Związki Kulturalne Śląska z Polską w epoce Odrodzenia.

P r e m i e r y t e a t r a l n e. W związku z obchodami roku Odrodzenia odbyły się dwie prapremiery teatralne nowych sztuk polskich

22 III Polacy nie gęsi L. H. Morstina. (Zob. poz. 52 /53)

17 VII Rzeczpospolita zapłaci H. Auderskiej. Teatr Narodowy w Warszawie, reż.: J. Wyszomirski, scenogr. J. Kosiński i Nowicki.

E. CSATO: Nowa sztuka o Zygmuncie i Barbarze. "Teatr" nr 22. - A. GRODZICKI: Ludzie Odrodzenia. "Świat", nr 40. - W. NATANSON: Na scenach warszawskich. "Twórcz.", z 11 s. 205 - 209. - JASZCZ /J. A. SZCZEPAŃSKI/: Zygmunt i Barbara. "Tryb. Ludu", nr 258.

Ponadto odbyły się premiery sztuki A. Maliszewskiego: Droga do Czarnolasu w Teatrze im. Żeromskiego w Kielcach (10 V) i w Teatrze Wybrzeże w Gdańsku (9 VIII). (zob. poz. /52).

P u b l i k a c j e k s i ą ż k o w e: W związku z obchodami roku Odrodzenia ukazały się nowe wydania dzieł pisarzy tego okresu. Spośród utworów J. K o c h a n o w s k i e g o ukazały się nakładem Wydawnictwa Zakładu Narodowego im. Ossolińskich Fraszki. (Reprodukcja fotooffsetowa wydania 1 z roku 1584), Pieśni. (Reprodukcja fotooffsetowa wydania 1 z r. 1586), obydwie zbiory

w opracowaniu W. Floryana oraz Odprawa posłów greckich w serii Nasza Biblioteka. PIW wydał Elegie w przekładzie z języka łacińskiego L. Staffa, Utwory łacińskie w przekładzie J. Ejsmonda, drugie uzupełnione wydanie Dzieł polskich. T. 1 - 3 w opracowaniu J. Krzyżanowskiego oraz Odprawą posłów greckich.

Spośród dzieł A. Frycza Modrzewskiego ukazało się w PIW fotooffsetowe wydanie O poprawie Rzeczypospolitej w przekładzie C. Bazylika z roku 1577, Wybór pism w opracowaniu Ł. Kurdybacy zapoczątkowane zostały również wydania Dzieł wszystkich w języku polskim i łacińskim. Ukazały się pierwsze tomy zawierające traktat O naprawie Rzeczypospolitej. W wydaniu w języku polskim dzieło to ukazało się w nowym przekładzie E. Jędrkiewicza.

Pierwszy tom Dzieł wszystkich M. Reja zapoczątkował nową serię wydawniczą Zakładu Narodowego im. Ossolińskich: Biblioteka Pisarzy Polskich, Seria B. Zawierał on Krótką rozprawę między trzema osobami panem wójtem i plebanem. Nakładem PIW-u ukazał się wybór utworów satyrycznych Różne przypadki świata tego w opracowaniu A. Jelicz.

Ponadto ukazał się Wybór tekstów źródłowych do 1454 r. pt. Ruch husycki w Polsce w opracowaniu R. Hecka i E. Maleczyńskiej staraniem Wydawnictwa Narodowego im. Ossolińskich.

Wszystkie wydawnictwa były zaopatrzone nowymi wstępami pióra najlepszych znawców epoki.

Ukazały się liczne opracowania dotyczące literatury, nauki, sztuki i życia społecznego i politycznego Renesansu. Oprócz powielonych referatów wygłoszonych na Sesji Odrodzenia PAN nakładem PIW-u ukazała się seria Z prac przygotowawczych Sesji Naukowej Odrodzenia PAN. Zawierała ona następujące prace: K. Budzyk: Przełom renesansowy w literaturze polskiej drugiej połowy XV i pierwszej połowy XVI wieku, Z. Klemensiewicz: O różnych odmianach

współczesnej polszczyzny. Próba charakterystyki odmian współczesnej polszczyzny z uwzględnieniem przypuszczalnych warunków ich początkowego rozwoju, J. Krzyżanowski: Poeta żywy. Rzecz o Janie Kochanowskim, K. Lepszy: A. Frycz Modrzewski, Z. Modzelewski: Tło społeczne nauki polskiej w dobie Odrodzenia, B. Suchodolski: Polska myśl pedagogiczna w okresie Renesansu.

Instytut Badań Literackich rozpoczął wydawanie nowej serii historyczno literackiej: Studia staropolskie. Jako pierwszy tom serii ukazała się praca K. Budzyka: Z dziejów Renesansu w Polsce, następnym tomem była książka J. Tazbira: Reformacja a problem chłopski w Polsce XVI wieku.

Ponadto ukazały się ^{nr. 112.} następujące prace:

S. Czernik: Pięć wieków doli chłopskiej w literaturze XII - XVII wieku. LSW. W-wa, K. Kumaniecki: Twórczość poetycka Filipa Kallimacha. PIW. W-wa, XXXXXXXXXX E. Kurdybacha: Ideologia Frycza Modrzewskiego. PIW. W-wa.

M. Piszczkowski: Literatura powszechna wieków średnich i Odrodzenia w zwięzłym zarysie. Kraków. /Maszynopis powiel./,

W. Taszycki: Obrońcy języka polskiego. Wiek XV - XVIII. Wrocław Bibl. Nar. I, nr 146, Renesans w Krakowie. Spis rozpraw naukowych, książek i wydawnictw Towarzystwa Miłośników Historii i Zabytków Krakowa. Kraków.

W celu popularyzacji obchodów, na zlecenie Ministerstwa Kultury i Sztuki nakładem wydawnictwa "Sztuka" ukazała się książka Rocznice i obchody kulturalne. T. 1: Epoka Odrodzenia. Tom zawierał popularne pogadanki oraz teksty do wieczorów literackich ku czci wybitnych twórców okresu Renesansu.

We wszystkich czasopismach literackich i naukowych ukazały się artykuły i rozprawy dotyczące okresu Odrodzenia.

Zestawienie artykułów dotyczących obchodów zawiera: Bibliografia literatury polskiej. Nowy Korbut, t. 1 s. 66 - 68.

24 R o k K o p e r n i k o w s k i. W związku z mijającą 410 rocznicą zgonu wybitnego astronoma Światowa Rada Pokoju wezwała narody całego świata do zorganizowania obchodów rocznicy. Podejmując wezwanie Rady-Polski Komitet Obrońców Pokoju, Rada Ministrów i Polska Akademia Nauk postanowiły zorganizować równocześnie z obchodami Roku Odrodzenia obchody Roku Kopernikowskiego. Przewodniczącym Komitetu Honorowego obchodów Roku został prezes PAN - J. Dembowski, protektorat nad obchodami objął preze Rady Ministrów B. Bierut. Na wspólnym posiedzeniu komitetów honorowych 23 V (zob. poz. 84/53) podjęta została Uchwała Komitetu Honorowego Roku Kopernikowskiego, która zawierała program obchodów Roku.

U r o c z y s t a i n a u g u r a c j a Roku odbyła się 24 V we Fromborku, udział w niej wzięli przedstawiciele Partii i rządu. Przemówienia wygłosili w imieniu Komitetu Honorowego Roku - S. Kulczyński, w imieniu Wojewódzkiego Komitetu Frontu Narodowego - E. Turowski. B. Bierut dokonał otwarcia stałej wystawy w Muzeum Kopernikowskim.

14 IX w Pradze odbyła się uroczystość przekazania przez Czechosłowację delegacji polskiej rękopisu dzieła Kopernika De revolutionibus orbium coelestium.

S e s j e n a u k o w e. 27 - 28 VI obradowała w Toruniu sesja naukowa zorganizowana przez Uniwersytet im. M. Kopernika i Towarzystwa Naukowe w Toruniu. 14 - 15 IX w Warszawie odbyła się sesja naukowa zorganizowana przez Polską Akademię Nauk. W sesji uczestniczyli również uczeni innych krajów.

2 XII odbyło się w siedzibie PAN w Warszawie zebranie Pen Clubu, na którym J. Parandowski wygłosił odczyt pt. Nad Kopernikowskim Teofalaktetem.

P r e m i e r y t e a t r a l n e: 24 V w Teatrze Rapsodycznym w Krakowie odbyła się prapremiera widowiska scenicznego

pt. Kopernik, reż. I. Babel, scenogr.: T. Kantor, muzyka: L. Kaszycki.

25 III odbyła się prapremiera sztuki R. Brandtstaettera: Kopernik w Teatrze Ziemi Pomorskiej w Toruniu, reż. M. Szczepkowska, scenogr. W. Kosiorek.

W y d a w n i c t w a r o c z n i c o w e. W związku z obchodami Roku wydane zostały m. in. następujące teksty: nakładem PWN ukazał się traktat Kopernika De revolutionibus Orbium Coelestium w języku łacińskim i polskim w przekładzie M. Brożka oraz Theophylactus Simocatta: Listy. Tom zawierał przekład listów z języka greckiego na łacinę dokonany przez M. Kopernika oraz przekład na język polski J. Parandowskiego.

W wydawnictwie Literackim w Krakowie ukazał się poemat o Koperniku T. Śliwiaka: Astrolabium z jodłowego drzewa. 86

24 Z m a r ł w W a r s z a w i e R a f a ł P r a g a, publicysta i redaktor "Expressu Wieczornego". (Dane dotyczące działalności podaje Z. Mitzner: Dorobek dziennikarski R. Pragi. "Prasa pol.", nr 5/6 s. 2 - 6).

R. Praga został pośmiertnie odznaczony orderem "Sztandar Pracy" II klasy. 87

24 O d s ł o n i ę c i e p o m n i k a S t e f a n a Ż e r o m s k i e g o w K i e l c a c h. W uroczystości udział wzięli przedstawiciele władz miejscowych i ludność miasta. Przenówienie wygłosił K. Wyka.

25 V w Muzeum Świętokrzyskim odbył się wieczór prozy S. Żeromskiego w wykonaniu Kieleckiego zespołu Wapsodycznego.

K. WYKA: Na odsłonięcie pomnika Żeromskiego w Kielcach. "Życie liter.", nr 27. 88

27 Wystawa Książki węgierskiej została otwarta w Węgierskim Instytucie Kultury w Warszawie. Na wystawie reprezentowana była literatura naukowa, klasycy literatury węgierskiej i powszechnej w przekładach na język węgierski. Wystawa posiadała specjalny dział ilustrujący wymianę polsko-węgierską na polu literatury. W dziale tym znajdowały się przekłady utworów pisarzy węgierskich na język polski (m. in. S. Pełtőfięgo, M. Jokaja, G. Haya, Z. Vasa) oraz dzieła literatury polskiej w przekładzie na język węgierski (m. in. Dzieła wybrane A. Mickiewicza, Lalka B. Prusa, Ludzie bezdomni S. Żeromskiego oraz utwory pisarzy współczesnych, m. in. W. Wasilewskiej, L. Kruczkowskiego, L. Rudnickiego, W. Woroszyńskiego, K. Brandysa).

89

27 - 28 I Krajowa narada kierowników świetlic wiejskich i powiatowych domów kultury. Na naradę zorganizowaną w Warszawie przez Ministerstwo Kultury i Sztuki przybyli wiceprezes Rady Ministrów J. Cyrankiewicz i Kierownik Wydziału Kultury KC PZPR P. Hofman. Obrady otworzył minister Kultury i Sztuki W. Sokorski. Referat Świetlice w walce o nową świadomość społeczną, dobrobyt i kulturę wsi wygłosił S. Piotrowski. Referent wskazując na błędy w pracy kulturalno-oświatowej na wsi popełnione w 1952 stwierdził, iż przyczyną ich było "niedostateczne zrozumienie tej oczywistej prawdy, że działalność nasza jest tylko kolejną fazą rewolucji kulturalnej na wsi, która rozpoczęła się w latach 1944 - 1945, a nie pracą od podstaw". Ponowne otwieranie dawno już istniejących świetlic, odbieranie patronatów nad świetlicami organizacjom społecznym i przekazywanie ich Radom Narodowym zniechęciły, zdaniem referenta, dotychczasowy aktyw kulturalny i w efekcie *zmniejszyło* wyniki pracy. Celem narady było opracowanie wytycznych dalszej pracy świetlic wiejskich i naprawienie popełnio-

nych błędów. Wyniki dyskusji zawierała Uchwała narady, w której szczególny nacisk położono na powiązanie pracy świetlic z całokształtem życia gromad wiejskich.

Krajowa Narada Przodujących Kierowników Świetlic Wiejskich.
(Materiały sprawozdawcze). /W-wa/ 1953. 90

- 28 O d s ł o n i ę c i e t a b l i c y p a m i ą t k o w e j w domu przy ulicy Piekary w Toruniu, w którym ukazało się pierwsze na ziemiach polskich oddzielne wydanie "Pana Tadeusza". Edycja toruńska, która ukazała się przed 95 laty w drukarni Rady Miasta była wiernym przedrukiem pierwszego wydania paryskiego z 1834 roku. 91
- 28 P l e n u m Z a r z ą d u G ł ó w n e g o Z w i ą z k u L i t e r a t ó w P o l s k i c h, poświęcone przygotowaniom do obchodów 10-lecia Polski Ludowej, odbyło się w Warszawie. Tematem obrad były plany pracy twórczej pisarzy, które przedstawiali reprezentanci Oddziałów terenowych ZLP i Sekcji Twórczych. 99
- 28 P r a p r e m i e r a s z t u k i Sprawiędliwi Ludzie Kazimierza Brandysa odbyła się w Teatrze Kameralnym w Warszawie. Reż.: A. Bardini, scenogr.: Z. Strzelecki. Sztuka, oparta na zdarzeniach rewolucji 1905 roku, była debiutem scenicznym Brandysa. Recenzenci wskazywali na wady i wady artystyczne dramatu wynikające z dotychczasowych doświadczeń epickich autora. "Brandys z rozmysłem nawiązuje do pełnej, bogatej, wielowątkowej dramaturgii obyczajowo-politycznej wielkich realistów. /.../ Centralną sprawę sztuki dojrzewanie rewolucji robotniczej rozgrywa szeroko na kilku planach akcji". Zbytńia dokładność w charakteryzowaniu przedstawionych środowisk, duża ilość postaci scenicznych i zdarzeń, cenna w epice, zdaniem krytyków, zaciążyła ujemnie na zwartości dramaturgicznej utworu. Wszyscy

recenzenci podkreślali zasługę Brandysa w podjęciu nie opracowanego dotąd w dramaturgii tematu ~~Brandysa~~.

H. BNIIEWSKI: O pełniejszy obraz rewolucyjnej przeszłości. "Teatr", nr 23. - E. CSATÓ: Na scenach warszawskich. "Twórcz.", z. 8 s. 185 - 189. - A. GRODZICKI: Rodowód naszych dni. "Świat", nr 25. - A. ODNOWA: Wracając do źródeł. "Dziś i Jutro", nr 35. - J. A. SZCZEPAN'SKI: Ludzie sprawiedliwi i ludzie "przemocy brutalnej". "Teatr", nr 15. 92

29 D y s k u s j a o t y g o d n i k u "N o w a K u l t u r a" odbyła się w Warszawie. Organizatorem dyskusji był Zarząd Oddziału Warszawskiego ZLP i Komisja Krytyki przy ZG ZLP. Referaty dotyczące pracy poszczególnych działów pisma wygłosili: M. Żuławski (o prozie i reportażu), R. Karst (o krytyce i publicystyce literackiej), J. Bocheński (o publicystyce politycznej), S. Pollak (o poezji). W sprawozdaniu z dyskusji zamieszczonym w "Nowej Kulturze" redakcja tygodnika pisała: "Na czoło zarzutów wysuwa się niewątpliwie zagadnienie nie dość intensywne prowadzenia przez nasze pismo szerokiej ofensywy ideologicznej w walce o pełne zwycięstwo realizmu socjalistycznego w literaturze". Uczestnicy dyskusji wskazywali na zastępowanie w tygodniku analizy życia literackiego, jego rejestrowaniem, co przejawiało się w zbyt małej ilości artykułów problemowych i dyskusji literackich. M. Żuławski krytykował przewagę liczbową tekstów pisarzy warszawskich oraz przeciętność drukowanych tekstów literackich. Wśród osiągnięć działu prozy wymienił drukowanie utworów o tematyce współczesnej i prezentowanie dorobku młodych pisarzy. Ponadto dyskutanci zwrócili uwagę na słabość krytyki poetyckiej (S. Pollak), dysproporcję między publicystyką społeczną, a słabo reprezentowaną publicystyką literacką (J. Bocheński), brak recenzji teatralnych i przewagę prozy nad poezją w zakresie tekstów i re-

cenzji (R. Karst). Zdaniem krytyków pismo zamieszczało zbyt mało przekładów, zbyt dużo materiałów okolicznościowych. Domagano się również wprowadzenia recenzji prac naukowych z dziedziny literatury, filozofii, historii i nauk społecznych.

Z inicjatywy "Nowej Kultury" w Warszawie odbyły się ponadto dwa spotkania dyskusyjne z czytelnikami pisma.

PIW: Spotkanie "Nowej Kultury" z czytelnikami. "Nowa Kult.", nr 28. - St. B.: Czytając "Nową Kulturę", "Tryb. Ludu", nr 145.

- ZESPÓŁ: Dyskusja o "Nowej Kulturze", "Nowa Kult.", nr 24.

94

przed 31 Jeszcze Polska... Stanisława Zielińskiego. Powieść stanowiła drugą część wydanej w 1951 książki Ostatnie ognie (zob. poz. /51) i jako całość otrzymała Nagrodę Państwową III stopnia w 1953. ~~Powieść~~ Spotkała się z zainteresowaniem krytyki i wywołała wiele sprzecznych sądów w ocenie wartości ideologicznych i artystycznych. Chwalono wprowadzenie na karty utworu bohaterów pozytywnych i obrazu kształtującego się życia Polski Ludowej. Natomiast zgodnie krytykowano fakt, iż "postacie pozytywne konstruują akcję w o wiele mniejszej mierze niż negatywne bądź nie konstruują jej w ogóle", co spowodowało, że "powieść mówi raczej o tym pomimo jakich niebezpieczeństw powstała Polska Ludowa" (L. Grzeniewski). Sprzeczne oceny wywołało wprowadzenie do powieści partii groteskowych obok ~~obok partii groteskowych~~. Wielu krytyków m. in. S. Błaut, W. Mach widziało w tym przejaw załamania ideologii autora.

J. ADAMSKI: Pozytywny bohater na urlopie. "Prz. kult.", nr 37. - S. BŁAUT: Między groteską a realizmem. "Dziś i Jutro", nr 45. - W. GRZENIEWSKI. "Twórcz.", z 11 s. 200 - 205. - A. KIJOWSKI: W rozbitym zwierciadle. "Życie liter.", nr 33. - J. N. KŁOSOWSKI. "Kamena", nr 3 s. 54 - 55. - W. KOSSOBUDZKI: Prawda o wrogu. "Wieś", nr 31. - W. MACH: Na marginesie powieści "Jeszcze Polska". "Nowa Kult.", nr 28. - S. PODHORSKA-OKOŁÓW: Powieść o dniach minionych. "Tyg. demokrat.", nr 14. - A. WITEK. "Tyg. powsz.", nr 22.

95

g o. Powieść oparta na wydarzeniach wojny wietnamskiej 1950 roku, spotkała się z ogólnym uznaniem krytyki. "Powieść Rzeka Czerwona stanowić może piękny przykład utworu literackiego, który służy sprawie pokoju. Odsłaniając potworności, jakie niesie ze sobą wojna, potrafi jednocześnie utwierdzić wiarę w człowieka", pisał m. in. Z. Libera. Z powszechnym uznaniem spotkały się walory artystyczne powieści: "Rzeka Czerwona jest książką piękną. Ludzie i sytuacje w niej przedstawione przekonują swoją prawdą psychologiczną i socjologiczną. /.../ Pasjonuje swoją akcją, urzeka precyzją i rzetelnością języka". (Z. Lichniak). Z. Florczak pisał: "Książka Żuławskiego jako artystyczna manifestacja przeciwko wojnie wietnamskiej nie boi się przechodzić w wielu miejscach po linii publicystyki, a jednak pod koniec stwierdza się z zadowoleniem, że na ogół linii tej nie przekracza".

Powieść, drukowana również w "Twórczości" 1952 - 1953, otrzymała Nagrodę państwową III stopnia, a już w październiku ukazało się następne jej wydanie.

K. EBERHARDT: Czerwona i czarna. "Kamena", nr 4 s. 47 - 51.
- Z. FLORCZAK: O kolorze "Rzeki Czerwonej". "Nowa Kult.", nr 40.
- W. GRZENIEWSKI: Nad Rzeką Czerwoną. "Prz. kult.", nr 36.
- J. N. KŁOSOWSKI. "Kamena", nr 3 s. 56 - 57. - Z. LIBERA. "Polonist.", nr 6 s. 40 - 42. - Z. LICHNIAK: Vietnam jest blisko. "Dziś i Jutro", nr 31. - L. RUTKOWSKI. "Wieś", nr 33. - W. NATANSON. "Twórcz." 1954 z. 2 s. 203 - 206.

96

- Teatr Rapsodyczny w Krakowie został zamknięty. Salę teatru oddano do dyspozycji Teatru Starego. Wznowienie działalności teatru nastąpiło w 1957 roku (zob. poz. 157).

J. P. GAWLIK: Teatr Rapsodyczny otwarty. "Nowa Kult." 1957 nr 51/52.

- P o w s t a n i e w y d a w n i c t w a "S z t u k a".
Wydawnictwo powstało przy Ministerstwie Kultury i Sztuki. Zada-
niem nowej placówki była produkcja publikacji książkowych z za-
kresu sztuk plastycznych i estetyki. Wydawnictwo wykonywało
również reprodukcje dzieł sztuki, pocztówki artystyczne, plan-
sze i portrety, wydawnictwa graficzne dla dzieci i młodzieży
oraz publikacje związane z obchodami i imprezami artystycznymi. 98
- P o w s t a n i e z e s p o ł u p i ś n i i t a ń c a
"Ś l ą s k". Zadaniem zespołu była popularyzacja ludowej pieśni
i tańca śląskiego. Organizatorem i kierownikiem zespołu został
S. Hadyna. 99

CZERWIEC

- ok. 2 N a r a d a l i t e r a t ó w p o ś w i ę c o n a p r o -
b l e m a t y c e w o j s k a p o l s k i e g o o d b y ł a s i ę
w Warszawie. Referat wygłosił zastępca szefa głównego Zarządu
Politycznego Wojska Polskiego - L. Krzemień. Wskazał on na bo-
gactwo możliwości pracy literackiej zarówno w tematyce walk
wyzwoleńczych, jak i pokojowej pracy Wojska Polskiego. 100
- 3 O g ó l n o p o l s k a n a r a d a w s p r a w i e t e -
a t r ó w d l a d z i e c i i m ł o d z i e ż y o d b y ł a s i ę
w Warszawie z inicjatywy Centralnego Zarządu Teatrów. Naradę
poprzedziła dyskusja na łamach "Przeglądu Kulturalnego" zapo-
czątkowana przez zespół redakcyjny tygodnika notą, w której
pisano m. in.: "Zagadnienia związane z pracą już istniejących
i organizowaniem nowych placówek teatralnych dla młodego widza,
jak i sprawy dotyczące repertuaru tych teatrów należą do naj-
ważniejszych, a ze względu na aktualną sytuację na tym odcinku
również do najpilniejszych zagadnień naszej polityki kultural-
nej". Artykuły, które się następnie ukazywały, dotyczyły spraw

organizacji i repertuarów teatrów Młodego Widza. Zagadnienia te były również przedmiotem dyskusji na naradzie. Obradom przewodniczył dyrektor Centralnego Zarządu Teatrów J. Pański. Referaty wygłosiły: K. Krymkowa (o teatrze dla dzieci) i N. Szydłowska (o teatrze dla młodzieży). "W trakcie obrad poddano krytyce stan obecny na tym odcinku sztuki, zanalizowano możliwości i perspektywy rozwoju". ("Przegląd Kulturalny", nr 24). Minister Kultury i Sztuki W. Sokorski, który zabrał głos w dyskusji, zapowiedział utworzenie osobnych teatrów dla dzieci i dla młodzieży w Warszawie oraz powołanie przy Ministerstwie - rady zajmującej się zagadnieniem scen młodzieżowych i dziecięcych. Przewidywano również utworzenie odpowiedniej komórki programowej w Centralnym Zarządzie Teatrów.

RED/AKCJA/: Ogólnopolska narada w sprawie teatrów dla dzieci i młodzieży. "Prz. kult.", nr 24.

Dyskusja: K. KRYMKOWA: Młody widz nie ma teatru. "Prz. kult.", nr 15. - J. SKOWROŃSKA-FELDMANOWA: Moje trzy grosze w dyskusji. "Prz. kult.", nr 21. - T. STRUMFF: Uwagi o teatrach młodego widza. "Prz. kult.", nr 16. - N. SZYDŁOWSKA: Sprawa najpilniejsza. "Prz. kult.", nr 24. - Teatry Młodego Widza. "Teatr", nr 4. - /Nota Redakcji/. "Prz. kult.", nr 15.

104

6 Nagrody za twórczość dla dzieci i młodzieży przyznane przez Prezesa Rady Ministrów z okazji Międzynarodowego Dnia Dziecka otrzymały J. Porazińska i E. Szelburg-Zarembina.

104

przed 7 Cztery szkice literackie Jarosława Iwaszkiewicza. Książka zawierała przemówienia i referaty wygłoszone na obchodach i uroczystościach w 1952 r.: Leonardo da Vinci, W. Hugo, K. Szymanowski a literatura, Do Z.

Nałkowskiej. Jedynym recenzentem książki w pismach literackich był L. Bartelski, który wskazywał na wartość literacką szkiców oraz osobisty charakter książki. "Nakreślone sylwetki bowiem posłużyły Iwaszkiewiczowi za pretekst dokonania obra- chunku z samym sobą. Książka stanowi więc próbę nowego odkryw- czego spojrzenia na zagadnienie postawy twórczej i jest ukaza- niem korzeni własnej twórczości poprzez te styczne, które wiążą Iwaszkiewicza z poruszonymi problemami.

L. BARTELSKI: Uwagi o szkicach Iwaszkiewicza. "Nowa Kult.", nr 25. 102

8 T e a t r s a t y r y k ó w w B i a ł y m s t o k u rozpo- czął działalność programem Tempo... tempo... w reżyserii T. Ko- złowskiego. 104

10 W i e c z o r y a u t o r s k i e p i s a r z y k r a k o w - s k i e h z o k a z j i "D n i K r a k o w a".

10 VI odbyło się spotkanie z czytelnikami w Sukiennicach w Krakowie, w którym uczestniczyli: T. Kwiatkowski, T. Nowak, S. Otwinowski, M. Promiński, W. Szymborska, J. Zagórski.

19 VI - w wieczorze zorganizowanym w Nowej Hucie udział wzięli: B. Brzeziński, M. Miecugow, H. Mortkowicz-Olczakowa, J. Przyboś, T. Śliwiak, H. Vogler, A. Włodek.

Ukazał się również numer (26) "Życia Literackiego" zawierający wiele artykułów dotyczących Krakowa. 105

12 W i e c z ó r l i t e r a c k i p o ś w i ę c o n y p a - m i ę c i C h r i s t o S m i r n e Ń s k i e g o odbył się w Katowicach w trzydziestą rocznicę zgonu bułgarskiego poety.

W czasopismach ukazały się artykuły rocznicowe: m. in.: W. Aleksandrow: Piewca rewolucji. "Trybuna Ludu", nr 169; P. Za- rew: Ch. Smirneński narodowy poeta bułgarski. Tłum. J. Rusek.

"Życie Literackie", nr 25. <http://rcin.org.pl>

przed 14 Konkurs pt. "Moje dziesięć lat w Polsce Ludowej" ogłosiło Polskie Radio i PIW. Utworami nadesłanymi mogły być wspomnienia lub opowiadania dotyczące życia w Polsce po 1944 roku. Wyników konkursu nie ogłoszono. 107

14 Zjazd połączeniowy Związku Zawodowego Pracowników Kultury odbył się w Domu Słowa Polskiego w Warszawie. Związek powstał z połączenia Związku Zawodowego Pracowników Przemysłu Graficznego, Prasy i Wydawnictw oraz Związku Zawodowego Pracowników Sztuki i Kultury. Uczestnicy obrad wysłuchali sprawozdań z pracy dotychczas istniejących związków.

Wybrany na zjeździe zarząd związku ukonstytuował się następująco: przewodniczący - W. Chabowski, wiceprzewodniczący - L. Pietraszkiewicz i K. Bekier, sekretarze - S. Kubiński, S. Skarżyński i Z. Rosiński. 108

15 - 16 Plan imprez artystycznych na obchody dziesięciolecia Polski Ludowej był przedmiotem dyskusji na posiedzeniu Rady Kultury i Sztuki w Warszawie. Plan przewidywał m. in.: Festiwal amatorskich zespołów pieśni i tańca, Festiwal teatrów zawodowych i amatorskich, szereg konkursów czytelniczych, świetlicowych i poetyckich.

Tematem obrad była ponadto ocena pracy Państwowego Instytutu Sztuki oraz projekt wprowadzenia z dniem 1 IX aspirantur w wyższym szkolnictwie artystycznym. 109

ok. 21 Konkurs otwarty na wspomnienia ludności opolskiej ogłosiła Redakcja "Głosów z nad Odry". Wyników konkursu nie podano. 110

23 Konkurs na utwór literacki z życia

szkoły ogłoszony 5 II 1952 r. przez wydawnictwo "Nasza Księgarnia", Ministerstwo Oświaty i Związek Zawodowy Nauczycielstwa Polskiego został rozstrzygnięty. Sąd konkursowy nie przyznał I nagrody, przyznano natomiast po trzy równorzędne nagrody II i III autorom następujących prac:

Nagrody II: A. Pokorski za powieść Pierwszy egzamin,

K. Rożen za pamiętnik Za murem,

W. Derejczuk za powieść Młode pędy,

Nagrody III: Z. Górecki za powieść Ekspedycja,

M. Kozakiewicz za powieść Narodziny jutra,

A. Chomicki: Kronika historyczna względem szkoły w Gułtowach z lat 1824 - 1847.

R. MATUSZEWSKI: Na temat szkoły. "Nowa Kult.", nr 26.

111

27 - 28 K r a j o w y Z j a z d T o w a r z y s t w a W i e -
d z y P o w s z e c h n e j odbył się w Warszawie. Referat
sprawozdawczy z pracy TWP od chwili powstania (zob. poz. /50)
wygłosił prezes Towarzystwa Z. Młynarski. W ciągu trzech lat
istnienia TWP zorganizowało 178 tys. odczytów (z tego 60% na
wsi), których wysłuchało ok. 15 mln słuchaczy. Staraniem Towa-
rzystwa ukazywały się pisma "Problemy" oraz "Wiedza i Życie" i
seria wydawnicza Mała Biblioteczka TWP, która w dniu Zjazdu liczy-
ła 82 broszury.

Wśród postulatów dotyczących dalszej pracy TWP w dyskusji
zjazdowej wymieniano: wzrost liczby odczytów światopoglądowych
o 50% w 1953 r., szersze uwzględnianie w działalności odczytowej
problematyki regionalnej, nawiązanie ścisłej współpracy z PAN
i innymi placówkami naukowymi.

Wybrany na zjeździe zarząd wyłonił prezydium w następują-
cym składzie: prezes - J. Chałasiński, członkowie : M. Dobrowol-
ski, Z. Garzdecki, J. Grzyb, J. Hurwic, W. Jagusztyn, J. Juzenio-
wa, Cz. Kałużny, J. Kowalczyk, S. Mach, W. Michajłow, Z. Młynar-

ski, S. Podkowina, A. Stock, T. Wegner, I. Złotowski.

J. CYRANKIEWICZ. /Przemówienie/. "Wiedza i Życie", nr 8 s. 514 - 515. - Z. MĘYNARSKI: Przed pierwszym krajowym Zjazdem TWP. "Wiedza i Życie", nr 7 s. 510 - 512. - Z. MĘYNARSKI: /Fragm. referatu/. "Tryb. Ludu", nr 179. - /Sprawozdanie/. "Wiedza i Życie", nr 8 s. 516 - 519. 112

ed 28

K i e r u n e k n a t a r c i a Grzegorza Lasoty. Książka zawierała artykuły i recenzje literackie powstałe w latach 1950 - 1952 i drukowane w czasopismach. Recenzent zbioru R. Matuszewski pisał: jedną z głównych zalet Lasoty jako krytyka jest umiejętność celnego, syntetycznego ujmowania najważniejszych ideowych zagadnień naszej literatury, trafność ich politycznej oceny /.../. Dyskusję budzić może natomiast metoda i styl jego krytyki, wnikliwość analiz, problem zestrojenia kryteriów ideowych i artystycznych." Najdobitniej, zdaniem Matuszewskiego, odbiło się to w recenzjach poetyckich, gdzie szczególnie uzewnętrzniał się brak jednolitych kryteriów i wrażliwości na błędy językowe omawianych utworów. Książka Lasoty stała się przyczyną polemiki z Z. Lichniakiem w sprawie oceny działalności tego krytyka.

Z. LICHNIAK: List do "Nowej Kultury". "Nowa Kult.", nr 39. - (Polem. G. LASOTA: W sprawie listu Lichniaka. "Nowa Kult.", nr 40). - R. MATUSZEWSKI: Debiut krytyka. "Życie liter.", nr 48. 113

30 W i e c z ó r p o ś w i ę c o n y J a r o s ł a w o w i H a s z k o w i zorganizowany staraniem Czechosłowackiego Ośrodka Informacyjnego odbył się w Klubie Międzynarodowej Książki i Prasy w Warszawie. Po prelekcji S. Dębskiego o życiu i twórczości czeskiego pisarza, został wyświetlony film Z cesarsko-królewskich czasów opowiadań kilka, którego scenariusz był oparty na tekstach utworów Haszka. 114

- Narada poświęcona roli i sytuacji Związków Twórczych na Dolnym Śląsku odbyła się we Wrocławiu. Uczestnicy narady domagali się m. in. wznowienia "Zeszytów Wrocławskich" jako miesięcznika poświęconego problematyce ziem zachodnich. Postanowiono połączyć wrocławskie "czwartki literackie" z zebraniem Sekcji Twórczej Wrocławskiego Oddziału ZLP w celu ożywienia obydwu imprez.

W. DZIEDUSZYCKI: Narada u literatów i wystawa plastyków.

"Prz. kult.", nr 23.

115

LIPIEC

- 2 Zmarł w Krakowie Zygmunt Leśnodorski (ur. 1907), krytyk i historyk literatury (Dane biograficzne podaje Słownik współczesnych pisarzy polskich, t. 2, s. 353 - 354) Rada Państwa za zasługi na polu upowszechnienia kultury przyznała zmarłemu Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski.

J. A. WOYCICKI. "Teatr", nr 16

115

- 3 Konkurs na poemat o Wojsku Polskim został ogłoszony 19 I przez Wydawnictwo MON i ZLP. Tematem poematu mogły być dzieje walk GL i AL, I i II Armii oraz bojowe tradycje i aktualne zagadnienia Wojska Polskiego. Sąd konkursowy, w skład którego wchodziłi przedstawiciele MON: K. Bujak, S. Nadzin, S. Szałecki, ZLP: L. Pasternak, A. Ważyk, R. Matuszewski i przedstawiciel Ministerstwa Kultury i Sztuki nie przyznał I nagrody. Pozostałe nagrody otrzymali:

II (po 6 000 zł) H. Hubert: Drogi. Wyd. W-wa 1953, L. Lewin:

Żołnierska droga. Wyd. W-wa 1953,

III (po 3 000 zł) ^T. Żochowski: Bitwa pod Lenino, J. Żwirska:

Maria matka żołnierza.

117

- 6 Sesja naukowa poświęcona pamięci Mikołaja Niekrasowa, zorganizowana przez Kom-

teatralnych zorganizowany przez CRZZ zakończył się eliminacjami centralnymi w Warszawie. W festiwalu wzięło udział 800 zespołów liczących ok. 28 tys. członków. Nagrody otrzymały następujące zespoły:

I (równorzędne nagrody) Zespół Wojewódzkiego Domu Kultury z Katowic za wystawienie adaptacji utworu B. Prusa: Powracająca fala i zespół Bielańskich Zakładów przemysłu Bawełnianego za wystawienie sztuki A. Korniejczuka: Zagłada eskadry.

Przebieg i wyniku festiwalu omawiane były w "Przeglądzie kulturalnym". Autorzy artykułów wskazywali na obniżenie się poziomu artystycznego przedstawień i liczby ^{zespółów} uczestniczących w festiwalu ~~zespółów~~ w stosunku do lat ubiegłych. Postulowano organizowanie przeglądów w większych odstępach czasu, aby zespoły mogły staranniej opracować przedstawienia. Domagano się ponadto, aby CRZZ sprawniej rozpowszechniało teksty wytypowanych do przeglądu sztuk oraz proponowano zmianę kryteriów oceny pracy zespołów. Jury festiwalu powinno przede wszystkim oceniać pracę samokształceniową, współdziałanie z organizacjami politycznymi i społecznymi, wkład w upowszechnienie kultury, skład osobowy (ilość robotników) i warunki pracy zespołu, a nie jak dotychczas głównie artystyczną wartość przedstawienia. Taka ocena, mogła zapobiec, zdaniem krytyków, szerzeniu się naśladownictwa teatrów zawodowych w pracy amatorów.

J. KURCZAB: Festiwalowe nieporozumienia. "Prz. kult.", nr 16. - R. SZYDŁOWSKI: Drogi rewolucji kulturalnej. "Prz. kult.", nr 32. - A. WYDRZYŃSKI: Przed wielkim konkursem. "Prz. kult.", nr 15.

120

18 Nagrody Państwowe przyznało Prezydium Rządu na wniosek Komitetu Nagród Państwowych w związku ze świętem 22 lipca. W dziale literatury nagrody otrzymali:

Nagrodę I stopnia:

Z. Nałkowska za całokształt twórczości literackiej.

Nagrody II stopnia:

J. Putrament za powieść Wrzesień.

A. Ważyk za twórczość poetycką i przekłady.

Nagrody III stopnia:

H. Bobińska za powieść Soso.

M. Żuławski za powieść Rzeka Czerwona.

S. Srebrny za przekład Tregedii Ajschylosa.

S. Zieliński za powieści Ostatnie ognie i Jeszcze Polska.

A. Maliszewski za sztukę Droga do Czarnolasu.

W. Żukrowski za powieść Dni klęski.

M. Brandys za opowiadania Dom odzyskanego dzieciństwa.

W dziale nauki nagrodę II stopnia otrzymali m. in. S. Żółkiewski za pracę Spór o Mickiewicza i K. Nitsch za całokształt badań nad dialektami.

Z. GRÉN: Refleksje ponagrodowe na temat kryteriów. "Życie liter.", nr 31. - W. SOKORSKI: Państwowe Nagrody Artystyczne roku 1953. "Prz. kult.", nr 29. - Z. SZPROKOFF: Wola i świadomość narodu. "Wies", nr 31. - Państwowe Nagrody Literackie. "Nowa Kult.", nr 30.

121

20 Delegacja polska udała się do NRD aby wziąć udział w obchodach "Tygodnie Kultury Polskiej". W skład delegacji, której przewodniczył S. Kuleczyński wchodził m. in. S. R. Dobrowolski i E. Osmańczyk.

122

20 O d z n a c z e n i a p a ń s t w o w e przyznane przez Radę Państwa z okazji Święta 22 lipca otrzymali:
Order "Sztandaru Pracy" I klasy - L. Staff
Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski: J. Brzechwa, A. Kowalska

M. Langowski.

Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski: B. Heller, B. Korzeniowski, I. Newerly, S. Piętak, J. Toeplitz, W. Żukrowski.

Złoty Krzyż Zasługi: K. Koźniewski, H. Markiewicz, J. Meissner, W. Mole, S. Wallis. 123

22 O t w a r c i e n o w e j W y t w ó r n i F i l m ó w
F a b u l a r n y c h w e W r o c ł a w i u . 21 VIII wytwórnia rozpoczęła realizację pierwszego filmu, który był ekranizacją sztuki L. Kruczkowskiego Niemcy. Film realizowali studenci IV roku Państwowej Wyższej Szkoły Filmowej w Łodzi. Następnym filmem w planach wytwórni była ekranizacja powieści A. Brauna Lewanty. 124

26 Z m a r ł w O p o l u S t a n i s ł a w W a s y l e w s k i
(ur. 1885), prozaik i eseista. (Dane bio- bibliograficzne podaje Słownik współczesnych pisarzy polskich, t. 3 s. 431 - 439). 125

26 K o n k u r s l i t e r a c k i n a u t w ó r z ż y c i a
m ł o d z i e ż y o g ł o s z o n y 14 VI 52 przez Polskie Radio w porozumieniu z ZG ZMP został rozstrzygnięty. Celem konkursu było wybranie najlepszych prac na Międzynarodowy Konkurs Literacki ogłoszony przez czasopismo ŚFMD - "Młodzież Świata" z okazji IV Światowego Festiwalu Młodzieży i Studentów w Bukareszcie. Na konkurs nadesłano ponad 100 prac.

Komisja Konkursowa postanowiła zgłosić na Międzynarodowy Konkurs następujące utwory:

Z dziedziny prozy: M. Brandys: Przyjaźń i Balladyna, B. Czeszko: Kukułka, K. Gruszczyński: Poległy żołnierz i wielka budowa, J. Gryg^{el}unas: Kamienne rzeźby, A. Szczypiórkowski: Maszt, A. Ścibor-Rylski: Codziennie hartuje się stal, W. Zalewski: Bramkarz Francesco, A. Rudnicki: Pieśń, S. Strumff: Aktywność, J. Lenart: Party-

zancka broda, A. Rybicka: Wydra, W. Żukrowski: Ostatni rozkaz, T. Kurek: Cement (fragmenty reportażu).

Z dziedziny poezji: A. Mandalian: Gołębie nad Pekinem, W. Broniewski: Ślubowanie Młodych, A. Słucki: Ballada o Kazachskim śpiewaku, B. Kogut: Delegatom na zlot berliński, R. Kapuściński: fragm. poematu O Nowej Hucie, Witkowski: Goniec pokoju.

Spośród wymienionych utworów na Konkursie Międzynarodowym szkic M. Brandysa: Przyjaźń otrzymał II nagrodę, szkic B. Czeszki: Kukułka jeden z trzynastu dyplomów honorowych. Uroczyste wręczenie medali i dyplomów polskim laureatom Międzynarodowego Konkursu Kulturalnego we wszystkich dziedzinach ^{sztuki} odbyło się w Warszawie 19 IX. 126

26 O g ó l n o p o l s k i K o n k u r s r e c y t a c j i a r t y s t y c z n e j. Centralne eliminacje zorganizowanego przez CRZZ konkursu odbyły się w Sali Wojewódzkiego Domu Kultury w Warszawie. Wzięło w nim udział 30 recytatorów wyróżnionych spośród 600 zgłoszonych uczestników.

W ramach przygotowań do konkursu 18 - 19 I w Łodzi odbyła się ogólnokrajowa konferencja instruktorów i reżyserów świetlicowych ~~w ramach...~~ poświęcona omówieniu przygotowań do masowych imprez organizowanych przez CRZZ. Konferencja była połączona z seminarium z zakresu recytacji artystycznej pod kierunkiem M. Wiercińskiej. 127

29 Z m a r ł w U s t r o n i u J a n W a n t u ł a (ur. 1877), śląski pisarz regionalny, publicysta i działacz społeczny. (Dane bio- bibliograficzne podaje Słownik współczesnych pisarzy polskich, t. 3 s. 412 - 414).

(J. BRODA: J. Wantuła bibliofil i pisarz chłopski (1877 - 1953)).

"Bibliot." nr 5 s. 158 - 159. - L. BROŻEK: J. Wantuła. "Śląsk liter.", nr 6/7 s. 162 - 169. - Z. HIEROWSKI: O J. Wantule wspomnienie. "Dzien. Zach.", nr 185. - Bl. /B. LUBOSZ/: J. Wantuła. "Tryb. rob.", nr 182. - H. SMOCHOWSKI: Wspomnienie o J. Wantule. "Strażnica Ewangeliczna", nr 16. 128

31 Zmarł w Zakopanem Kornel Makuszyński (ur. 1884), powieściopisarz, eseista, autor książek dla młodzieży. (Dane bio-bibliograficzne zawiera Słownik współczesnych pisarzy polskich, t. 2 s. 407 - 418).

J. KOZŁOWSKI: Sierpniowe spotkanie. Pamięci K. Makuszyńskiego. "Dziś i Jutro", nr 36. - S.W.: Poeta dobroci. "Dziś i Jutro", nr 33. - J. MEISSNER: O Makuszyńskim. "Przekrój", nr 442. - W. WNUK: Po zgonie K. Makuszyńskiego. "Tyg. powsz.", nr 14. 129

SIERPIEŃ

przed 2 Jabłoneczka. Antologia polskiej pieśni ludowej opracowana przez Juliana Przybosa spotkała się z uznaniem krytyki, jako cenna pozycja popularyzatorska, która ułatwiła poznanie poezji ludowej szerokiemu ogółowi czytelników. Zdaniem J. Nowakowskiego wartość antologii stanowiło: "po pierwsze - wyzyskanie niemal całego dostępnego przekazu chłopskiej poezji, wydobywanie wybranych utworów "spośród ok. dwudziestu tysięcy tekstów pieśni ludowych zapisanych w ciągu przeszło stu lat." Po wtóre - dokonanie wyboru na zasadzie wartości poetyckiej." Na wartość antologii dla poznania historii narodu wskazywał J. Szczawiej: "Jabłoneczka - obok wielkiej wartości jako dokumentu polskiej kultury narodowej - stanowi cenny dokument historyczny z zakresu stosunków społecznych w Polsce poprzednich epok."

J. NOWAKOWSKI: Sprawa pięknej chłopskiej poezji. "Życie liter.", nr 51. - O. TRYLEWICZ: Na skrzydłach pieśni gminnej. "Głos Tyg.", nr 35. - T. KŁAK: Słowa spod strzechy. "Dziś i Jutro" 1954 nr 12. - J. SZCZAWIEJ. Praca Świetlicowa" 1954 nr 7/8 s. 154 - 155. 130

- 6 Konferencja aktyw województwa olsz^ttyńskiego. W obradach, które odbyły się w Olsztynie udział wzięli twórcy ludowi, działacze i pracownicy kulturalno-oświatowi ziemi olsztyńskiej. Konferencja była poświęcona analizie dotychczasowych prac w dziedzinie upowszechnienia kultury na terenie województwa.

W wyniku obrad został powołany Olsztyński Klub Literacki. Prezesem klubu został M. Lengowski, sekretarzem - W. Gębik, skarbnikiem - T. Ruczyński. Klub skupiał literatów, dziennikarzy, polonistów i historyków sztuki. Do jego zadań należało upowszechnienie dorobku kulturalnego Wrmii i Mazur, organizowanie wieczorów autorskich, odczytów, dyskusji literackich itp. 131

WRZESIEŃ

- 1 Spotkanie przedstawicieli polskiego świata artystycznego i naukowego z delegatami na Światowy Kongres Studentów w Warszawie (27 VIII - 3 IX). J. Iwaszkiewicz wygłosił referat pt. Humanizm we współczesnej polskiej literaturze i sztuce. 132
- 3 Dyskusja o nauczaniu języka polskiego w szkole średniej rozpoczęła się artykułami G. Jaszńskiego w "Życiu Warszawy" i ~~artykułami~~ R. Karsta, ~~który prawie jednocześnie został wydrukowany~~ w "Przeglądzie Kulturalnym". Dyskusję poprzedziły wypowiedzi, które już w czerwcu

ukazały się w "Nowej Kulturze" i dotyczyły programów i podręczników języka polskiego w szkole podstawowej. G. Jaszuński i R. Karst pisali o słabej, ich zdaniem, znajomości literatury i braku ~~wrażli-~~wości na artystyczne walory dzieła literackiego wśród kandydatów na studia humanistyczne. Artykuły następnych dyskutantów dotyczyły różnych dziedzin organizacji nauki w szkole średniej, a więc: szkolenia kadr nauczycielskich, współpracy komitetów rodzicielskich, pracy społecznej uczniów i nauczycieli, organizacji pracy nad przygotowaniem programów i podręczników itp. Wiele uwagi poświęcono w dyskusji interpretacji literatury w podręcznikach i programach języka polskiego w klasach VIII - XI. ~~Obok licznych artykułów~~ Zagadnienie to było omawiane na zebraniu Sekcji Poezji Oddziału Warszawskiego ZLP. ^{W liczących artykułach prasowych} Do zarzutów wysuwanych przez większość dyskutantów należały: przeciążenie podręczników i programów faktami z dziedziny historii, ekonomii i socjologii; wyłącznie ideologiczna interpretacja dzieła literackiego jako wyrazu stosunków społecznych i światopoglądu twórcy; brak analizy artystycznej, przeciążenie trudną terminologią i nieprzystosowanie do poziomu umysłowego uczniów. Ponadto w stosunku do programów klas IX i X i odpowiadających im podręczników Z. Libery i K. Wyki postulowano większą selekcję pisarzy i utworów na korzyść szerszego i dokładniejszego omówienia wybitnych twórców i ich najważniejszych dzieł. Obok wprowadzenia zmian w interpretacji utworów w podręczniku E. Korzeniewskiej i A. Wasilewskiego dla klasy XI i w zbiorowo opracowanych przez IBL Wypisach polskich dla klasy VIII, domagano się zwiększenia liczby prezentowanych tam pisarzy współczesnych. (Wymieniano m. in.: J. Andrzejewskiego, M. Brandysa, J. Iwaszkiewicza, M. Jastruna, I. Newerlego, J. Parandowskiego, E. Zegadłowicza). Ministerstwo Oświaty podjęło prace nad reformą całości programów szkolnych, których ukończenie przewidywano na rok 1958. Zagadnieniom tym była poświęcona sesja naukowa PAN w Warszawie (15 - 17 XII)

Dyskusja była kontynuowana w roku 1954 i toczyła się głównie wokół zagadnień interpretacji romantyzmu w podręcznikach. (Zob. poz. /54)

G. JASZUŃSKI: Winni są nie tylko nauczyciele. "Życie Warsz.", nr 210. - R. KARST: Literatura na opak. "Prz. kult.", nr 37. - S. ŁASTIK: Pomówmy teraz o programach. "Nowa Kult.", nr 42. - CZ. RĄCZKOWSKA: A ten rozum wyczyszczony kapujesz? "Nowa Kult.", nr 38. - H. ŚLAWIŃSKA: Początki edukacji literackiej. "Prz. Kult.", nr 38. - A. SŁONIMSKI: Literatura w podręcznikach szkolnych. "Życie Warsz.", nr 243. - E. WASZCZUK: Literaci o podręcznikach szkolnych. "Życie Warsz.", nr 244. - K. WYKA: O podręcznikach polemicznie. "Życie liter.", nr 48. - Dyskusja nad podręcznikami literatury. (R. Karst, J. Iwaszkiewicz, M. Jastrun, J. Pomianowski, Z. Libera). "Nowa Kult.", nr 42. - S. DOBOSIEWICZ, M. MIRSKI: Nauczanie literatury w szkole średniej. "Nowe Drogi" 1954 nr 7. s. 93 - 106. - A. SANDAUER: Jak pisać podręczniki? "Życie liter." 1954 nr 5. - K. WYKA: Jakich rad nie słuchać. "Życie liter." 1954 nr 5. 133

3 Dyskusja o radiowych programach literackich rozpoczęta artykułem A. Ostrowskiego toczyła się w "Przeglądzie Kulturalnym". Autorzy artykułów wskazywali na przyczyny niskiego, ich zdaniem, poziomu audycji literackich w radio. Wśród zarzutów wymieniali brak współpracy radia z literatami, zwłaszcza w zakresie słuchowisk i brak krytyki radiowej w dziennikach i prasie literackiej. Postulowano m. in. wprowadzenie recenzji radiowych do działów krytyki w pismach, wznawianie dobrych słuchowisk oraz podniesienie wysokości honorariów za teksty pisane dla radia.

Począwszy od numeru 49 "Przegląd Kulturalny" zamieszczał recenzje radiowe w dziale "Słuchowiska Teatru Wyobraźni".

T. KOŁACZKOWSKI: Wyłączam radio... "Prz. kult.", nr 42. -
 J. KOPROWSKI: Literatura łódzkiej rozgłośni. "Prz. kult.", nr
 50/51. - CZ. MICHALSKI: Program radiowy czeka na recenzentów.
 "Prz. kult.", nr 41. - A. OSTROWSKI: Słuchowiska radiowe kopciuszek literatury. "Prz. kult.", nr 35. 134

5 Zarządzenie Ministra Szkolnictwa
 Wyższego w sprawie przekształcenia
 wydziału Filologiczno-Społecznego
 na Uniwersytecie Warszawskim. Zarządzenie głosiło m. in.: "Wy-
 dział Filozoficzno-Społeczny Uniwersytetu Warszawskiego prze-
 kształca się na trzy Wydziały:

1. Wydział Filozoficzny
2. Wydział Pedagogiczny
3. Wydział Dziennikarski."

Pełny tekst zarządzenia podaje "Monitor, pol.", nr A-84 poz.
 988. 135

5 - 30 Dni filmów polskich. W całym kraju odbył się
 przegląd polskich filmów fabularnych, dokumentalnych i oświa-
 towych obejmujący dorobek w dziedzinie kinematografii od czasu
 powstania w 1943 w ZSRR Czołówki Filmowej przy I Dywizji im.
 T. Kościuszki, aż do roku 1953. "Dni" rozpoczęły się premierą
 nowej komedii Sprawa do załatwienia. W przeglądzie wzięło
 udział 190 kin miejskich, 130 - wiejskich oraz 200 kin objaz-
 dowych. 136

13 Dyskusja o Kołach Młodych ZLP rozpo-
 częła się artykułem S. Stanucha w "Życiu Literackim". Tę samą
 problematykę zawierał również artykuł L. Mecha drukowany w
 w styczniu w piśmie "Wieś". Stanuch krytykował członków kół
 za brak ambicji twórczych, niechęć do współpracy z gazetami

i zerwanie łączności z terenem. W obronie młodzieży literackiej wystąpili R. Liskowacki i J. Roszko, którzy źródło słabej pracy Kół Młodych dostrzegali w złej organizacji i braku zainteresowania ze strony Zarządów Oddziałów ZLP. Dyskutanci wskazywali na konieczność wzmocnienia pracy samokształceniowej wśród członków Kół oraz nawiązywania kontaktów z organizacjami młodzieżowymi i redakcjami gazet. W. Mach podsumowując dyskusję podkreślił, iż zarówno w drukowanych artykułach, jak i listach, które nadeszły do redakcji "Życia Literackiego", brak było problematyki warsztatu literackiego młodych pisarzy.

R. LISKOWACKI: Czy tylko my boimy się błędów? "Życie liter.", nr 40. - W. M. /W. MACH/: Sprawy słuszne i nieporozumienia. "Życie liter.", nr 44. - L. MECH: O Kołach Młodych. "Wies", nr 4. - J. ROSZKO: Bliżej "terenu". "Życie liter.", nr 40. - S. STANUCH: Zabrakło nam oddechu. "Życie liter.", nr 37. - W sprawie artykułu "O Kołach Młodych" Oświadczenie Koła Młodych przy Oddziale ZLP w Szczecinie. "Wies", nr 6.

437

przed 13 Na literackim froncie Jerzego Putramenta. Książka zawierała artykuły dotyczące literatury, drukowane w latach 1950 - 1952 w czasopismach literackich oraz wspomnienia z okresu wojny i pierwszych chwil po wyzwoleniu w 1944 roku. Recenzenci wskazywali na aktualność tomu i jego znaczenie dla wiedzy o najnowszej literaturze. „Stąd dopiero dowiadujemy się wielu prawd o współczesnej literaturze. Po marksistowsku wyjaśnia Putrament treść i źródła tzw «schematyzmu», wskazuje na przemyt «formalizmu», burżuazyjnego estetyzmu i t.p. w naszej krytyce, podsuwa wyjście z błędów, podkreśla osiągnięcia. Prace, które spełniły wielkie zadania pomocy szukającym dróg literatom, są dziś dla nas podstawowym vademecum spraw literackich.” (T. Strumpf). K. Kwietniewska podkreślała, iż jakkolwiek zbiór nie ma ambicji krytycznej syntezy, „ukazuje jednak, w krótkiej wprawdzie, lecz wymownej perspektywie historycznej węzłowe zagadnienia powstającej literatury realizmu socjalistycznego.” Zastrzeżenia recenzentki dotyczyły oceny literatury dwudziestolecia międzywojennego i zbyt ogólnikow^{ch}, jej zdaniem, sformułowanie zadań literatury współczesnej.

T. STRUMPF: Spotkanie z Putramentem. „Po prostu”, nr 46.- K. KWIETNIEWSKA: „Tyg. powsz.” 1954 nr 1.

~~(K. KWIECIEŃSKA. "Tyg. powsz." 1954 nr 1)~~

- 18 W i e c z ó r p o e z j i w ę g i e r s k i e j odbył się w Warszawie z inicjatywy Węgierskiego Instytutu Kultury i Klubu Międzynarodowej Książki i Prasy. 139
- 19 T e a t r S a t y r y k ó w w P o z n a n i u rozpoczął działalność programem Siódme poty; reż. i scenogr.: J. Feniuk. Kierownikiem literackim placówki został J. Korczak. 140
- przed 20 Dzienniki Stefana Żeromskiego. Po raz pierwszy ukazały się w druku pozostające dotychczas w rękopisie dzienniki z lat młodości pisarza. Prace nad przygotowaniem wydania zapoczątkował W. Borowy, a po jego śmierci kontynuował S. Adamczewski. Pierwszy tom Dzienników zawierał materiały z lat 1882 - 1886, następne tomy ukazały się w latach 1954, 1956 i obejmowały okres od 1886 do 1891. Redaktorem naukowym całości wydania była E. Korzeniewska, przypisy opracował J. Kądziera, który również przygotował do druku tom trzeci. W wydaniu tym zostały opuszczone niektóre partie rękopisu. Pełniejsza edycja Dzienników została zapoczątkowana w roku 1963

Wydanie Dzienników spotkało się z ogólnym uznaniem krytyki, która podkreślała ich znaczenie dla pogłębienia wiedzy o Żeromskim jako pisarzu i człowieku oraz o epoce jego młodości. Obok recenzji omawiających edycję ukazywały się studia zawierające historycznoliteracką analizę Dzienników.

A. HUTNIKIEWICZ. "Dziś i Jutro", nr 42. - M. PUCHALSKA. "Nowa Kult.", nr 47. - Zb. W. /Z. WASILEWSKI/: Na froncie dawnej i nowej literatury. "Prz. kult.", nr 39. - F. ARASZKIEWICZ: Romantyk realizmu. "Dziś i Jutro" 1954 nr 45. - J. IWASZKIEWICZ. "Nowa Kult." 1954 nr 48. - E. KORZENIEWSKA. "Pam. liter." 1954 z. 3 s. 1 - 43. - Z. PĘDZIŃSKI: Przedwiośnie człowieka i pisarza. "Tyg. powsz." 1954 nr 42. - F. ARASZKIEWICZ: Świat książek młodego pisarza Żeromskiego. "Życie i Myśl" 1955 nr 2/3 s.

s. 262 - 282. - R. LOTH, B. GOŁĘBIEWSKI. "Polonist." 1956 nr 2 s. 63 - 74. - F. ARASZKIEWICZ: Portret własny młodego Żeromskiego. "Kamena" 1956 nr 7/8 s. 17 - 21. - S. MACKIEWICZ: Omyłka. "Kierunki" 1957 nr 6. - B. GOŁĘBIEWSKI: Marzenia i rzeczywistość. "Warmia i Mazury" 1957 nr 4. - J. KĄDZIELA: O pewnej metodzie... "Nowa Kult." ~~nr~~ 1957 nr 42. - J. PRZYBOŚ: Nowy Żeromski. "Prz. kult." 1957 nr 40. - M. PUCHALSKA: "Dzienników" część ostatnia. "Nowa Kult." 1957 nr 16. - A. ROGALSKI: Świat Żeromskiego. "Kierunki" 1957 nr 23. - T. SYGA. "Twórcz." 1957 z. 8 s. 124 - 133. - B. GOŁĘBIEWSKI: Na marginesie "Dzienników" Żeromskiego. "Prz. humanist." 1959 nr 3 s. 153 - 164. - E. PIĘŚCIKOWSKI: Na temat analogii między "Dziennikami" a opowiadania-
mi S. Żeromskiego. "Ruch liter." 1961 s. 6 s. 276 - 280. -
J. KĄDZIELA. "Twórcz." nr 2 s. 52 - 79. 141

- 23 Wyjazd delegacji pracowników teatru i literatów do Z S R R. W skład delegacji, której pobyt trwał 3 tygodnie, wchodził: spośród pracowników teatru: K. Dejmek, J. Rotbaum, J. Rakowiecki i K. Skuszanka, spośród literatów: H. Dąbrowska, A. Kowalska, J. Strykowski. 142
- 24 Wyjazd delegacji działaczy kulturalnych do Chin. Do uczestników delegacji, której przewodniczył minister kultury i sztuki W. Sokorski, obok muzyków i pracowników nauki należał literat W. Żukrowski. 143

PAŹDZIERNIK

- 4 Dyskusja o literaturze dwudziestolecia międzywojennego rozpoczęta artykułem R. Matuszewskiego w "Nowej Kulturze" toczyła się na łamach tego pisma do końca roku. Dyskutanci wskazywali na brak badań nad

twórczością pisarzy i małą ilość opracowań dotyczących całości literatury omawianego okresu. Polemikę wywołała wysunięta przez R. Matuszewskiego propozycja podziału literatury dwudziestolecia na trzy główne nurty: rewolucyjny, realizmu krytycznego oraz pisarzy o ideologii reakcyjnej (poezja awangardy). Przeciw tej koncepcji wystąpił J. Putrament, proponując podział literatury dwudziestolecia na literaturę postępową, w której czołówkę ideologiczną stanowili pisarze rewolucyjni, i literaturę podlegającą wpływom ideologii burżuazyjnej i faszystowskiej. W obronie koncepcji wyodrębnienia literatury rewolucyjnej wystąpili w kolejnych artykułach R. Matuszewski, H. Markiewicz, S. Sandler i R. Zimand. "Traktowanie pisarzy rewolucyjnych po prostu jako "przodującego", "najbardziej uświadomionego" aktywu w "obozie" realistycznym prowadzi /.../ do pomniejszania przełomu literackiego, jakim były narodziny realizmu socjalistycznego i zacierania jego klasowo-proletariackiego rodowodu", pisał m. in. H. Markiewicz. Odrębne stanowisko w dyskusji zajął A. Sandauer. Literaturę dwudziestolecia międzywojennego uformowały, zdaniem krytyka, najważniejsze wydarzenia historyczne okresu: Rewolucja Październikowa, odzyskanie niepodległości i przewrót majowy. Okresowi upojenia wolnością odpowiadała w poezji twórczość Skamandrytów, a okresowi zaostrzających się w latach 1930-tych sprzeczności klasowych i wzrastającej faszyzacji - poezja awangardowa. Zarówno Skamander, jak awangarda nie stanowiły, wg Sandauera, jednolitego frontu ideowego, ich wspólną podstawą była jedynie sytuacja historyczna. Sandauer atakował wprowadzanie przez krytykę „podwójnej buchalterii + to ideologicznej to formalistycznej i tworzenie nowej poetyki normatywnej coś w rodzaju socjalistycznego Boileau, dekretując np. pewne formy wersyfikacyjne jako dopuszczalne, inne - jako nie wskazane, przy czym zapomina się o podstawowej zasadzie marksistowskiej w myśl której każda forma jest dobra, jeśli służy treści."

W końcu roku ukazała się książka R. Matuszewskiego: Literatura międzywojenna, która była jednym z pierwszych opracowań literatury tego okresu.

H. MARKIEWICZ: Przyczynek do "nurtologii". "Nowa Kult.", nr 44. - R. MATUSZEWSKI: My i dwudziestolecie. "Nowa Kult.", nr 40. - R. MATUSZEWSKI: Chodzi o prawdę, nie o schemat. "Nowa Kult.", nr 43. - J. PUTRAMENT: O właściwą ocenę literatury dwudziestolecia. "Nowa Kult.", nr 42. - A. SANDAUER: O nieporozumieniach ideologicznych w naszej krytyce. "Nowa Kult.", nr 48. - S. SANDLER: Czy właściwa ocena. "Nowa Kult.", nr 44. - R. ZIMAND: Sprawa dnia dzisiejszego. "Nowa Kult.", nr 46. - RED/AKCJA/: Odpowiedź na głosy czytelników. "Nowa Kult.", nr 49. - O głównych nurtach ideologicznych w literaturze dwudziestolecia. "Nowa Kult." 1954 nr 7. 144

5 C z t e r e c h s e t l e c i e ś m i e r c i F r a n c i s z k a R a b e l a i s. W związku z uchwałą Światowej Rady Pokoju o zorganizowaniu we wszystkich krajach obchodów wielkich rocznic kulturalnych został powołany w czerwcu Komitet Honorowy organizacji imprez poświęconych francuskiemu humaniście. Przewodniczącym Komitetu został L. Kruczkowski.

5 X odbył się w Teatrze Kameralnym w Warszawie uroczysty wieczór, na który przybyli m. in. członkowie Rządu i KC PZPR oraz delegat Francji, profesor literatury na Sorbonie H. Weber. Uroczystości przewodniczył J. Iwaszkiewicz, referat o życiu i twórczości F. Rabelais wygłosił M. Brahmer.

Uroczystość została poprzedzona odczytami i wieczorami literackimi w całym kraju. 5 IV w Bydgoszczy otwarto wystawę dzieł Voltaire'a i Rabelais ~~lge~~.

Ukazały się również artykuły w prasie literackiej: A. Jakubiszyn: Z rodu olbrzymów. "Nowa Kultura" nr 21. - A. Mauersberger: Rabelais. "Przegląd Kulturalny" nr 14. - J. Nowakowski: Śmiech Franciszka Rabelais. "Życie Literackie", nr 22, M. Żurowski: Rabelais. "Twórczość", z. 7 s. 141 - 150. PIW wydał po-

nownie: Gargantua i Pantagruel F. Rabelais¹⁵⁹.

145

8 X - 8 XI Imprezy artystyczne i literackie
Miesiąca Przyjaźni Polsko-Radzie-
ckiej. W ramach obchodów zostały zorganizowane staraniem
ZLP i TPPR liczne wieczory literackie z udziałem pisarzy. Od-
dział Stalinogrodzki (Katowicki) ZLP zorganizował 32 imprezy.
Kilkadziesiąt odczytów wygłosili pisarze krakowscy; podobnie
pisarze z innych Oddziałów.

9 X odbył się wieczór literacki poświę-
cony L. Tolstojowi, w 125 rocznicę urodzin pisa-
rza, w Klubie Międzynarodowej Książki i Prasy w Warszawie.

7 X została nadana pierwsza sztuka tea-
tralna w programie telewizyjnym z
okazji obchodów "Miesiąca". Była to sztuka L. Rachmanowa i E.
Ryssa Okno w lesie. Dotychczas nadawano jedynie fragmenty drama-
tów.

7 X rozpoczął się Festiwal filmów radzie-
ckich, w związku z festiwalem przybyła do Polski grupa fil-
mowców z ZSRR.

18 - 25 X trwał Tydzień książki radzie-
ckiej. Zorganizowano liczne kiermasze, wystawy, loterie
książkowe.

22 X przybył Teatr im. Eugeniusza
Wachtangowa z Moskwy na miesięczny pobyt w Polsce.

25 XI w Teatrze Polskim w Warszawie ^{odbył się} inauguracyjny występ zespołu
(sztuka M. Gorkiego: Jegor Bułyczew i inni), na który przybyli
członkowie Rządu, KC PZPR, stronnictw politycznych i organizacji
społecznych. W skład repertuaru teatru wchodziły sztuki: W. Szek-
spir: Wiele hałasu o nic, J. Gow i A. d'Usseau: Głęboko sięgają

korzenie, A. Kron: Kandydat partii, A. Arbuzow: Kronika europejska, Ho Czing-Czi Ting: Dziewczyna o białych włosach, G. Mäivani: Głęboko sięgają korzenie. W czasie pobytu teatr dał 34 pełnospektaklowe przedstawienia w Warszawie, Katowicach, Krakowie, Łodzi i Poznaniu. W prasie oprócz recenzji poszczególnych sztuk, ukazały się liczne artykuły omawiające styl gry zespołu, interpretacje sztuk, koncepcje scenograficzne i reżyserskie, kreacje aktorskie.

I. KAMIŃSKA: Zbyt krótka wizyta. "Teatr", nr 24. - S. ŁAS-
TIK: Teatr kunsztu i walki. "Prz. kult.", nr 48. - A. MAUERS-
BERGER: Zachawa Łukjanow i inni. "Teatr", nr 24. - J. A. SZCZE-
PAŃSKI: W czasie antraktu. "Teatr", nr 23. - S. TREUGUTT: Klasy-
czna interpretacja sztuki Gorkiego. "Prz. kult.", nr 44. - S.
TREUGUTT: Czy istnieje "rosyjski Szekspir"? "Prz. kult.", nr
48. - H. VOGLER: Wrażenia z Teatru Wachtangowa. "Życie liter.",
nr 47. - A. WRÓBLEWSKI: Na tematy szekspirowskie. "Prz. kult.",
nr 48. - A. ZELWEROWICZ: Tchnienie wielkiej sztuki. "Teatr", nr
24. - E. CSATÓ: Po wizycie Teatru im. Wachtangowa. "Twórcz."
1954 z. 1 s. 205 - 211. 146

11 Zakończenie akcji zbierania ludo-
wych pieśni śląskich. Rozgłośnia Polskiego
Radia w Katowicach ogłosiła Konkurs, którego uczestnicy nadsy-
łali niedrukowane i mało znane pieśni ludowe oraz nowe piśni
śląskie. W wyniku konkursu zebrano 28 100 starych pieśni oraz
3 500 nowych, napisanych przez uczestników konkursu. Materiały
miały być przekazane Państwowemu Instytutowi Sztuki w Warszawie.

147

21 Sześćdziesiąta rocznica otwarcia
Teatru im. J. Słowackiego w Krakowie.
W związku z rocznicą odbyła się uroczystość składania wieńców

na grobie pierwszego dyrektora teatru T. Pawlikowskiego. Przemówienie wygłosił A. Szletyński, który podkreślił wybitne zasługi T. Pawlikowskiego dla polskiej kultury teatralnej.

A. BRAYER: Sześćdziesiąt lat teatru krakowskiego. "Pam. teatr.", z. 4 s. 50 - 141, 1954 z. 1 s. 63 - 115, z. 2 s. 147 - 189. - L. SCHILLER: Krakowskie rocznice. "Pam. teatr.", z. 4 s. 209 - 228. 148

25 Konkurs na wspomnienia frontowe ogłoszony ok. 12 VII w związku z dziesięcioleciem powstania Wojska Polskiego przez redakcję pisma "Żołnierz Wolności".

Na konkurs wpłynęło 65 prac. Jury konkursu, któremu przewodniczył S. R. Dobrowolski, nagrodziło następujące prace:

I nagroda: A. Sroga (Warszawa) za pracę Bohater.

II (równorzędne nagrody): Cz. Mojsiewicz (Warszawa) za pracę Kawaler Krzyża Walecznych - szofer Rumianowski, W. Przystupa (wieś Dziedzice) za pracę Nasza walka.

III (równorzędne nagrody): W. Balicki (Kraków): Sierżant z I Dywizji, T. Sopińska (Lubań Śląski): Z pamiętnika gwardzisty. 149

29 - 30 IX Plenum KC PZPR odbyło się w Warszawie. Tematem dyskusji był referat sekretarza KC PZPR B. Bieruta: Zadania Partii w walce o szybszy wzrost stopy życiowej mas pracujących w obecnym okresie budownictwa. Plenum postanowiło zwołać na 16 I 1954 Drugi Zjazd PZPR.

Zarządy Oddziałów ZLP zorganizowały zebrania poświęcone problematyce zadań pisarzy w świetle uchwał IX Plenum. 150

31 Plan wymiany kulturalnej między Polską a Węgrami na rok 1954 został podpisany w Warszawie. 151

- Podróż na Zachód szkice Zygmunta Kałużyńskiego. Pierwsze, nieliczne omówienia tego tomu ukazały się w roku 1954. Książka, jak pisali recenzenci wywołała ogromne zainteresowanie wśród czytelników, a jej kolejne wydania (1953, 1954, 1956) bardzo szybko zostały wyczerpane. Szkice Kałużyńskiego dotyczące kultury zachodnioeuropejskiej i amerykańskiej zawierały pierwszą, po kilkuletniej przerwie, obszerną informację na ten temat. Recenzenci wskazywali na pionierski charakter książki w zakresie problematyki, wysuwali jednak liczne zarzuty w stosunku do zawartych w niej sądów i uogólnień. Zdanie krytyków wyrażała wypowiedź H. Markiewicza, który pisał m.in.: „/.../ zaniedbała krytyka ocenę literatury obcej ideologicznie polskiej i tłumaczonej, a wobec reakcyjnej i antyrealistycznej literatury burżuazyjnej przyjęła zasadę nie walki, lecz przemilczania. /.../ Jedynym bodaj wyjątkiem były tu essaye Zygmunta Kałużyńskiego /.../ obejmujące zresztą również sprawy teatru, filmu, plastyki i nauki burżuazyjnej. Wartość ich umniejsza jednak - obok niektórych upraszczających analiz i zbyt pochopnych uogólnień - skłonność autora do opierania swych tez przeważnie na materiale literatury drugorzędnej, co wprawdzie ułatwia Kałużyńskiemu dyskusję, ale też obniża jej ideową skuteczność.

L. BUDRECKI: „Życie liter.” 1954 nr 3.- Z. FLORCZAK: Piórem eseisty. „Nowa Kult.” 1954 nr 41.- J. BŁONSKI: Podróż w nieznane. „Twórcz.” 1955 nr 3 s.148 - 155.- Z. KAŁUŻYŃSKI: Ostatnie słowo falsyfikatora. „Nowa Kult.” 1955 nr 28.- H. MARKIEWICZ: Krytyka literacka w walce o realizm socjalistyczny 1944 - 1954. W-wa 1955 s. 58.

LISTOPAD

- 8 N a r a d a ś l ą s k i e g o a k t y w u k u l t u r a l -
n e g o odbyła się z inicjatywy KW PZPR i Oddziału ZLP w Kato-
wicach. Obrady, w których wzięli udział zaproszeni pisarze, wy-
dawcy, redaktorzy czasopism i działacze polityczni, poświęcone
były omówieniu planów wydawniczych literatury przeznaczonej dla
ludności Górnego Śląska i Opolszczyzny. Referat wprowadzający
do dyskusji wygłosił W. Szewczyk, który zwrócił uwagę na znacze-
nie utworów dotyczących problematyki Ziemi Odzyskanych w walce z
propagandą rewizjonistyczną, apelując do pisarzy i wydawców o
wzmoczenie współpracy w tej dziedzinie. Uczestnicy narady domagali
się również utworzenia wydziału humanistycznego wyższej uczelni
oraz śląskiego tygodnika literacko-społecznego w Katowicach. 153
- 9 P l a n w s p ó ł p r a c y k u l t u r a l n e j m i ę d z y
P o l s k ą a N R D n a rok 1954 został podpisany w Warszawie. 154
- 11 Z e b r a n i e p i s a r z y ż y d o w s k i c h (członków
ZLP) odbyło się w Domu Literatów w Warszawie. Wzięli w nim udział
pisarze z Łodzi, Warszawy, Szczecina i Katowic. Referat zawiera-
jący ocenę stanu literatury żydowskiej wygłosił B. Mark. Podkreś-
lił twórcze osiągnięcia L. Olickiego, I. Turkowa i B. Hellera
oraz wskazał m. in. na brak pełnego obrazu literackiego powstania
w gettcie warszawskim i brak problematyki współczesnej w najnow-
szej literaturze żydowskiej. Plan pracy na rok 1954 i sprawę
włączenia się pisarzy żydowskich do przygotowań obchodów X-lecia
Polski Ludowej omówił dyrektor wydawnictwa "Idysz Buch" Lichten-
sztejn. Projektowano przygotowanie almanachu literatury żydow-
skiej, przekłady utworów żydowskich na język polski i utworów
Mickiewicza na język żydowski.

Dla kierowania pracą pisarzy żydowskich został wybrany Zarząd w składzie: przewodniczący - B. Mark, sekretarz - M. Szklar, członek zarządu - B. Heller. 155

- 12 S i e d e m d z i e s i ą t a p i ą t a r o c z n i c a
u r o d z i n L e o p o l d a S t a f f a. Uroczystość jubileuszowa odbyła się w Domu Literatów w Warszawie. Prezes Rady Ministrów Bolesław Bierut nadesłał pocie list z życzeniami. 4 XI odbyło się uroczyste zebranie Sekcji Prozy Warszawskiego Oddziału ZLP poświęcone twórczości L. Staffa. Referat wygłosił A. Sandauer, następnie recytowane były wiersze poety.

| A. SANDAUER: L. Staff. "Nowa Kult.", nr 46. 156

- 14 C z t e r d z i e s t o l e c i e T e a t r u P o l s k i e -
g o w W a r s z a w i e. Rocznicą otwarcia teatru założonego przez A. Szyfmana minęła w dniu 29 I. Tego dnia w 1913 roku teatr rozpoczął działalność premierą Nieboskiej Komedii Z. Kraśńskiego. Pracę przerwana wybuchem wojny 1939, teatr podjął w styczniu 1946.

Uroczystość jubileuszowa odbyła się 14 XI w Teatrze Polskim, uczestniczyli w niej przedstawiciele KC PZPR i Rządu z wiceprezesem Rady Ministrów J. Cyrankiewiczem na czele, reprezentacje organizacji politycznych i społecznych oraz przedstawiciele świata kulturalnego. Wystawiono sztukę J. Słowackiego Horsztyński (reż.: E. Wierciński, scenogr.: J. Roszkowska). Po przedstawieniu wiceminister Kultury i Sztuki J. Wilczek wygłosił przemówienie, w którym omówił zasługi teatru dla kultury polskiej. Uchwałą Rady Państwa Teatr Polski został odznaczony Orderem "Sztandar Pracy" I klasy, liczne odznaczenia przyznano również pracownikom teatru.

W foyer teatru została otwarta wystawa ilustrująca prace teatru w Polsce Ludowej.

| E. CSATÓ: Rocznicą nowoczesnego teatru. "Teatr", nr 20. -

J. MACIERAKOWSKI: Jubileusz Teatru Polskiego w Warszawie. "Prz. kult.", nr 45. 157

16 O b c h o d y r o c z n i y ś m i e r c i C ü J ü a n a. Podejmując apel Światowej Rady Pokoju polski Komitet Obrońców pokoju powołał Komitet Honorowy~~ę~~ obchodów 2 200 rocznicy urodzin chińskiego poety. Przewodniczącym komitetu został J. Iwaszkiewicz.

16 XI w Teatrze Kameralnym w Warszawie odbyła się uroczysta akademia, na którą przybyli członkowie Rządu, KC PZPR, PKOP oraz delegacja chińska, w skład której wchodzili: członek Prezydium Ogólnochińskiego Komitetu Pracowników Literatury i Sztuki oraz stałej Rady Pisarzy: Czeng Czeng-tao, zastępca kierownika Wydziału Propagandy Chińskiego Komitetu Obrońców Pokoju: Czu Szy-lun oraz członkowie ambasady chińskiej. Uroczystości przewodniczył J. Iwaszkiewicz, przemówienia wygłosili A. Ważyk i Czeng Czeng-tao. W części artystycznej wieczoru J. Woszczerowicz recytował fragmenty poematów Cü Jüana, a K. Adwentowicz odczytał fragmenty dramatu Kuo Mo-žo: Cü Jüan - doradca królewski.

6 - 8 VI w Warszawie odbył się XII zjazd orientalistów polskich połączony z uroczystą sesją poświęconą twórczości Cü Jüana.

Ukazały się p r z e k ł a d y utworów chińskiego poety, m. in. Przywołanie ducha w tłumaczeniu O. Wojtasiewicza. "Kamena", nr 4 s. 24 - 30 oraz wiersze w przekładzie A. Baranowskiej "Twórczość", z. 1 s. 123 - 126. Prasa zamieściła a r t y k u - ł y dotyczące twórczości Cü Jüana: ^{m. in.)} Kuo Mo-žo: Cü Jüan - poeta i patriota dawnych Chin. "Twórczość", z. 1 s. 120 - 122; F. W. Jabłoński: Cü Jüan - narodowy poeta Chin. "Tryb^{una} Ludu", nr 185; O. Wojtasiewicz: Cü Jüan polityk, poeta. "Nauka pol^{ska}", z. 4 s. 114 - 130. 158

20 Wyjazd delegacji polskiej na Sesję Światowej Rady Pokoju w Wiedniu. W skład delegacji wchodził: J. Iwaszkiewicz, O. Dłuski, D. Hardyński, L. Infeld, L. Kruczkowski oraz jako zaproszeni goście A. Panufnik i M. Suwała. 159

20 Dyskusja o miesięczniku "Twórczość" odbyła się w Domu Literatów w Warszawie. Dyskutanci krytykowali miesięcznik za brak inicjatywy i udziału w dyskusjach literackich i politycznych, zastępowanie publicystyki kulturalnej i społecznej przedrukami materiałów okolicznościowych, opóźnienie w omawianiu ukazujących się nowości literackich. Zdaniem krytyków działy poezji i prozy nie spełniały swoich zadań w popularyzacji najnowszych pozycji literackich i twórczości młodych pisarzy. Wskazywano na brak przekładów z literatury radzieckiej i rosyjskiej.

W. LEOPOLD: O poezji w "Twórczości". "Nowa Kult.", nr 50. - z. k.: Czy "Twórczość" zasługuje na swoją nazwę. [REDAKCYJNA] "Nowa Kult.", nr 47. - Po dyskusji o "Twórczości". "Twórcz." 1954 nr 1 s. 188 - 190. 160

ok. 21 Odsłonięcie pomnika poety Konstantego Gaszyńskiego na cmentarzu w Aix-en-Provence we Francji. Pomnik ufundowała ambasada polska wspólnie z komitetem obywatelskim, na którego czele stał P. Cazin, profesor literatury polskiej w Sorbonie. 161

22 Konkurs satyryczny "Nowej Kultury" został ogłoszony 20 IX w dziale satyry - Nożyce. Redakcja zamieściła humoreskę A. Polakowa: Historia jakich wiele w przekładzie R. Lasotowej zawierającą zestawienie sprzecznych recenzji o tym samym utworze i wezwała czytelników do nadsyłania podobnych

zestawień wypowiedzi polskich krytyków na temat utworów współczesnych.

W wyniku konkursu przyznano następujące nagrody:

I (subskrypcja Dzieł J. Słowackiego) M. Wadecki z Warszawy za kolekcję wycinków dotyczących książki M. Brandysa Początek opowieści. Druk. "Nowa Kultura", nr 47.

II (album Wit Stwos) J. Dwidówna z Krakowa za wycinki dotyczące filmu Sprawa do załatwienia. Druk. "Nowa Kultura", nr 47.

162

23 Dyskusja o prozie współczesnej zła - początkowana została przez L. Flaszana referatem wygłoszonym w dniu 23 XI na zebraniu Sekcji Prozy Oddziału Warszawskiego ZLP i przedrukowanym w "Życiu Literackim" pod tytułem Zoillowe diagnozy i proroctwa. Flaszana analizował sytuację krytyki i prozy współczesnej. Krytyka literacka - według Flaszana - po okresie postulowania realizmu socjalistycznego przeszła do ustalania norm i formułowania recept prowadzących do wulgaryzacji zasad realizmu. Odbiło się to ujemnie na poziomie prozy współczesnej, usiłującej pogodzić sprzeczne tendencje reprezentujące "czynne, bezpośrednie zaangażowanie we współczesności, chęć doraźnej, natychmiastowej agitacji" oraz "tędknotę do epiki, szerokiej perspektywy, ujęcia skomplikowanej pełni życia". ^{"powieści współczesnej"} Możliwość zlikwidowania kryzysu ^{widział} Flaszana w świadomym przyjęciu przez twórców konwencji literatury "trzech kondygnacji". W ramach realizacji postulatu "polityczności" literatury pisarz ma do dyspozycji trzy postawy. Może więc na rzecz "polityczności najdosłowniejszej" zrezygnować z realizmu psychologii i szczegółów; może stworzyć "socjalistyczną powieść środowiskową" ukazującą funkcjonowanie ideologii w życiu, nie rezygnując z realizmu psychologicznego, ale podporządkowując go tendencji; może wreszcie zachować równowagę między tendencją a realiami i obserwacją psychologiczną tworząc epikę, której konwencje ustanowił i wysubtelnił realizm krytyczny.

Postulaty Flaszana pod adresem prozy współczesnej wywołały ożywioną polemikę na łamach pism literackich. Zarzuty przeciwko jego ocenie literatury i propozycjom na przyszłość sformułowane zostały najdobitniej przez M. Kierczyńską. Program literatury "kondygnacji" został przez autorkę uznany za minimalistyczny, ponieważ sugerował istnienie trzech gatunków prawdy o rzeczywistości i wprowadzał w literaturze podział na "agitacyjne opisywactwo" i epikę właściwą. Inni oponenti Flaszana (W. Machejek, H. Markiewicz, J.

24 Plan polsko - czechosłowackiej wymiany kulturalnej na rok 1954 został podpisany w Warszawie.

165

25 Ogólnopolski konkurs recytatorów ogłoszony 16 VIII przez Ministerstwo Kultury i Sztuki wspólnie z Ministerstwem Oświaty, CRZZ i organizacjami społecznymi, zakończył się eliminacjami centralnymi w Warszawie. Udział w konkursie wzięli amatorzy, uczniowie i aktorzy. Spośród ok. 60 tys. uczestników w eliminacjach centralnych wzięło udział 180 osób.

W artykułach omawiających wyniki konkursu wskazywano na konieczność zwolnienia tempa przesłuchiwania uczestników w eliminacjach i staranniejszego dobierania tekstów, zwłaszcza dla młodzieży szkolnej.

| I. HORECKA: Mickiewicz pod strzechą. "Teatr", nr 24. - K. ŁU-

Kmita, M. Czerwiński) zaprotestowali również przeciw programowej rezygnacji z artystycznych metod wielkiej epiki, knfliktowej problematyki, realizmu psychologii i szczegółów na rzecz "ilustracyjności" i agitacji.

Większość dyskutantów stwierdzała, że przyczyn niepowodzenia prozy współczesnej szukać należy nie w brakach warsztatu twórczego pisarzy, ich nieznamomości realiów i praw rządzących społeczeństwem, ale w narzucanej przez krytyków i wydawców konwencji produkcyjnej. Większość polemistów wypowiadała się przeciw programowemu minimalizmowi literatury "trzech prawd".

E. FLASZEN: Zoiloze diagnozy i prorocstwa. "Życie liter.", nr 50. - W. MACHEJEK: Czy stać nas na odpowiednik "Zaoranego ugoru"? "Życie liter.", nr 51. - W. MACIAG: Hipotezy i marzenia. "Życie liter.", nr 52. - H. BEREZA: Przeciw naturalizmowi w prozie. "Nowa Kult."¹⁹⁵⁴ nr 10. - D. BIENKOWSKA: Szczerze o tematyce współczesnej w prozie. "Życie liter."¹⁹⁵⁴ nr 3. - M. CZERWIŃSKI: Czy wielka epika jest dziś możliwa. "Przegl. kult."¹⁹⁵⁴ nr 1 i 2. - J. KELLERA: O diagnozie i receptach groźnego chirurga. "Życie liter."¹⁹⁵⁴ nr 1. - M. KIERCZYŃSKA: Czyżby filozofia kapitulanta w literaturze? "Nowa Kult."¹⁹⁵⁴ nr 1. - J. KMITA: Jeszcze jeden elementarny warunek. "Życie liter."¹⁹⁵⁴ nr 2. - B. KOGUT: Uwagi z marginesu. "Życie liter."¹⁹⁵⁴ nr 2. - H. MARKIEWICZ: Kilka truizmów. "Życie liter."¹⁹⁵⁴ nr 8.

23 - 27 Sesja naukowa poświęcona twórczości i Jana Matejki odbyła się w Warszawie i Krakowie zorganizowana przez Państwowy Instytut Sztuki. Jak pisał w sprawozdaniu z Sesji M. Czerwiński, zarówno w referatach jak i dyskusji mówiono przede wszystkim o związkach twórczości malarza z okresem Romantyzmu. W związku z sesją ukazała się książka K. Wyki: Matejko i Słowacki.

BIENSKA: Kilka uwag w związku z konkursem. "Teatr", nr 24. 466

- 29 Fragmety Pamiętnika uczennicy ^{podany do druku przez S. Konwackiego ukazał się w} ~~wydrukowała~~ "Nowej Kulturze" (nr 48). Jak podawała redakcja, były to autentyczne zapiski uczennicy ostatnich lat gimnazjum. Publikacja zapoczątkowała dyskusję o młodzieży (zob. poz. 154). 467
- Pięciolate Klubu Literackiego w Bytomiu. Klub zorganizował w czasie swego istnienia 350 wieczorów literackich (z tego połowę w świetlicach, szkołach i zakładach pracy). 468

GRUDZIEŃ

- 4 Czterdziestolecie pracy literackiej Jana Viktora. Uroczystość jubileuszowa odbyła się w Krakowie. Referat o twórczości pisarza wygłosił A. Słapa, w imieniu ZLP przemawiali S. Piętak i S. Otwinowski. Z okazji jubileuszu Rada Państwa przyznała J. Wiktorowi Order "Sztandar Pracy" II klasy. 469
- ok. 5 Wystawa "Książka francuska w polskim przekładzie" została otwarta w Klubie Międzynarodowej Książki i Prasy w Warszawie. Specjalny dział wystawy stanowiły plakaty z przedstawień sztuk francuskich i filmów wyświetlanych w Polsce po 1945 roku. 470
- 6 Zmarł w Warszawie poeta Konstanty Ildelfons Gałczyński (ur. 1905). (Dane bibliograficzne podaje Słownik współczesnych pisarzy polskich, t. 1 s. 531 - 536). Na wniosek ministra Kultury i Sztuki Rada Państwa przyznała poecie pośmiertnie Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski. 9 XII odbył się pogrzeb K. I. Gałczyńskiego na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach w Warszawie. Przemówienia wy-

głosili w imieniu ZG ZLP J. Iwaszkiewicz, w imieniu Rządu W. Sokorski oraz H. Ładosz w imieniu przyjaciół zmarłego.

K. KOŹNIEWSKI. "Nowy Świat", nr 51. - R. MATUSZEWSKI. "Tryb. Ludu", nr 356. - A. SANDAUER. "Echo Tyg.", nr 43. - W. WOROSZYLSKI. "Nowa Kult.", nr 51/52. - Na śmierć poety. "Nowa Kult.", nr 50. - A. MIĘDZYRZECKI: Ku sercu człowieka. "Świat" 1954 nr 1. - A. NOWAKÓWNA: Ocalony od zapomnienia. "Tyg. powsz." 1954 nr 6. - J. PUTRAMENT: O talencie. "Prz. kult." 1954 nr 1. - J. WILKOWSKI: J. Tuwim i K. I. Gałczyński. "Por. Bibliot." 1954 nr 1 s. 7 - 9. - "Świetlica" 1954 nr 1. 141

6 - 13 Tydzień Postępowej Kultury Niemieckiej. Obchody zorganizował Komitet Współpracy Kulturalnej z Zagranicą. Z okazji "Tygodnia" przybyła do Polski 17-osobowa delegacja działaczy politycznych, społecznych i kulturalnych.

Klub Międzynarodowej Prasy i Książki w Warszawie zorganizował 12 XII Wieczór satyry niemieckiej z udziałem pisarza H. Kippharda i redaktora pisma satyrycznego "Frischer Wind" W. Heynowskiego. W Klubie odbył się również wieczór klasycznej i współczesnej poezji niemieckiej z udziałem poety M. Zimmeringa. 13 XII otwarto wystawę Książka w Niemieckiej Republice Demokratycznej.

Klub Międzynarodowej Prasy i Książki w Łodzi zorganizował wieczór literacko-muzyczny poświęcony H. Heinemu. 142

12 Leon Kruczkowski - Laureatem Nagrody Stalinskiej. Doroczne nagrody za utrwalenie pokoju między narodami zostały przyznane na posiedzeniu Komitetu do Spraw Międzynarodowych Nagród w Moskwie (9 - 12 XII). Uroczystość wręczenia nagród odbyła się 5 VII w Moskwie. 143

14 Sesja naukowa PAN poświęcona twórczości J. W. Goethego odbyła się w siedzibie

Akademii w Warszawie zorganizowana staraniem Komitetu Neofilologicznego PAN. Jednym z celów sesji było przedyskutowanie projektu wydania obszernego wyboru pism klasyka literatury niemieckiej, opracowanego na zlecenie Komitetu Neofilologicznego PAN. Zebrani wysłuchali referatów: Z. Żygulskiego: Goethe w świetle dawnych i współczesnych badań, oraz Z. Ciechanowskiej: Goethe w Polsce.

174

18 Konkurs otwarty na sztukę teatralną poświęconą X-leciu PRL został ogłoszony ok. 20 II przez Ministerstwo Kultury i Sztuki i ZLP. Tematyka prac mogła być dowolna w zakresie współczesnych problemów życia społecznego w Polsce Ludowej. Decyzji autorów pozostawiono również wybór rodzaju: sztuka, komedia, wodewil itp.

Jury konkursu w składzie: S. W. Balicki, E. Axer, A. Bardini, E. Csato, J. Pański, K. Puzyna, J. A. Szczepański po rozpatrzeniu 175 nadesłanych prac nie przyznało I nagrody, II i III nagrodę otrzymali:

II (po 6 000 zł) Z. Sofian i Z. Załuski (W-wa) za sztukę Towarzysz Gorący, W. Stopka i E. Otwinowska (Kraków) za sztukę Ryby nie mają głosu.

III (4 000 zł) M. Czarniecki (W-wa) za sztukę Teoria lojalności.

175

27 Konkurs na nowelę o tematyce turystycznej ogłosił miesięcznik "Turystyka". Nagrody otrzymali:

I N. Doenig za nowelę Ostatnia bitwa o Tenczyński zamek.

II J. Żukrowski za nowelę Skok.

III J. Modzelewski za nowelę I ogólnopolski raid pisarz pieszy.

176

27 Zmarł w Zakopanem poeta Julian Tuwim. (Ur. 1894). (Dane bio-bibliograficzne podaje Słownik współczesnych pisarzy polskich, t. 3 s. 371 - 383).

Trumna ze zwłokami zmarłego została wystawiona w zakopiańskiej świetlicy TPPR, gdzie przemówienia wygłosili: wiceminister Kultury i Sztuki-J. Wilczek, przedstawiciel ZG. ZLP - S. Pollak, w imieniu literatów krakowskich i zakopiańskich L. H. Morstin.

29 XII zwłoki J. Tuwima zostały przewiezione do Warszawy i wystawione w sali Ministerstwa Kultury i Sztuki, gdzie hołd zmarłemu poecie złożyli mieszkańcy stolicy, członkowie Rady Państwa z przewodniczącym A. Zawadzkim na czele, przedstawiciele Biura Politycznego KC PZPR i Rządu. Wartę honorową przy trumnie zmarłego pełnili m. in. minister Kultury i Sztuki W. Sokorski, wiceminister S. Piotrowski, pisarze L. Kruczkowski, W. Brobiewski, J. Iwaszkiewicz. J. Tuwim został pochowany na powązkowskim Cmentarzu Wojskowym w Alei Zasłużonych. Nad grobem przemawiali: wiceprezes Rady Ministrów J. Cyrankiewicz, prezes ZLP L. Kruczkowski i uczennica szkoły w Inowłodzu koło Łodzi. Rada Państwa przyznała poecie pośmiertnie Order Odrodzenia Polski I klasy.

Z wielu krajów nadeszły do ZLP depeche od pisarzy z wyrazami współczucia z powodu śmierci poety.

Artykuły i wspomnienia pośmiertne zestawia: J. STRADECKI:
Julian Tuwim. Bibliografia. W-wa 1959.

177

- W i z y t y p r z e d s t a w i c i e l i ś w i a t a
k u l t u r a l n e g o z z a g r a n i c y. A m e r y k a
Ł a c i Ń s k a: w styczniu odwiedzili Polskę delegaci krajów
Ameryki łacińskiej uczestnicy Światowego Kongresu Obrońców Poko-
ju w Wiedniu. W skład delegacji wchodził pisarze: z Boliwii:
J. Larra, Chile: F. Pezoa, Kolumbia: J. Zalamea, Kuba: A. Perez.
10 I delegaci uczestniczyli w konferencji prasowej, która odbyła
się w Warszawie.

B u ł g a r i a. W kwietniu przebywała w Polsce poetka K. Dymitrowa.

C z e c h o s ł o w a c j a. W czerwcu przybył ze Słowacji P. Korwasz, autor granej w Teatrze Ludowym w Warszawie sztuki Ludzie z naszej ulicy, w sierpniu odwiedzili Polskę pisarze czescy M. Majerowa, J. Horak, 10 VIII odbyło się w Warszawie spotkanie z pisarzami ^w ZLP.

F i n l a n d i a. 1 VII przybyła na zaproszenie Polskiego Komitetu Obróńców Pokoju delegacja intelektualistów fińskich, którzy przebywali w Polsce przez 2 tygodnie.

F r a n c j a. 24 II przybył publicysta i krytyk filmowy G. Soudoul. W sierpniu przybyła wycieczka dziennikarzy francuskich reprezentujących 9 pism o różnych kierunkach politycznych.

I r a n. 14 VII przybył na okres miesiąca pisarz i działacz społeczny Alowi Bozorg.

N i e m i e c k a R e p u b l i k a D e m o k r a t y c z n a. 13 IV na zaproszenie Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego przybył dyrektor Instytutu Publicystyki i Dziennikarstwa Uniwersytetu Lipskiego prof. W. Eildermann. We wrześniu bawił w Polsce pisarz i profesor współczesnej literatury niemieckiej na Uniwersytecie Humbolta w Berlinie - A. Kantorowicz. Wygłosił on w Klubie Międzynarodowej Prasy i Książki odczyt pt. Postępowa literatura współczesnych Niemiec. W listopadzie na zaproszenie Centralnego Urzędu ~~Wydaw~~ Wydawnictw Przemysłu Graficznego i Księgarstwa przybyli: dyrektor wydawnictwa "Dietz" F. Schölike, dyrektor wydawnictwa "Bauernverlag" O. Brandt.

R u m u n i a. We wrześniu przebywał w Polsce dramaturg A. Boranga.

W ę g r y. 26 I przyjechał do Polski prozaik T. Desz ,

Z S R R. 17 VI przybyła delegacja Litewskiej SRR pisarze A. Venclowa i J. Bałtusis. Przybyli oni w związku z ekshumacją i prze-

wiezieniem do ojczyzny zwłok zmarłego w 1907 i pochowanego w Zakopanem pisarza litewskiego J. Bėliunasa. 22 VI w Warszawie odbyło się spotkanie pisarzy litewskich z literatami polskimi, ofiarowali oni bibliotece ZLP księgozbiór złożony z dzieł literatury litewskiej-klasycznej i współczesnej.

Zob. również poz.: 21/53, 23/53, 169/53.

178

RUCH WYDAWNICZY

Produkcję książkową roku cechował spadek zarówno w zakresie ilości tytułów jak i wysokości nakładów. W planach wydawniczych zwrócono większą niż dotychczas uwagę na dobór tytułów uwzględniający zapotrzebowanie mas czytelnicznych. Przejawiło się to w zwiększeniu nakładów podręczników i książek popularno-naukowych i ograniczeniu ilości broszur do ok. 1/4 ogólnej liczby książek. Przebiegająca objętość tomu wzrosła do 11,8 arkusza, spadła natomiast wysokość nakładów (w zakresie literatury pięknej 21,4% w stosunku do roku 1952). P l a n y w y d a w n i c z e z a r o k 1953 zostały wykonane w zakresie tytułów w 99,9% natomiast w zakresie ilości arkuszy przekroczone o 8,7%, a wysokości nakładów o 12,9%. Ogółem ukazało się 6 586 tytułów w łącznym nakładzie 88,9 miliona egzemplarzy. W tym liczba tytułów z zakresu literatury pięknej dla dorosłych wynosiła 839 (nakład 15,9 miliona egzemplarzy), z literatury dziecięcej 354 tytuły. (14,9 milionów egzemplarzy). Powstała w Krakowie nowa placówka "Wydawnictwo literackie" (zob. poz. 28/53).

S e r i e l i t e r a c k i e. Wydawnictwa kontynuowały wydawanie serii literackich zapoczątkowanych w latach ubiegłych m. in.: Biblioteka satyry, Biblioteka świetlicowa "Czytelnika", Książka Nowego Czytelnika, Biblioteka Pisarzy Polskich i Obcych, Biblio-

teka Narodowa, Nasza Biblioteka. Obok kontynuacji powstały nowe serie. Państwowy Instytut Wydawniczy rozpoczął serię wydawniczą pisarzy radzieckich, laureatów nagród państwowych pn. Biblioteka Laureatów Nagrody Stalinowskiej, w której ukazały się T. Babajewskiego: Kawaler złotej gwiazdy i I. Erenburga: Burza. Drugą nową serią PIW była Biblioteka Laureatów Nagrody Stalinowskiej za utrwalanie pokoju między narodami, zawierająca utwory pisarzy różnych narodów. Pierwszymi książkami serii były: J. Amado: Ziemia krwi i przemocy, J. Amado: Ziemia złotych płodów, J. R. Beeher: Pożegnanie, A. Seghers: Towarzysze, A. Seghers: Umarli pozostają młodzi. Trzecią serią była Biblioteka pisarzy czeskich i słowackich zapoczątkowana powieścią I. Olbrachta: Anna proletariuszka.

"Czytelnik" Utworami wybranymi A. Czechowa zapoczątkował Złotą serię literatury rosyjskiej. Wydawnictwo "Iskry" rozpoczęło wydawanie Biblioteki poetyckiej zbiorem A. Słuckiego: Poranek. Staraniem Ludowej Spółdzielni Wydawniczej powstała Biblioteka dawnych pisarzy chłopskich, której pierwszą książką były poezje J. Raka zatytułowane Utwory chłopca pańszczyźnianego. Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich rozpoczęło wydawanie serii z zakresu nauki o literaturze (patrz Nauka o literaturze). Wydania klasyków. W 1953 r. kontynuowano edycje dzieł A. Mickiewicza, J. Słowackiego, H. Sienkiewicza. Ukazały się również liczne utwory najwybitniejszych klasyków literatury polskiej, zwłaszcza w zakresie pozycji należących do lektur szkolnych. W największej ilości pozycji (ok. 30 tytułów) ukazały się utwory J. I. Kraszewskiego. Wśród nowych krytycznych wydań ukazały się m. in. S. Trembecki: Pisma wszystkie w opracowaniu J. Kotta, N. Żmichowska: Wybór powieści, A. Asnyk: Wybór poezji, S. Żeromski: Dzienniki - t. 1 (zob. poz. 439/53), wybory pism H. Lubomirskiego,

R. Berwińskiego i W. Zagórskiego oraz wybory sztuk Z. Sarneckiego i E. Lubowskiego w tomie: Dramat mieszczański epoki pozytywizmu warszawskiego. Ponadto wydano wiele utworów pisarzy Renesansu w związku z obchodami Roku Odrodzenia (zob. poz. 24/53).
 W z n o w i e n i a l i t e r a t u r y d w u d z i e s t o -
 l e c i a obejmowały oprócz wydawanych już po wojnie utworów H. Boguszwskiej, W. Kowalskiego, L. Kruczkowskiego, G. Morcinka, Z. Nałkowskiej, S. Sempołowskiej po raz pierwszy wydane: T. Boya-
 -Żeleńskiego: Obrachunki fredrowskie i Z. Ginczanki: Wiersze wybrane, Z. Nałkowskiej: Dom nad łąkami.

L i t e r a t u r a w s p ó ł c z e s n a: Wśród nowych i wznowionych pozycji ukazało się wiele powieści, wspomnień i poezji dotyczących tematyki II wojny światowej w związku z obchodami 10-lecia powstania wojska polskiego. Ukazały się liczne wznowienia utworów z lat poprzednich zwłaszcza w zakresie prozy. M. in.: T. Breza: Uczta Baltazara, K. Brandys: Między wojnami, B. Czeszko: Pokolenie, K. Koźniewski: Piątka z ulicy Barskiej, I. Newerly: Pamiętka z celulozy, J. Putrament: Wrzesień, Rzeczywistość, L. Rudnicki: Stare i nowe, J. Strykowski: Bieg do Fragala, W. Żukrowski: Mądre zioła i Dni klęski.

P o e z j a: ukazały się m. in. tomy nowych wierszy, przeważnie o tematyce współczesnej, następujących poetów: A. Braun: Młodość, S. R. Dobrowolski: Nasza rzecz, H. Gaworski: Rytm serca, J. Litwiniuk: Dłoń albo pięść, A. Mandalian: Słowa na codzien, A. Międzyrzecki: Noc noworoczna, J. B. Ożóg: Światła planów, S. Piętak: Bohaterska kronika, ~~W. Wirpsza: List do żony~~, J. Śpiewak: Doświadczenia, A. Ważyk: Widziałem krainę érodka, W. Wirpsza: List do żony, W. Woroszyński: Ojczyzna; wybory wierszy m. in.: W. Broniewskiego, S. R. Dobrowolskiego, T. Różewicza, A. Rymkiewicza, J. Tuwima, A. Ważyka, A. Włodka, J. Wyki

11+

3/53

oraz antologia Poezje Warmii i Mazur.

P r o z a: Wśród nowych pozycji największym uznaniem krytyki cieszyły się powieści nagrodzone M. Żuławskiego: Rzeka czerwona (zob. poz. 95/53), S. Zielińskiego: Jeszcze Polska... (zob. poz. 94/53), M. Brandysa: Dom odzyskanego dzieciństwa (zob. poz. 67/53) oraz proza satyryczna J. Andrzejewskiego: Wojna skuteczna (zob. poz. 68/53). Wśród nowych utworów pisarzy starszego pokolenia wydano m. in.: T. Breza: Jokmok, J. Kurek: Nad Czorsztynem błyska, J. Meissner: Wraki, G. Morcinek: Ondraszek, J. Parandowski: Zegar słoneczny, M. Promiński: Cyrk przyjechał, J. Wiktor: Papież i buntownik. W twórczości pisarzy debiutujących ok. 1945 przeważały tomy opowiadań. M. in. ukazały się: L. Bartelski: Miejsce urodzenia, R. Bratny: Ile serce wytrzyma i Rola główna, S. Dygat: Wiosna i niedźwiedzie, S. Mrozek: Półpancerze praktyczne i Opowiadania z Trzmielowej góry, ~~M. Słomczyński: Opowiadania o sprawach osobistych~~.

Slomczyński: Opowiadania o sprawach osobistych, oraz debiut

D r a m a t: Wśród pozycji z dziedziny dramatu przeważały jednoaktówki i montaż sceniczne dla świetlic. Wydane zostały także utwory, które zdobyły powodzenie na scenach w latach 1952 i 1953 m. in. K. Brandys: Sprawiedliwi ludzie, R. Brandstaetter: Znaki wolności, A. Maliszewski: Droga do Czarnolasu, L. H. Morstin: Polacy nie gęsi.

N a u k a o l i t e r a t u r z e. Większość prac historyczno- i teoretycznoliterackich roku dotyczyła literatury Odrodzenia (zob. poz. 24/53). Ukazały się nowe serie historyczno-literackie Instytutu Badań Literackich: Studia staropolskie pod redakcją K. Budzyka (zob. poz. 58/53), Biblioteka Pisarzy Polskich redagowana przez komitet w składzie: S. Pigoń, R. Pollak, W. Taszycki, S. Vrtel-Wierczyński, redaktor naczelny M. R. Mayenowa (zob.

poz. 58/53) i Materiały bibliograficzne pod redakcją E. Korzeniewskiej, z których w 1953 ukazał się tom 2 serii "Krytyka" 1899 - 1914. Bibliografia zawartości w opracowaniu W. Suchodolskiego. Następne tomy serii wychodziły w latach 1945 - 1956. Ponadto kontynuowana była seria Studia Historycznoliterackie, w której ukazały się trzy nowe pozycje. Wśród pozycji dotyczących literatury najnowszej wydano R. Matuszewskiego: Literaturę międzywojenną. Orszadki krytyczne: z. Katuzynskiego: Godrodzua zachód, G. Sasoty: Kierunek natury, J. Putramenta: Na literackim francie. Przekłady z literatur obcych stanowiły 37% ogólnej produkcji literackiej roku (w tym literatura rosyjska i radziecka 18%, literatura krajów demokracji ludowych 7%, literatura innych narodów 12%). Z literatury angielskiej ukazały się wznowienia przekładów utworów J. Byrona, K. Dickensa, W. Szekspira oraz wznowienia i nowe przekłady klasyków i pisarzy współczesnych m. in.: H. Fieldinga: Przygody Józefa Andrewsa, R. Boissiere: Najeźdźcy i Klejnot Korony, R. Tressal: Filantropi w łachmanach, E. Ward: Renegat. Literaturę francuską reprezentowały utwory H. Balzaca, W. Hugo, A. Dumasa, Moliere i E. Zoli oraz m. in.: D. Diderot: Kuzynek mistrza Rameau, P. Merimee: Teatr Klary Gazul, Stendhal: Różowe i zielone, F. Voltaire: Tak toczy się światek oraz H. Barbusse: Ogień, A. France: Wyspa pingwinów, R. Rolland: Colas Breugnon i Dusza zaczarowana, A. Stil: Pierwsze starcie. Wśród przekładów z literatury niemieckiej największą liczbę tytułów stanowiły utwory A. Seghers, ponadto ukazały się m. in. przekłady utworów B. Brechta oraz E. Claudius: Zwycięstwo Hansa Aehre, L. Feuchtwanger: Goya, T. Fontane: Schach z Wuthenow, J. W. Goethe: Cierpienia młodego Wertera, K. Gründberg: Zagłębienie Ruhry płonie, T. Mann: Czarodziejska góra, A. Zweig: Topór z Wandsbek. Literatura

rosyjska i narodów ZSRR była reprezentowana najliczniej. Obok książek, które ukazały się w nowych seriach wydano wiele utworów: Turgeniewa, Tołstoja, Czechowa, A. Ostrowskiego, spośród pisarzy radzieckich utwory Paustowskiego, Ażajewa, Fiediejewa, Majakowskiego, M. Ostrowskiego, Aksakowa, Ignatowa, Gorbatowa i in. Wśród nowych przekładów ukazały się m. in. M. Niekrasowa: Komu się na Rusi dobrze dzieje w tłumaczeniu J. Tuwima oraz I. Erenburga: Dziewiąta fala. [Wśród literatur krajów Demokracji Ludowej największa ilość przekładów ukazała się z literatury czechosłowackiej i węgierskiej. Z literatury czeskiej ~~czeskiej~~ ukazały się m. in. A. Jirásek: Psiogłowcy i Mroki, B. Němcova: Wybór obrazków i opowiadań, V. Řezač: Powrót, I. Olbracht: Anna proletariuszka. Z literatury rumuńskiej wydano m. in.: D. Petru: Droga bez kurzu i I. L. Caragiale: Szczęściarz, z literatury węgierskiej m. in. A. Balzas: Bezimienni bohaterowie, M. Jokai: Złoty człowiek, K. Mikszath: Nowa Zriniada oraz antologia poezji pt. Wolność. Z innych literatur ukazały się między in.: P. Neruda: Tam umarła śmierć (lit. brazylijska), Czou Li-po: Huragan, Juan Czing, Kung Czue: Armia lotosu, Szu Sze-Ju: Ryksza i inne opowiadania (lit. chińska), T. Vries: Purpurowy płaszczyk wolności (lit. holenderska), V. Pratolini: Ulica ubogich kochanków i G. Verga: Don Candeloro i jego trupa (lit. włoska), A. Sabahattin: Wrogowie (lit. turecka) oraz nowy przekład Odysei pióra J. Parandowskiego.

W roku 1953 ożywiła się dyskusja na temat metod pracy nad upowszechnieniem kultury oraz nad poziomem artystycznym sztuki mającej trafić do najszerszego kręgu odbiorców. Na łamach "Przeglądu Kulturalnego" toczyły się dyskusje wokół sztuki estradowej, ruchu amatorskiego, programów radiowych, działalności teatrów dla dzieci. Duże zainteresowanie wywołała również dyskusja nad rozwojem kulturalnym nowopowstałego miasta i kombinatu Nowa Huta. Zainteresowanie zagadnieniem ~~roz-
masowienia~~ umasowienia kultury na wsi przybrało na sile po Zjeździe spółdzielczości produkcyjnej (21-22 II). Wkrótce potem odbyła się ~~narada pra-
I~~ ogólnopolska konferencja twórców ludowych oraz krajowa narada pracowników terenowych kultury i sztuki. Na naradzie poddano krytyce nieumiejętność wykorzystywania ośrodków kulturalnych istniejących na wsi.

Budżet państwa przeznaczony na kulturę został ^{podwyższony} w stosunku do roku poprzedniego ~~powiększony~~. Na oświatę i wachowanie przewidywano wydatkowanie 4 111 120 102 zł. (o 1 492 662 224 zł. więcej niż w roku poprzednim) a na kulturę i sztukę 968 570 501 zł. (o 253 744 359 zł. więcej niż w roku poprzednim).

P r a s a. wysokość nakładów gazet i czasopism została zmniejszona podobnie jak wysokość nakładów wydawnictw literackich. Nakład globalny gazet wynosił 1497,0 mln. egz. Nakład globalny czasopism, przy niewielkim wzroście ilości tytułów do 376, uległ obniżeniu do 356,2 mln. egz. W zakresie czasopism literackich stan z roku 1952 uległ jedynie niewielkim zmianom. Powstał dodatek kulturalny do "Trybuny Opolskiej" - "Głosy znad Odry", "Żołnierz Polski" stał się czasopismem literacko-artystycznym, "Życie Literackie" zaczęło się ukazywać w odstępach tygodniowych a nie jak dotychczas w dwutygodniowych. Rozwinęły się natomiast dyskusje dotyczące zadań i charakteru czasopism literackich m.in. "Życia Literackiego", "Nowej Kultury", "Twórczości".

B i b l i o t e k i . W wyniku działalności Rady Czytelnictwa i Książ-

ki wzrosła poważnie ilość placówek bibliotecznych na wsi, gdzie założono 2 679 nowych punktów bibliotecznych. Tak więc w roku 1953 istniało 4 508 Bibliotek Publicznych (wraz z filiami) i 26 381 punktów bibliotecznych (w tym 23 962 punkty biblioteczne na wsi). Placówki te posiadały księgozbiór 18 643 tys. tomów, z czego 7 179 tys. tomów przypadało na biblioteki wiejskie.

M u z e a . Istniało 136 muzeów, ~~o 7 mniej niż w roku ubiegłym~~, spośród których Ministerstwu Kultury i Sztuki podlegało 116.

T e a t r y . W ciągu roku nastąpiła dalsz^a rozbudowa placówek teatralnych. Liczba teatrów dramatycznych zwiększyła się o 11 w stosunku do roku poprzedniego. Przedstawienia w 96 działających teatrach obejrzało łącznie 11 280 tys. widzów. Jednym z ciekawszych eksperymentów było zorganizowanie pierwszego zawodowego teatru wiejskiego ze stałą siedzibą w Pabianicach. Uprawnienia teatru zawodowego ~~otrzymał~~ otrzymał teatr amatorski w Nowej Hucie.

K i n a . W roku 1953 położono szczególny nacisk na rozbudowę kin wiejskich. Na wsi powstało 120 nowych placówek, co wspólnie z istniejącymi już kinami dawało cyfrę 1225 kin wiejskich. Wspólna liczba kin wiejskich i miejskich wynosiła 2202 (w tym 202 kina ruchome). Na ekrany w ciągu roku wprowadzono 121 nowych filmów. Wyświetlane filmy obejrzało 151 813 tys. widzów (w tym 31 570 tys. widzów wiejskich).

Polska produkcja filmowa dostarczyła 9 nowych filmów fabularnych i 105 filmów dokumentalnych. Do szerszego rozwoju filmu polskiego miała się przyczynić nowootwarta we Wrocławiu wytwórnia filmów fabularnych.

R a d i o . Z sieci radi^owej korzystało 2 211 tys. abonentów (w tym 674 tys. abonentów wiejskich). Liczba posiadanych przez nich aparatów lampowych wynosiła 1 252 tys. (z czego na wsi 249 tys. aparatów).

← **R u c h k u l t u r a l n o - o ś w i a t o w y .** W publikowanych

102
wydawnictwach statystycznych brak danych dotyczących rozwoju sieci świetlic, domów kultury i ruchu amatorskiego. Wg. danych zawartych w referacie B. Bieruta ~~w referacie~~ wygłoszonym na II zjeździe PZPR, w końcu roku 1953 istniało 10 720 świetlic fabrycznych, 72 Domy kultury oraz 10 050 świetlic wiejskich. Przy placówkach tych działało 10 460 ~~zespołów~~ amatorskich zespołów robotniczych i 7 600 amatorskich zespołów wiejskich. Obydwa rodzaje zespołów dały łącznie 152 tys. przedstawień, które obejrzało 19 mln. widzów. Przeglądem dorobku ruchu amatorskiego był festiwal związkowych zespołów teatralnych z udziałem 800 zespołów oraz ogólnopolski konkurs recytatorów, w którym uczestniczyło ok. 60 tys. osób z całej Polski.

Powstał drugi ~~po Mazowsze~~ obok zespołu „Mazowsze” państwowy zespół artystyczny „Śląsk”.

Dane cyfrowe podaje : Statystyka Kultury 1956. Warszawa 1958.